Handbogsrum α

BETÆNKNING

OM

FORSORGSDOMME OG BETINGEDE DOMME

AFGIVET AF

STRAFFELOVSKOMMISSIONEN

ex. 2
DET JURIDISKE LABORATORIUM VED KØBENHAVNS UNIVERSITET
20.313

BETÆNKNING NR. 82

1953

Fotografisk optryk -1960
STATENS TRYKNINGSKONTOR

INDHOLDSFORTEGNELSE

Side

I. *Indledning* 7

1. Den historiske baggrund 7
2. Fremmed ret 10
3. Valg af system 14
4. Forsorgsforanstaltninger 21
5. Iværksættelse, ændring og ophævelse af forsorg 37
6. Betingede domme, kombinationer af betinget og ubetinget straf 45
7. Lovovertrædelser i prøvetiden 52
8. Personundersøgelser 55
9. Praktiske forsorgsspørgsmål 60

II. *Lovudkast* 69

III. *Bemærkninger til lovudkastet* 73

IV. *Bilag:*

1. Statistiske oversigter vedrørende anvendelsen af betingede domme 86
2. Uddrag af „Lag om villkorlig dom", 1939 90
3. Uddrag af „Criminal Justice Act", 1948 94
4. Generalrapport fra De Forenede Nationers seminar om probation, London 1952 101

I skrivelse af 21. december 1950 anmodede justitsministeriet straffelovskommissionen om at overveje „spørgsmålet om ændring af de gældende regler om betingede straffedomme, herunder reglerne om tilsyn, forsorg og lignende foranstaltninger, som er nær knyttet til anvendelsen af betingede domme".

Da straffelovskommissionen blev nedsat ved kgl. resolution af 8. februar 1950, bestod den af følgende medlemmer:

professor, dr. jur. *Stephan Hurwitz* (formand),
professor, dr. med. *H. Helweg,*
statsadvokat *Knud Kirchheiner,*
politiinspektør *O. H. Krenchel,*
landsdommer *F. Lucas,*
professor, dr. jur. *Louis le Maire,*
landsretssagfører *S. M. Karmark Rønsted,*
overlæge, dr. med. *G. K. Stürup,*
direktør for fængselsvæsenet *H. Tetens* og
kontorchef i justitsministeriet *Erik Vetli.*

Fg. sekretær i justitsministeriet *Knud Waaben* blev beskikket som sekretær for kommissionen.

I november 1950 udtrådte politiinspektør *Krenchel* af kommissionen, og i hans sted udnævntes politiinspektør *Alex Hashind* til medlem.

I december 1950 udnævntes landsdommer frk. *Bodil Dybdal* til medlem af kommissionen som repræsentant for „Fængselshjælpen og Fængselsselskabernes samvirke" (fra 1951: „Dansk Forsorgsselskab").

Professor *le Maire* udtrådte af kommissionen i februar 1952 efter at være udnævnt til direktør for statens sindssygehospitaler.

Under direktør *Tetens'* fravær i tiden februar—juni 1952 deltog i hans sted vicedirektør *A. Hye-Knudsen* i kommissionens arbejde. Efter kommissionens anmodning har vicedirektøren derefter i sin egenskab af kommitteret for Dansk Forsorgsselskabs bestyrelse deltaget i den fortsatte behandling af spørgsmålet om betingede domme m. v.

Straffelovskommissionens medlemmer deltog den 9. juni 1952 i en konference i København om betingede domme mellem sagkyndige fra de fem nordiske lande, udpeget af de respektive landes justitsministre. Som grundlag for forhandlingerne forelå bl. a. det

norske straffelovråds og straffelovskommissionens foreløbige udkast til nye lovregler om betingede domme. Straffelovrådet har siden afgivet sin betænkning herom, og der er i det følgende på en række punkter henvist til de heri fremsatte forslag og synspunkter.

I oktober måned 1952 afholdt De Forenede Nationer et seminar i London om betingede domme og forsorgsforanstaltninger. I seminaret deltog fra dansk side professor *Hurwitz*, landsdommer *Lucas*, vicedirektør *Hye-Knudsen*, kontorchef i justitsministeriet *Chr. Ludvigsen* og sekretær *Waaben*. Generalrapporten fra seminaret er trykt som bilag til denne betænkning.

Om den nærmere afgrænsning af de spørgsmål-, som ved justitsministeriets skrivelse af 21. december 1950 blev forelagt straffelovskommissionen til overvejelse, ønsker kommissionen at bemærke følgende. Man har i alt væsentligt begrænset sig til at behandle sådanne spørgsmål om kriminalpolitiske foranstaltninger, som ligger inden for den betingede doms traditionelle område, dog med hovedvægten på tilsyn og andre forsorgsforanstaltninger. Sammenlignet med de gældende regler er kommissionens lovudkast udtryk for en skarpere adskillelse af den simple strafudsættelse og den egentlige kriminalforsorg i frihed. De foreslåede lovregler om betingede domme og forsorg er anvendelige over for lovovertrædere af alle aldersgrupper. De unge lovovertrædere rejser imidlertid en række særlige problemer, som ikke har kunnet behandles i denne sammenhæng. På et meget tidligt stadium af arbejdet med reglerne om betingede domme havde kommissionen forhandlinger med rådsformand *O. Garde*, landsnævnet for børneforsorg, forstander *O. Lystrup*, statsungdomshjemmet „Bråskovgård“, og fængselsinspektør *Aage Hansen*, ungdomsfængslet på „Søbysøgård". Disse forhandlinger og kommissionens arbejde iøvrigt har bestyrket den opfattelse, at der er trang til at gøre hele spørgsmålet om kriminalretlige foranstaltninger overfor unge lovovertrædere til genstand for en samlet behandling.

Den foreliggende betænkning om betingede domme og forsorgsforanstaltninger består af et lovudkast med indledning og bemærkninger. Hertil knytter sig forskellige bilag.

København, den 22. juni 1953.

Bodil Dybdal. **Haslund.** **H. Helweg.** **Stephan** Hurwitz. Formand. **Axel Hye-Knndsen.**

K. Kirchheiner. **Lucas.** **K. Rønsted.** **Georg K.** Stiirup. **H. Tetens.** **Erik Vetli.**

Knud Waaben.

INDLEDNING

1. Den historiske baggrund.

Den betingede straffedom blev i årene fra omkring 1890 indføjet som et ordinært led i mange landes straffelovgivning. De første lovregler blev gennemført i England og U.S.A. i slutningen af 1870'erne. På det europæiske kontinent blev Belgien i 1888 det første land, som indførte den betingede dom i lovgivningen; derefter fulgte Frankrig i 1891. Diskussionen om den betingede dom var i halvfemserne og i begyndelsen af dette århundrede et dominerende træk i de kriminalpolitiske drøftelser; det er i så henseende betegnende, at den internationale kriminalistforening samt den norske og den danske kriminalistforening alle havde emnet på dagsordenen til deres første møder. Norske lovregler om betingede domme blev vedtaget i 1894; Danmark fulgte efter i 1905 og Sverige det følgende år. De danske regler indeholdtes i den midlertidige lov nr. 129 af 1. april 1905 om ændringer i straffelovgivningen, fornyet ved lov af 1. april 1911, der skulle gælde, „indtil den almindelige borgerlige straffelov er bleven underkastet et gennemsyn af lovgivningsmagten". Dette gennemsyn var da i fuld gang, men afsluttedes først henved 20 år senere, i 1930[1]).

Bortset fra England har de europæiske lande fra første færd valgt den form for betinget domfældelse, som består i betinget udsættelse af en fastsat strafs *fuldbyrdelse.* I modsætning hertil havde instituttet i de engelske og amerikanske love fået den form, at selve straffens *fastsættelse* blev udsat. Denne spaltning i systemets udformning har, som det senere skal omtales, i den nyeste tid øvet indflydelse på den reformpolitiske problemstilling i Europa (bortset fra England); der har — navnlig i de nordiske lande — været en voksende sympati for tanken om i et vist omfang at undgå straffastsættelsen; omvendt har adskillige amerikanske stater i tidens løb indført regler om udsættelse af en fastsat strafs fuldbyrdelse. Man kan dog med historisk føje tale om en *angelsaksisk* og en *kontinental* type af betingede domme. Disse typer benævnes undertiden *domsudsættelse* og *eksekutionsudsættelse;* udtrykkene kan være praktiske at anvende, men tiltrænger den kommentar, at domsudsættelse meget vel kan være en domsform i processuel forstand.

Både historisk og aktuelt hører den betingede dom nasrt sammen med visse andre afgørelsesmåder, navnlig det *betingede tiltalefrafald,* den *betingede løsladelse* (prøveløsladelse) fra fængsel og den *betingede benådning.*

Den omtalte deling af den betingede dom i to typer er til dels af formel betydning; i væsentlige henseender vil typerne rejse de samme problemer for lovgiveren og i det hele udfylde den samme funktion i sanktionssystemet. Af vidtrækkende interesse er det imidlertid fra et kriminalpolitisk synspunkt at fremhæve en anden sondring med hensyn

[1]) Om den betingede doms historiske udvikling henvises iøvrigt til *Knud Waaben,* Betingede straffedomme (1948) kap. I, III og IV samt til *Probation and Related Measures* (United Nations 1951) part II.

til de betingede dommes praktiske anvendelse. Man kan tale om den betingede doms *negative* og *positive* funktion.

I Europa har indførelsen af den betingede dom i første række været motiveret ved et ønske om at reducere de kortvarige frihedsstraffes antal. Denne strafform havde taget overhånd i det 19. århundrede, og det var en udbredt opfattelse, at kriminalitetsbekæmpelsen ikke havde megen nytte af disse straffe, som i mangfoldige tilfælde hverken påvirkede den dømte eller afskrækkede andre, men i hvert fald havde tydelige sociale, økonomiske og psykiske skadevirkninger. Man kom da på den tanke, at en del lejlighedsforbrydere betingelsesvis burde spares for afsoning, således at det blev lagt i deres egen hånd, om straffuldbyrdelse skulle ske. En fastsat straf kunne udtrykke graden af samfundets misbilligelse, og når den i en vis prøvetid stod som en trusel for lovovertræderen, ville der heri ligge et virksomt motiv for en lovlydig vandel. Dette moment, at der under vilkår af straffri vandel *ikke* skal foretages videre, kan man betegne som den betingede doms negative funktion, hvorved dog bemærkes, at der naturligvis i selve straffetruselen ligger et i høj grad positivt moment.

Men lige fra den betingede doms første tid har man bemærket en mulighed for at tilføje aktive momenter og har i den forbindelse talt om den betingede doms positive funktion. Vigtigst var det i så henseende, at der meget tidligt — navnlig i U.S.A. — blev peget på *tilsynet* som en egnet støtteforanstaltning i prøvetiden. Denne tanke havde imidlertid ikke i særlig grad heldet med sig i Europa på de første stadier af den betingede doms udbredelse. Den danske lov af 1905 blev her et pionerarbejde ved at bestemme, at „udsættelsen kan betinges af, at den domfældte inden en fastsat frist yder den forurettede tilbudt erstatning, og efter omstændighederne af, at han undergiver sig en nærmere bestemt moralsk forsorg". I denne bestemmelse er det altså ikke udtrykkeligt sagt, at forsorgen består i tilsyn; men det var en selvfølge — her som i andre lande, hvor forsorgstanken vandt opmærksomhed —, at tilsynet måtte være det vigtigste tillægsvilkår. Andre kunne komme på tale overfor særlige grupper af lovovertrædere, således vilkår om afholdenhed fra spiritus eller om indmeldelse i en afholdsforening, forbud eller påbud om bopæl eller ophold på et bestemt sted etc. Tillægsvilkårene gjorde det muligt at sætte ind med positiv støtte, hvor man kunne frygte svage punkter hos lovovertræderen; men til gengæld blev overtrædelse af vilkårene i princippet en grund til straffens fuldbyrdelse, på linie med ny kriminalitet.

Oprindelig tænkte man sig, at den betingede dom måtte forbeholdes en ret snæver kreds af tilfældighedsforbrydere. I de straffeteorier, som dominerede omkring århundredskiftet, blev der lagt megen vægt på at iagttage samfundets straffekrav og proportionaliteten mellem brøde og retsfølge. Brud på denne grundsætning måtte have undtagelsens karakter, og det ansås ikke for stemmende med strafferettens formål, at voksne, psykisk normale lovovertrædere i større tal undgik den forskyldte straf. Ud fra rene præventionsbetragtninger kom man til et lignende resultat; omend betinget dom i mange tilfælde kunne være specialpræventivt hensigtsmæssig, var det af hensyn til generalpræventionen nødvendigt at fastholde straffuldbyrdelsen som den normale følge af strafbare handlinger. Efter den danske lov af 1905 forudsatte betinget domfældelse „formildende omstændigheder", og loven nævnte som eksempler gerningsmandens alder og foregående vandel, uforbeholden tilståelse, genstandens ubetydelige værdi og ydet eller tilbudt erstatning. Lovgiverens vigtigste problem var afgrænsningen af den personkreds, som kommer i betragtning. Man spurgte, om betinget dom burde udelukkes over for voksne personer, over for recidivister, ved visse forbrydelsesarter eller visse strengere straffe etc.; hertil

kom spørgsmål om de regler, der skulle afgøre følgerne af overtrædelser, om prøvetidens længde, om den dømtes stilling efter prøvetidens udløb etc.

Spørgsmål som disse har også senere præget lovgivningsarbejdet og må stadig gøre det. Men udviklingen har iøvrigt været kendetegnet af en fortsat udvidelse af den personkreds, som er fundet egnet til betinget domfældelse; i en række lande har man således forhøjet maksimum for de straffe, som kunne gøres betingede. De fleste steder er den betingede dom nu et overordentlig hyppigt anvendt led i reaktionssystemet. Samtidig er interessen for den betingede doms positive side, forsorgs- og behandlingsmulighederne, blevet øget, — bl. a. en følge af, at man i nutiden kan konstatere særlige behandlingsbehov hos en del af de lovovertrædere, der i ældre tid blev betragtet som fuldt normale og ikke mentes at frembyde komplikationer, der vedkom de retshåndhævende myndigheder.

På dette positive felt ligger efter straffelovskommissionens opfattelse hovedproblemet for en revision af de gældende danske regler, i fortsættelse af den udvikling, som blev indledet med bestemmelsen om forsorg i straffelovstillægget af 1905.

Der må i denne forbindelse tages stilling til tanken om at indføre en dom direkte til forsorg, uden anvendelse af betinget dom i de to ovenfor nævnte former. Denne mulighed har været indgående drøftet i de nordiske lande i de senere år, blandt andet på kriminalretskonferencer i Oslo den 28.—30. oktober 1948 og i København den 9. juni 1952 mellem sagkyndige udpeget af de respektive landes justitsministre. På begge disse møder har der været enighed om at tilstræbe en stærkere placering af forsorgsforanstaltningerne, og fra svensk og dansk side er der taget til orde for at benytte den direkte idømmelse af tilsyn og anden forsorg.

De opgaver, som-straffelovskommissionen har stået over for, er dels behandlingen af spørgsmålet om, hvorledes man skal udbygge det positive forsorgs- og behandlingsarbejde, der hidtil er iværksat gennem betinget domfældelse, dels hvilke lovændringer af mere eller mindre teknisk karakter der iøvrigt kan være trang til at gennemføre, bl. a. inden for det område, hvor — efter det i det følgende bemærkede — betinget dom i dens enklere form fortsat skal anvendes. Spørgsmålet om at effektivisere den positive indsats vil navnlig blive behandlet nedenfor i kapitlerne 3, 4 og 9.

De gældende regler om betingede domme findes i straffelovens kap. 7, §§ 56—61; hertil kommer bestemmelsen i § 85, stk. 2. Bortset fra en enkelt ændring fra 1939 (§ 61, stk. 2, om rettighedsfortabelse) er reglerne et resultat af det revisionsarbejde, der gennemførtes ved de tre straffelovsudkast af 1912, 1917 og 1923 og de tre regeringsforslag af 1924, 1928 og 1929. Blandt forarbejderne til de gældende regler må dog tillige nævnes den betænkning om foranstaltninger til forebyggelse af tilbagefald i forbrydelse, som i 1932 blev afgivet af justitsministeriets forsorgsudvalg af 22. december 1924. Det var et flertal i dette udvalg, som inden straffelovens vedtagelse indstillede, at anordning af tilsyn blev gjort til lovens hovedregel, og at der efter norsk og svensk mønster blev tilføjet en bestemmelse om personundersøgelse i sager, som tegner til betinget dom. Udvalget fremlagde i sin betænkning et stort materiale til belysning af forsorgsvirksomheden i Danmark og i visse andre lande. På grundlag af udvalgets forslag udfærdigedes kgl. anordning af 21. februar 1933 om tilsyn m. v. Straffelovskommissionen har ikke stillet forslag om ændringer af anordningens regler om tilsyn og personundersøgelser.

Militær straffelov af 7. maj 1937 indeholder i §§ 32—33 nogle særlige regler om betingede domme. Straffelovskommissionen har ikke under sine overvejelser taget stilling til disse regler, bl. a. fordi spørgsmålet om en revision af den militære straffelov for tiden er genstand for drøftelse i et udvalg.

Forinden man går over til en behandling af de enkelte sider af de foreliggende spørgsmål, ønsker kommissionen stærkt at fremhæve, at det ved bedømmelsen af de fremsatte forslag og begrundelserne for dem, og ikke mindst når man drager sammenligning med forholdene i andre lande, stadig må holdes i erindring, at den betingede dom her i landet — modsat andre lande — finder meget ringe anvendelse på personer under 18 år og på anstaltsanbragte personer mellem 18 og 21 år, idet tiltalefrafald i henhold til straffelovens § 30 og forsorgslovens § 150 for disses vedkommende normalt træder i stedet for betinget dom. I 1950 anvendtes således betinget dom kun overfor 17 mandlige og 6 kvindelige sigtede indenfor disse persongrupper.

Om anvendelsen af betingede domme henvises iøvrigt til de statistiske oplysninger i bilag 1. Det fremgår bl. a. heraf, at betinget dom i 1950 blev anvendt i 34.5 pct. af alle domme for overtrædelse af straffeloven; dette tal er omtrent på højde med tallene for årene lige før krigen, ca. 37 pct. I 1945 var tallet faldet til 18.4 pct.

2. Fremmed ret.

Da de gældende danske regler om betingede domme blev forberedt og vedtaget, var der ikke tvivl om, at det var den klassiske europæiske form for betinget domfældelse, som fortsat skulle finde anvendelse; en straf skulle fastsættes og dens fuldbyrdelse udsættes i en vis prøvetid. I dag er forholdet ikke længere så enkelt; det første reformspørgsmål er nu valget af system. Forinden kommissionens overvejelser og forslag nærmere omtales, vil det være hensigtsmæssigt at redegøre for reglerne om betingede domme efter svensk og engelsk ret, hvor den nyeste udvikling frembyder forskellige træk af interesse. Hertil føjes en omtale af hovedlinierne i det norske kommissionsforslag af 1952.

Svensk ret.

I Sverige gennemførtes ved lov af 22. juni 1939 (der trådte i kraft den 1. januar 1944) en vidtgående reform af reglerne om betingede domme.[1]) Spørgsmålet om valg af system blev indgående drøftet på de forskellige stadier af reformens forberedelse, og resultatet blev, at der ved lovens § 1 blev åbnet domstolene mulighed for at vælge imellem udsættelse af straffens fuldbyrdelse og udsættelse af dens fastsættelse.

Domstolenes anvendelse af de to domsformer er ikke bundet til bestemte kriterier, men loven har anvist en retningslinie, som i almindelighed bør bestemme valget: såfremt der i den konkrete sag findes at være brug for et eller flere af de i lovens § 8 opregnede vilkår (om uddannelse, arbejde, bopæl, lægebehandling etc), skal retten normalt undlade at fastsætte nogen sanktion, men tiltaltes skyld skal fastslås; i andre tilfælde skal der som regel fastsættes straf. Tilsyn skal som hovedregel knyttes til enhver betinget dom, og dette kan i hvert fald ikke fraviges, hvis der i dommen træffes bestemmelse om særlige vilkår efter § 8.

Til grund for loven ligger navnlig det synspunkt, at den betingede dom i nutiden ikke blot anvendes overfor typiske lejlighedsforbrydere, men også overfor visse grupper af

[1]) Loven hviler på en betænkning afgivet af et sagkyndigt udvalg: „Betänkande med förslag till lag om villkorlig dom m. m." (Statens offentliga utredningar 1937 : 38). Til loven er udgivet en udførlig kommentar af *Ivar Strahl* og *Torgny Lindberg:* „Villkorlig dom och villkorlig frigivning samt det därtill anknutna skyddsarbetet" (Stockholm 1944). — Lovens hovedbestemmelser er aftrykt nedenfor p. 90 som bilag 2.

personer, som trænger til en særlig behandling eller forsorg. Det gælder derfor om at indrette den betingede dom således, at den bliver et egnet redskab ikke blot overfor de lovovertrædere, der kun behøver en kraftig advarsel, eventuelt i forbindelse med tilsyn, men også overfor de typer, som frembyder særlige vanskeligheder. Der er her brug for mere indgribende vilkår ved siden af tilsyn. I den svenske udvalgsbetænkning tales i den forbindelse om en „kvalificeret betinget dom", modsat „enkel betinget dom", i hvilken der enten slet ikke anvendes tillægsvilkår eller kun forskrifter af mindre indgribende karakter. Det var udvalgets tanke, at den kvalificerede betingede dom altid skulle gives i form af domsudsættelse, medens enkel betinget dom som Hidtil skulle bestå i udsat fuldbyrdelse af en fastsat straf. Denne skarpe adskillelse mellem de to former blev ikke fastholdt, men der var overvejende enighed om udvalgets hovedsynspunkt: *at* den betingede dom er anvendelig over for ret forskelligartede grupper af lovovertrædere, *at* en mere effektiv kriminalpolitisk behandling kan iværksættes gennem egnede vilkår i en betinget dom, og *at* det normalt er uhensigtsmæssigt at fastsætte en straf i den betingede dom, hvis særlige behandlings- og forsorgsformer skal knyttes til dommen som vilkår.

Når man valgte at indføre domsudsættelsen som den normale ramme om den særlige forsorg, var grunden bl. a. den, at det her drejede sig om lovovertrædere, der trængte til andet end ordinær straf, og som rimeligvis i de fleste tilfælde burde dømmes til andre foranstaltninger, hvis de overtrådte den betingede doms vilkår. Man burde da ikke binde sig til en frihedsstraf, som der næppe ville blive brug for, men understrege behandlingstanken og om fornødent gradvis skærpe vilkårene, indtil det måtte vise sig, at den kvalificerede betingede dom ikke gjorde fyldest, men burde erstattes af en dom til særforanstaltning. I modsætning hertil ville der på den enkle betingede doms område som regel være tale om personer, der måtte afsone frihedsstraf, hvis den betingede dom ikke slog til.

De svenske domstoles anvendelse af loven af 1939 kan belyses ved følgende tal for årene 1949 og 1950[1]):

Der blev i 1950 (1949) afsagt 4 518 (3 956) betingede domme, bortset fra afgørelser om bødestrafs forvandling til betinget fængsel. Af disse domme var 3 467 (3 010) eller ca. 77 pct. (76 pct.) forbundet med tilsyn.

Ca. 76 pct. (74 pct.) af alle domme blev givet i form af eksekutionsudsættelse. Procenten var nogenlunde den samme, når man alene betragter de betingede domme med tilsyn. I Sverige anvendes udsættelse af strafs udmåling altså i ca. 25 pct. af alle betingede domme med og uden tilsyn.

Af de 3 467 (3 010) betingede domme med tilsyn var 1 153 (1 337), d. v. s. 33—44 pct., yderligere forbundet med særlig forskrift efter lovens § 8. I forhold til det samlede antal betingede domme var det mellem en fjerdedel og en trediedel. — Da der inden for tilsynsgruppen var 821 (878) domsudsættelser, har de særlige forskrifter i mindst 332 (459) tilfælde været knyttet til eksekutionsudsættelse.

Visse enkeltheder vedrørende svensk lovgivning og praksis vil blive omtalt senere. Af foranstående vil det imidlertid ses, at man i Sverige har tilstræbt en spaltning af den betingede dom ud fra den betragtning, at der er to hovedgrupper af personer, som er egnede til betinget domfældelse. I årene efter lovens ikrafttræden har man fortsat drøftet spørgsmålet om reformer på dette område, og tanken om at udskille den kvalificerede betingede dom som en selvstændig dom til tilsyn eller forsorg er under disse — endnu uafsluttede — drøftelser kommet stærkt i forgrunden.

[1]) Tallene, der er meddelt af Strafflagberedningen, bygger på en foreløbig opgørelse. De omfatter lovovertrædere over 15 år, men indenfor aldersgruppen 15—17 år anvendes hyppigt tiltalefrafald.

Engelsk ret.

Det mønster, som man havde for øje i Sverige, da det vedtoges at give den kvalificerede betingede dom form af en domsudsættelse, var det såkaldte *„probation system"*, således som det praktiseredes i England og USA. For *amerikansk* rets vedkommende er det vanskeligt at give en kort sammenfatning af de gældende regler. Foruden den federale lovgivning findes der en straffelovgivning i hver enkelt af de amerikanske stater, og i den brogede mangfoldighed af regler, som herved fremkommer, træffer man — også for probationens vedkommende — både den helt ypperlige og den meget mangelfulde retstilstand. Lettere overskuelig og af særlig interesse er den *engelske* probation-ordning. Denne har gennem lang tid været præget af de positive støtteforanstaltninger; det er en almindelig antagelse, at engelsk ret her indtager en førende stilling. Dernæst kan det fremhæves, at de engelske regler nylig er blevet underkastet en grundig revision ved Criminal Justice Act 1948.

I England er den betingede dom altid blevet anvendt i den form, at både straffastsættelse og straffuldbyrdelse undlades. Udsættelse af en fastsat strafs fuldbyrdelse kendes ikke og har, såvidt vides, heller ikke været bragt i forslag. Den betingede dom forudsætter, at tiltaltes skyld er bevist; den nye lov af 1948 kræver i så henseende — modsat den tidligere af 1907 — i alle tilfælde en „conviction" (skyldkendelse).

De vigtigste regler om betingede domme findes i Criminal Justice Act sections 3—12.[1]) I dette afsnit omhandles tre forskellige retsfølger.

Retten kan for det første give en *„probation order"*. Denne fremgangsmåde består i, at retten i stedet for at straffe lovovertræderen („instead of sentencing him") bestemmer, at han i en fastsat prøvetid af mindst 1, højst 3 år skal stå under tilsyn af en „probation officer". Andre pålæg kan samtidig fastsættes (se nærmere nedenfor). Brud på sådanne forskrifter eller foretagelsen af en ny strafbar handling kan føre til dom („sentence") for den handling, som gav anledning til rettens „probation order". Det hedder herom, at retten kan idømme lovovertræderen en hvilken som helst af de retsfølger, der ville være hjemlede, såfremt den pågældende først nu var fundet skyldig i lovovertrædelsen.

Den anden fremgangsmåde, som kaldes *„conditional discharge"*, består i, at tiltalte løslades alene på betingelse af straffri vandel i en prøvetid af højst 12 måneder, men uden særlige pålæg. Denne form — som tidligere kaldtes „binding-over" — svarer altså til en betinget dom uden tilsyn eller andre tillægsvilkår. Reglerne om betydningen af en ny lovovertrædelse er fælles for probation og conditional discharge. Fælles for de to fremgangsmåder er endvidere reglen om, at retten forud for afgørelsen skal forklare tiltalte „i jævne vendinger", at hvis han begår en ny lovovertrædelse (eller — ved probation — bryder pålæggene), vil han blive dømt for den oprindelige lovovertrædelse; ved probation skal han give sit samtykke til afgørelsen.

Endelig kan retten træffe bestemmelse om *„absolute discharge"*. I denne afgørelse er der intet betinget; tiltalte får lov at gå, og der er nærmest tale om en kraftig advarsel. Tiltalefrafaldets rolle i dansk og norsk ret udfyldes formentlig i vidt omfang af denne fremgangsmåde.

Inden for dette system samler interessen sig navnlig om „probation". Afgørelsen indebærer altid tilsyn. Om andre tillægsbestemmelser indeholder loven den regel, at „ved en afgørelse om probation kan det yderligere pålægges lovovertræderen at iagttage — enten i hele prøvetiden eller i en del af denne — sådanne bestemmelser, som retten under hensyn til sagens omstændigheder finder nødvendige for at sikre god opførsel fra lovovertræderens

[1]) Se bilag 3.

side eller for at forebygge, at han begår en ny tilsvarende forbrydelse eller en forbrydelse af anden art." Loven fremhæver derefter særskilt, at en probation order kan indeholde pålæg angående lovovertræderens opholdssted. Som noget nyt indeholder loven udførlige regler om forskrifter angående psykiatrisk behandling af visse lovovertrædere, der sættes under probation. Det hedder i hovedbestemmelsen herom, at hvis retten på grundlag af lægeerklæring skønner, at lovovertræderen trænger til psykiatrisk behandling — uden at han dog kan henføres under de særlige regler om psykisk unormalitet i Lunacy Act 1890 eller Mental Deficiency Act 1913 —, kan den i dommen til probation indføje det pålæg, at domfældte skal undergives psykiatrisk behandling gennem et nærmere fastsat tidsrum, dog højst 1 år fra dommen. Behandlingen kan iværksættes ambulant eller efter indlæggelse på hospital eller plejehjem.

Efter de engelske regler er der, som det fremgår af foranstående, et systematisk skel mellem „probation" og „conditional discharge". Baggrunden herfor er ønsket om at fremhæve tilsyn og andre supplerende foranstaltninger som et særlig værdifuldt kriminalpolitisk middel, en positiv indsats fra samfundets side i modsætning til den mere enkle bestemmelse om at overlade lovovertræderen til sig selv i en prøvetid. Ofte anvendes udtrykket „probation" i engelsk-amerikansk litteratur som en samlende betegnelse for alle systemer, der bygger på prøvetidstanken, hvadenten de er forbundet med forsorg eller ej; men det bliver stadig mere almindeligt at associere begrebet med tilsyn og supplerende forsorg. Denne terminologi er særlig kraftigt understreget i det værk om „Probation and Related Measures", som De Forenede Nationer har udgivet i 1951, bygget på et meget stort materiale fra hele verden. Probation defineres her som indebærende „supervision and treatment", og det betegnes som en misforståelse uden videre at identificere begrebet med betinget dom eller strafudsættelse („conditional suspension of the imposition or of the execution of sentence"). Men det fremhæves også, at probation altid tillige indebærer en betinget straf udsættelse, hvadenten det nu er påtalen, strafudmålingen eller strafafsoningen der udsættes. Lovovertrædelsen forbliver strafbar, hvis betingelserne overtrædes i prøvetiden. Som følge af dette grundlæggende træk i probationen bliver der — også i FN's publikation — en nær sammenhæng mellem probation og de former for doms- eller eksekutionsudsættelse, der ikke er forbundet med tilsyn, f. eks. den engelske „conditional discharge". I FN's bog fremhæves det således, at uanset om tilsyn anvendes, er prøvetiden „a test or trial period", hvilket kaldes „probation period" i ordets bogstavelige forstand.[1])

Norsk ret.

De gældende norske regler om betingede domme bygger ligesom de danske på eksekutionsudsættelsen. Det norske straffelovråd har imidlertid fornylig i en betænkning[2]) foreslået en ændring, hvorefter det helt overlades domstolene at afgøre, om betinget dom skal gives som en udsættelse af en fastsat strafs fuldbyrdelse eller som en udsættelse af straffens fastsættelse. Denne løsning er resultatet af en vurdering af de tre muligheder, som er nævnt ovenfor i kap. 1, og som vil blive nærmere drøftet i kap. 3: eksekutionsudsættelse, domsudsættelse og dom direkte til tilsyn. Her skal kort gengives hovedtrækkene i straffelovrådets argumentation.

Rådet mener, at der fortsat er brug for adgang til at fastsætte straf i en betinget dom, men at der også forekommer tilfælde, hvor det kan være hensigtsmæssigt at undlade

[1]) Se til det her anførte „Probation and Related Measures" p. 3—11, 185, 189 og 210.
[2]) „Innstilling fra Straffelovrådet om betinget dom m. v. Avgitt i oktober 1952." Oslo 1952.

straffastsættelsen, blandt andet fordi denne sikkert i noget højere grad end domsudsættelsen medfører et forbryderstempel, der kan være til skade for lovovertræderens resocialisering, og fordi uvisheden om straffens størrelse kan have den største advarende virkning. Når man ikke vælger dommen til tilsyn som alternativ til den sædvanlige betingede dom, beror det på følgende synspunkter. Man mener, at indførelsen af en dom til tilsyn kun ville være et navnebytte, hvis myndighederne under alle omstændigheder må have den for lovovertrædelsen foreskrevne straf i baghånden som tvangsmiddel til forsorgens gennemførelse; det er da i realiteten en betinget dom, som formuleres på en ny måde. Derimod ville dom til tilsyn blive en reelt ny foranstaltning, hvis strafansvaret for den begåede forbrydelse var endelig opgjort ved dommen til tilsyn. En sådan ordning måtte forudsætte, at der var andre tvangsmidler bag tilsynet, f. eks. en bod eller en tvangsmæssig anbringelse på anstalt, anvendt efter rene behandlingssynspunkter. Dette kræver imidlertid en højt udviklet forsorg, som man ikke mener at kunne etablere i Norge, og man peger på, at ingen andre lande vides at have givet afkald på adgangen til inden for prøvetiden at idømme straf for den begåede lovovertrædelse, når den dømte ikke iagttager de givne pålæg.

Det anføres endvidere, at „betinget dom'" sprogligt er et mere neutralt udtryk end „dom til tilsyn", som let kan bevirke, at tilsynsordningen bliver anset for infamerende, og der findes ikke at være så stor forskel mellem de to klienteler — domfældte med og uden tilsyn —, at det kan være nødvendigt eller ønskeligt at forbeholde betegnelsen betinget dom for den ene gruppe. Hertil føjes den betragtning, at man i Norge — modsat hvad der er oplyst om forholdene i Sverige — ikke støder på den opfattelse, at betinget dom anvendes for hyppigt, således at det skulle være ønskeligt at reducere antallet af disse domme.

Lovudkastet angiver ingen retningslinier for, hvornår de to former for betinget dom skal anvendes. I rådets bemærkninger udtales herom, at betinget dom uden straffastsættelse formentlig især vil være på sin plads i de meget lette tilfælde, hvor man vil spare tiltalte for det stempel, som ligger i strafudmålingen, og dernæst i de tilfælde, hvor det er en nærliggende mulighed, at der efter overtrædelser i prøvetiden vil blive brug for andet end straf. — Det er herefter ikke behovet for tilsyn, som i sig selv er vejledende; den førstnævnte gruppe omfatter formentlig en del tilfælde, hvor tilsyn ikke er indiceret, og hvor dom til tilsyn derfor ikke ville kunne anvendes som alternativ til eksekutionsudsættelsen.

3. Valg af system.

Som det fremgår af den historiske oversigt, kan betinget udsættelse af straf tænkes etableret på forskellig måde. Her skal først præciseres de tre hovedformer, der navnlig kommer i betragtning, og som kort kan betegnes som 1) *forsorgsdom* (nærmest svarende til den engelsk-amerikanske dom til probation), 2) betinget dom med *eksekutionsudsættelse* (i kontinental-europæisk ret ofte betegnet med det franske udtryk „sursis"), og 3) *betinget dom. uden straffastsættelse* (*„domsudsættelse*").

1) En probationsordning med dom direkte til forsorgsforanstaltninger og uden fastsættelse på forhånd af den straf, der skal komme til anvendelse, hvis forsorgen mislykkes, må, hvis den skal indføres i dansk ret, forudsætte, at der i loven gives en opregning af de forsorgsformer, som kommer i betragtning. Retten træffer da i det enkelte tilfælde ved dom efter vedkommende bestemmelse i straffeloven afgørelse om, hvilken eller hvilke af de til rådighed stående forholdsregler der skal anvendes, og fastsætter en prøvetid. Indenfor

denne tid kan der træffes bestemmelse om ændring af forsorgens karakter eller om dens ophævelse. Overtræder den dømte givne pålæg, og skønnes det formålsløst at fortsætte med anvendelse af forsorgsforanstaltninger, eventuelt i ændret form, bør der formentlig være adgang til at idømme straf for den begåede lovovertrædelse. Ny lovovertrædelse i prøvetiden må ligeledes kunne give mulighed for at anvende straf for den tidligere lovovertrædelse ved en samlet pådømmelse af de begåede forhold.

2) Den anden hovedform er den hidtidig almindelige kontinentale ordning, hvorefter en bestemt straf idømmes, men fuldbyrdelsen af denne udsættes på betingelse af straffri vandel og eventuelle andre vilkår indenfor en vis frist. Denne art af betinget dom, der i sin oprindelige, simpleste form alene lagde vægten på straffens betingede udsættelse og bortfald, altså på, hvad der ovenfor er betegnet som den betingede doms „negative funktion", kan kombineres med tilsyn og vilkår af forskellig art, således som tilfældet er efter den gældende danske straffelov, og jo mere denne side af instituttet udbygges, jo mere nærmer forholdsreglen sig i realiteten probationsordningen. Man får således indenfor den her nævnte domsform 2) en sondring mellem a) betinget dom uden tilsyn eller særlige vilkår, b) betinget dom med enkelte, mindre indgribende vilkår, og c) betinget dom med tilsyn, eventuelt i forbindelse med mere indgribende vilkår af forsorgsmæssig karakter.

3) Den betingede „domsudsættelse"[1]) er som tidligere nævnt ved den svenske lov af 1939 accepteret som alternativ mulighed ved domstolenes valg af formen for betinget dom i det enkelte tilfælde. Karakteristisk for denne domsform er, at betinget dom afsiges uden samtidig fastsættelse af den forskyldte straf. I sin formelle struktur bevarer denne domsform det kontinental-europæiske mønster: der dømmes ikke direkte til tilsyn eller andre forholdsregler, men forskrifter herom knyttes som vilkår til udsættelsen af strafforanstaltning. På den anden side ligger instituttet reelt tæt op ad den engelske probationsordning: der udmåles ingen straf i første omgang, og hovedvægten lægges på den positive anordning af forsorgsforanstaltninger i stedet for straf.

Straffelovskommissionen har indgående overvejet, hvilken eller hvilke af de nævnte domsformer der bør foretrækkes ved en revision af reglerne om betingede domme i gældende dansk ret, som på flere punkter ikke er tidssvarende. Der har været enighed om, at der ved siden af den under 2) nævnte traditionelle betingede dom er trang til en domsform, der understreger de positive forsorgsforanstaltninger. Medens det for nogle medlemmer har stået som utvivlsomt, at den direkte dom til forsorg som under 1) omhandlet bør foretrækkes, har det for andre medlemmer givet anledning til megen tvivl, om man skal vælge forsorgsdommen under 1) eller den betingede domsudsættelse under 3). Man er dog eenstemmigt nået til at foretrække 1) frem for 3), og kommisisionens resultat er herefter, at der er trang til en *anvendelse af de under 1) og 2) nævnte former i en vis kombination.*

Herefter har man *ikke* fundet tilstrækkelig anledning til yderligere at anbefale indførelse i dansk ret af den under 3) nævnte „domsudsættelse". Grunden hertil er først og fremmest den, at man finder, at de opgaver, denne domsform slral tjene, mere naturligt opfyldes gennem dom direkte til forsorg efter engelsk probations mønster. Og når dette er tilfældet, og når det samtidig erkendes, at der i en række tilfælde er grund til fortsat at give adgang til betinget domfældelse med samtidig fastsat straf („eksekutionsudsættelse"),

[1]) Se herom nærmere *Wadben,* Betingede straffedomme, p. 112 ff. Konklusionen af denne fremstilling er til gunst for domsudsættelsen, i det mindste som hovedregel, således at en straffastsættelse må motiveres af særlige hensyn. Overfor dette synspunkt er den klassiske betingede dom blevet forsvaret af *W. E. van Eyben* i „Menneske og Miljfr" 1947, p. 297—98, *Jørgen Trolle* i „Juristen" 1948, p. 322—26 og *Niels Harbou* i „Ugeskrift for Retsvæsen" 1949 B, p. 29.

frygter man for at komplicere hele ordningen for stærkt ved tillige at operere med en tredie domsmulighed, der under de angivne forudsætninger næppe vil kunne få videre praktisk betydning.

Når man mener at burde foretrække *dom direkte til forsorg* fremfor *betinget dom uden straffastsættelse,* men med forsorg som vilkår, beror det særlig på følgende betragtninger.

Dom til forsorg er formelt det mest rationelle udtryk for det, som er foranstaltningens kerne: at en bestemt forsorg eller behandling skal anvendes som den efter alt foreliggende mest hensigtsmæssige reaktionsform over for visse gerningsmandstyper. Herved stiller straffeloven disse tilfælde på linie med andre, som ved loven er udskilt til særbehandling efter deres specielle forudsætninger. Forsorgsforanstaltningernes udskillelse fra de betingede domme kan tillige være en fordel med hensyn til offentlighedens bedømmelse af de kriminalretlige foranstaltninger: når der, som man undertiden ser, rejses kritik mod antallet af betingede domme, er det af betydning, at denne kritik ikke skal kunne rettes mod de tilfælde, hvor der virkelig er truffet bestemmelse om følelige indgreb overfor de dømte. En dom til forsorg er principielt forskellig fra en betinget dom uden vilkår; i visse tilfælde vil den som nedenfor nævnt være føleligere end en frihedsstraf.

Er på den anden side *betinget dom uden tilsyn eller mere indgribende vilkår* indiceret, vil der som regel ikke være trang til at fravige den nugældende ordning, hvorefter der samtidig med dommen udmåles den straf, der eventuelt skal finde anvendelse. Der kan i de tilfælde, der her særlig må regnes med, nemlig tilfælde af mere lejlighedsbestemt, tilfældig kriminalitet, ikke i prøvetiden forventes indvundet erfaringer, der i væsentlig grad kan påvirke strafudmålingen. Det mest praktiske er da, at straffen fastsættes i forbindelse med afgørelsen om betinget dom.

Nogen skadevirkning heraf i forhold til den dømte kan i almindelighed ikke påregnes. Ganske vist kan der forekomme tilfælde, hvor det er bedst for den dømte og samtidig fra et alment synspunkt forsvarligt at undgå det moment af stempling, som ligger i straffastsættelsen, selv om dommen gøres betinget. Men i de fleste af disse tufælde vil efter gældende dansk praksis straffastsættelse blive undgået gennem tiltalefrafald. Det er muligt, at denne praksis burde suppleres med en adgang for domstolene til at slutte sager, der ligger på grænsen af tiltalefrafaldenes område, uden straffastsættelse eller andre forholdsregler.

Omvendt vil det kunne være af specialpræventiv værdi, at en bestemt straf fastsættes, selv om det må erkendes, at der ikke generelt kan udtales noget sikkert om, hvorvidt en udsigt til en endnu ikke fikseret straf eller vished om en bestemt straffølge for det begåede forhold øver den stærkeste præventive effekt i prøvetiden. Fra et generalpræventivt synspunkt må det dog formentlig være ønskeligst, at en bestemt straf fastsættes i forbindelse med den betingede dom, når ingen anden positiv forholdsregel sættes i straffens sted.

Kommissionen har herefter koncentreret interessen om de ovenfor under 1) og 2) nævnte domsformer og deres indbyrdes afgrænsning.

Medens der som sagt er enighed om, at loven bør give adgang til anvendelse af begge disse arter af betinget strafudsættelse, råder der ikke fuld enighed om, hvilke indikationer der i loven skal angives for *valget mellem de to muligheder.* Flertallet i kommissionen (alle medlemmer undtagen Lucas og Vetli) er af den opfattelse, at den førstnævnte domsform, altså dom direkte til forsorg uden straffastsættelse, altid bør anvendes, dersom mere indgribende forsorgsforanstaltninger anordnes. Det centrale i domsafgørelsen er da forsorgen, og dette bør af de ovenfor angivne grunde komme til udtryk i. dens affattelse.

Den betingede dom efter nu gældende mønster skal herefter som regel forbeholdes for tilfælde, hvor der ikke er grund til at anvende forsorgsmæssige foranstaltninger. Flertallet mener dog ikke, at skillelinien bør gennemføres så rent eller konsekvent, at der slet ikke bliver mulighed for at knytte visse vilkår til betinget dom i den traditionelle form. Som det fremgår af udkastet til straffelovens § 61, mener man, at der bør være fri adgang til i forbindelse med betinget dom at fastsætte udredelse af erstatning som vilkår for udsættelsen af straffuldbyrdelse. Man vil heller ikke udelukke muligheden af, at der fastsættes andre vilkår af mindre indgribende art eller anordnes tilsyn. Men man mener, at dette kun bør ske i *undtagelsestilfælde,* og hvor vilkårene er af mere indgribende art, skal altid forsorgsdommens form anvendes. Med disse regler mener man på den ene side af have givet en så bestemt vejledning for praktiseringen af valget mellem de to domsformer, som det er muligt at give i lovsform, og på den anden side dog at have gjort systemet så elastisk som ønskeligt under hensyntagen til forekomsten af overgangstilfælde mellem dem, der klart hører til den betingede doms og til forsorgsdommens typiske område. Den her foreslåede ordning menar man afgjort at måtte foretrække for de af mindretallene foreslåede ordninger; det første mindretal *(Lucas)* foreslår, at der — uden nærmere vejledning — gives domstolene frit valg mellem de to domsformer, hvad enten egentlige forsorgsforanstaltninger anordnes eller ej; det andet mindretal *(Vetli)* ønsker vel — ligesom flertallet — at give forsorgsdommen en fortrinsstilling, men vil dog samtidig åbne en ret vid adgang til at anvende mindre indgribende foranstaltninger som tillægsvilkår i betingede domme.

I anledning af mindretallenes — navnlig det første mindretals — bemærkninger nedenfor ønsker flertallet at føje følgende betragtninger til det allerede udviklede.

Når positiv forsorg knyttes til dommen, er dette ensbetydende med, at straffen har måttet vige for andre midler, og det er da naturligt at lægge vægten mest muligt på denne behandlings- eller forsorgslinie. Udmålingen af en forskyldt straf giver dommen et præg af dom til straf, som i mange tilfælde ikke kan undgå at komme i modstrid med det formål, som søges opnået gennem dommen. Ofte vil det vel ligefrem være således, at den fastsatte straf slet ikke er det rette reaktionsmiddel i tilfælde af vilkårsovertrædelse eller ny lovovertrædelse; omend straffens fuldbyrdelse nok i sådanne tilfælde kan undgås gennem særlige regler om substitution af andre retsfølger, er det dog bedre, at straffen ikke er udmålt. I denne forbindelse kan det særlig fremhæves, at det efter flertallets opfattelse i en del tilfælde vil være nærliggende at lade eet vilkår afløse eller supplere af et andet i overtrædelsestilfælde. For en sådan eksperimenterende linie vil det være den bedste baggrund, at der ikke fra første færd er knyttet et straffemål til dommen. — Præventive grunde kræver som regel heller ikke fastsættelse af nogen straf. Forsorgsforanstaltningerne er et indgreb i lovovertræderens personlige frihed i prøvetiden og derfor egnede til at bestyrke den opfattelse, at dommen ikke blot er en advarsel, men udløser en følelig reaktion. Ofte vil vilkårene være føleligere end den straf, som ellers ville være blevet udmålt, — dette gælder f. eks. i tilfælde, hvor vilkåret går ud på anbringelse i hjem eller institution i et tidsrum, der er længere end straffetiden. I sådanne tilfælde er det en fordel mere, at den dømte ikke umiddelbart kan sammenligne vilkårene med den fastsatte straf og — i værste fald — forsætligt bryde vilkårene for at opnå straffens fuldbyrdelse.

Flertallet må fastholde, at den ordning, det foreslår, har den væsentlige fordel fremfor det første mindretals forslag, at den giver praksis en rettesnor for, hvornår dom til forsorg efter kapitel 7 og hvornår betinget dom efter kapitel 7 a bør anvendes. Når det gøres til den almindelige regel, *at* forsorgsdom skal anvendes i tilfælde, hvor der er trang til tilsyn og mere indgribende forsorgsforanstaltninger, og *at* betinget dom skal anvendes

i tilfælde, hvor en sådan trang ikke er tilstede, men hvor der blot er grund til at udsætte fuldbyrdelsen af en idømt straf på betingelse af straffri vandel (og eventuelt udredelse af erstatning til den forurettede), er der hermed givet et klart direktiv til retsanvendelsen, stemmende med de omtalte forholdsreglers natur. Den adgang, flertallet dog giver til „undtagelsesvis" at knytte tilsyn og mindre indgribende vilkår til den betingede dom, forudsætter, at der i det konkrete tilfælde viser sig en særlig begrundet trang til at benytte denne mellemform mellem den rene forsorgsdom og den rene betingede dom. Flertallet har ikke ønsket at afskære domstolene fra muligheden for at anvende en sådan mellemløsning i tilfælde, hvor særlige grunde taler for at fravige lovens normale ordning, men har ment, at en fravigelse bør kræve en særlig motivering i det enkelte tilfælde.

Den ordning, flertallet foreslår, er således klar og velbegrundet, og man kan ikke tiltræde det første mindretals bemærkning om, at lovgivningsmagten ved at følge dette sagligt underbyggede forslag vil komme til at „handle i blinde".

Det er ganske vist rigtigt, at man ikke kan henvise til erfaringer her i landet med hensyn til anvendelsen af forsorgsdomme af den type, der nu foreslås af straffelovskommissionen. Sådanne erfaringer kan først indvindes, når der skabes lovhjemmel for forholdsreglen, og denne derefter kommer til at spille en rolle i praksis. Skulle manglende erfaringer være en gyldig indvending mod en ny sanktionsforms indførelse i kriminalretten, eventuelt på en ældre forms bekostning, ville hele det strafferetlige reformarbejde, der i Danmark indledtes med indførelsen af betingede domme i 1905, have være umuliggjort.

Ej heller kan der fra flertallets side gives mindretallet medhold i den betragtning, at flertallets forslag i højere grad end mindretallets burde afvente en udbygning og effektivisering af de eksisterende forsorgsmuligheder og -organer. Flertallet finder, at denne udbygning og effektivisering bedst vil kunne realiseres i tilslutning til en hensigtsmæssig ordning af de for kriminalforsorgen fundamentale lovbestemmelser; se iøvrigt om indretningen af det praktiske forsorgsapparat nedenfor side 60 ff.

Som en væsentlig indvending mod mindretallets forslag må endnu anføres, at det rummer fare ikke blot for en forflygtigelse af den tankegang, der ligger til grund for lovforslagets sondring mellem forsorgsdomme og betingede domme, men også for en udvikling, der — i strid med hvad der er formålet for en ny lovgivning på dette område — viger tilbage fra at anvende forsorgsdomme i tilfælde, hvor disse burde anvendes. Man kan ikke se bort fra, at en rent fakultativ hjemmel for forsorgsdomme side om side med betingede domme efter tilvant mønster i vidt omfang kan forblive ubenyttet, idet betingede domme allerede i kraft af traditionens magt foretrækkes, uden at det nye institut får lejlighed til at vise sin bærekraft i praksis. En udvikling i denne retning ville gøre hele den foreslåede reform til en reform på papiret. Flertallets forslag tjener — i modsætning til mindretallets — til at afbøde faren for en sådan uheldig udvikling.

Kommissionens flertal har heller ikke kunnet slutte sig til *Vetlis* forslag. Omend dette ud fra flertallets ovenfor udviklede synspunkter er mere acceptabelt end det af Lucas stillede forslag, finder man dog, at den ovenfor i modbemærkningerne til Lucas i slutningen fremsatte indvending om forflygtigelse af sondringen mellem forsorgsdom og betinget dom og om fare for en undergravning af den praktiske anvendelse af forsorgsdomme også har gyldighed i forhold til det af Vetli fremsatte forslag.

Det første mindretal (Lucas) bemærker hertil:

„Jeg tiltræder forslaget om, at der ved siden af den betingede dom indføres den i udkastets kap. 7 omhandlede dom til forsorg, og jeg tiltræder ligeledes, at bestemmelserne

om denne dom sættes i spidsen for at modvirke en mulig utilbøjelighed hos domstolene til at prøve det nye. Men jeg kan ikke tiltræde, at der gives den betingede dom den af flertallet foreslåede sekundære stilling.

Efter flertallets forslag skal det ikke være tilladt i forbindelse med den betingede dom at anordne forsorg, men alene tilsyn, det der er hovednerven i forsorg, og der kan ikke i forbindelse med dommen gives de i § 56, stk. 2, nr. 1—6, omhandlede pålæg, men alene anvendes „vilkår af mindre indgribende art", hvis beskaffenhed ikke angives. Med hensyn til i hvilke tilfælde tilsyn eller de mindre indgribende foranstaltninger skal kunne komme til anvendelse i forbindelse med betinget dom, indskrænker man sig til at sige, at det kun må ske „undtagelsesvis", uden at man samtidig giver nogen vejledning med hensyn til, hvornår undtagelsesreglerne bør komme til anvendelse. Man berøver den betingede dom det, der hidtil legalt og faktisk har været normalt tilbehør, og man unddrager den den adgang til at give særlige pålæg, som man tildeler den nye domsform forsorgsdommen, pålæg som der iøvrigt også er adgang til at fastsætte i medfør af den nugældende § 56. Flertallet går i begge henseender videre end de svenske bestemmelser om eksekutions- og domsudsættelse, der også for så vidt angår eksekutionsudsættelsen gør anordning af tilsyn til en normalforeteelse og giver adgang til at meddele de yderligere hjemlede pålæg, når særlige grunde taler derfor. Det ovenfor p. 11 om de svenske domstoles praksis anførte viser, at disse i ret vidt omfang har fundet, at der forelå sådanne særlige grunde for at give disse pålæg i domme, der fastsætter straf.

Denne tilbagetrængning af den betingede dom indeholder et brud på en snart 50-årig udvikling, som efter min formening kun bør finde sted, hvis det *på grundlag af indvundne erfaringer* kan sandsynliggøres, at den, også af mig, foreslåede dom til forsorg bedre end den betingede dom — hvis resultater ingenlunde er tilfredsstillende — vil være egnet til at nå de tilsigtede formål, når man lader den foreslåede forbedring af lovreglerne komme denne dom, på samme måde som forsorgsdommen, til gode, og sådanne erfaringer foreligger ikke. Der kan navnlig ikke sluttes fra de gode resultater i England, hvis probationordning er langt bedre udbygget end vort forsorgssystem.

Det er almindelig antaget, at den i den betingede dom udtalte og bagved forsorgsdommen liggende advarende straffetrusel er egnet til at modvirke tilbagefald, og man ved i virkeligheden intet om, hvilken betydning det har for den dømte personlig såvel som med hensyn til det tryk, familie og andre omgivelser efter omstændighederne kan lægge på ham, at denne straffetrusel udtrykkelig udtales i dommen. Det kan derfor ikke være rigtigt uden erfaringsgrundlag ved en lovændring at gøre ikke-anvendelsen af denne udtrykkelige trusel til det normale. Men selv om man vil hævde, at det må være et mål at stræbe imod, er tidspunktet derfor i al fald ikke inde. Ingen vil hævde, at forsorgen for de betinget dømte i dag er udbygget i tilstrækkeligt omfang, og så længe man ikke har sikkerhed for — og domstolene har den fornødne tillid til —, at denne forsorg er tilstrækkelig effektiv, kan det efter min mening i *al* fald ikke være forsvarligt at afskære anvendelsen af den udtrykkelige straffetrusel i forbindelse med forsorgsdommen.

Det erkendes, at det næppe lader sig gøre i lovteksten at give domstolene en pålidelig vejledning med hensyn til, hvornår de — efter mit forslag — bør anvende den rene forsorgsdom og hvornår den betingede dom forbundet med forsorg, og det kunne muligvis hævdes, at domstolene ved valget mellem de to domsformer til en vis grad vil komme til at handle i blinde. Hertil er imidlertid at sige, at man vel i væsentlig grad vil kunne befri domstolene for denne vanskelighed ved at give lovregler som af flertallet foreslået, men i så fald er det lovgivningsmagten, der kommer til at handle i blinde, idet flertallet ikke

giver lovgivningsmagten nogen fyldestgørende begrundelse for den af flertallet foreslåede rettesnor, som på forhånd stramt binder domstolene til regler, der skyder den betingede dom over i en sekundær stilling.

Jeg anser det imidlertid for rigtigt, at man lader domstolene søge efterhånden at finde vej frem, og kunne tænke mig, at de ved valget mellem de to domsformer i den af mig foreslåede skikkelse bl. a. ville tage de i det følgende fremhævede, antagelig ofte hinanden krydsende hensyn: Med udgangspunkt i de foreliggende oplysninger om tiltaltes person og det milieu, han lever i, vil man tage hensyn til, om han menes at trænge til den udtrykkelige straffetrusel, eller om det omvendt måske vil være heldigere for hans personlige udvikling, at der ikke fastsættes en straf. Det vil efter omstændighederne kunne være af betydning ved valget mellem de to muligheder, at man anser det for heldigst for tiltalte, at han endnu et stykke tid efter, at forsorgen er ophørt, har straffetruslen hængende over hovedet, hvilket kan opnås ved den betingede dom, men ikke ved forsorgsdommen. Man vil lægge vægt på størrelsen af den straf, der bliver spørgsmål om at fastsætte, således at man vil være mere tilbøjelig til at fastsætte en straf, jo større denne vil blive. Man vil tage hensyn til erfaringer angående effektiviteten af det stedlige tilsyn, som tiltalte ventes undergivet, således at man vil være mere stemt for at undlade at fastsætte en straf, jo mere tillid man har til tilsynets effektivitet. Og man vil måske også, navnlig med henblik på forbrydelsens art og grovhed, tage et vist hensyn til, at den offentlige mening skal kunne forstå og billige dommen.

Viser det sig, at man, navnlig i den første tid, ikke får en nogenlunde fast linie i domstolenes praksis med hensyn til valget mellem de to domsformer, vil dette i al fald være mindre skadeligt, end om domstolene som følge af en i overensstemmelse med flertalsforslaget affattet lov viger udenom forsorgsdommen, fordi de anser det for uheldigt, at en straf ikke fastsættes. I det lange løb vil domstolenes praksis sikkert i høj grad påvirkes af, i hvilken grad de har tillid til forsorgens effektivitet. Jo mere det lykkes at fæstne denne tillid, i desto højere grad vil, som allerede antydet, domstolene antagelig anvende den rene forsorgsform.

Til flertallets bemærkninger vedrørende erfaringens betydning for reformer indenfor det strafferetlige reformarbejde skal jeg udtale, at flertallet og jeg formentlig er enige om, at de hidtidige resultater af den betingede dom ikke er tilfredsstillende. Jeg for mit vedkommende er dog tilbøjelig til at mene, at dette resultat mindre skyldes en mangelfuld udformning af de gældende retsregler end den omstændighed, at forsorgsinstituttet endnu ikke er fyldestgørende udbygget. Men jeg tiltræder dog fuldt ud, at man forsøger den i dansk ret nye foranstaltning den „rene" forsorgsdom. Vil man imidlertid gå videre og ikke indskrænke sig til at give forsorgsdommen en plads side om side med den betingede dom, men yderligere ved præceptive regler begrænse dennes hidtidige område, må man — i overensstemmelse med, hvad der gælder for alle reformer indenfor strafferetten — kunne påvise erfaringer, der giver grund til at tro, at dette brud med det hidtidige er den rette vej frem. Og flertallet har efter min formening ikke givet nogen på erfaring hvilende begrundelse for, at domstolene skal være afskåret fra at give en dom til forsorg, samtidig med at den bag den rene forsorgsdom liggende straffetrusel udtrykkelig udtales i dommen. Jeg finder i denne forbindelse grund til at fremhæve, af kernen i forsorgsdommen stadig vil være det i den gældende straffelovs § 56 omhandlede tilsyn, *at* denne bestemmelse også giver hjemmel til at fastsætte de såvel af flertallet som af mig i udkastets § 56, stk. 2, punkterne 1—7, foreslåede pålæg, og *at* der antagelig kun i et statistisk taget ringe antal tilfælde vil være praktisk trang til ved siden af bestemmelsen om tilsyn at give sådanne pålæg.

Jeg skal endelig tilføje, at spørgsmålet, om den foreslåede reform bliver ført ud i livet eller kun bliver en reform på papiret, efter min formening ikke kommer til at bero på teoretiske anskuelser hos domstolene, men på forsorgsinstituttets udbygning i praksis, og jeg kan som parallel henvise til, at domstolenes voksende brug af adgangen til at dømme til anbringelse i psykopatforvaring ene og alene beror på den tillid, som det er psykopatanstaltens fortjeneste at have oparbejdet.

Til det andet mindretals forslag skal jeg udtale, at mine bemærkninger mod flertallets forslag om at give den betingede dom en sekundær stilling også gælder Vetlis forslag, og at jeg savner en acceptabel begrundelse for, at pålæggene i § 56, stk. 2, nr. 2, 4 og 5, ikke må gives i forbindelse med en betinget dom."

Det andet mindretal (Vetli) bemærker:

„Jeg er med flertallet enig i, at det bør være en følge af forslaget om domme til forsorg, at der gives disse domme en fortrinsstilling i forhold til de betingede domme i alle tilfælde, hvor tilsyn og andre forsorgsforanstaltninger er indicerede. Hvor vidt man her skal gå, kan — som også anført i flertallets bemærkninger — give anledning til tvivl. Jeg tillægger ikke dette spørgsmål en fuld så stor betydning som Lucas, navnlig fordi forsorgsdommen efter det foreliggende forslag stadig indebærer en betinget straf udsættelse.

De af flertallet fremdragne hensyn fører imidlertid efter min opfattelse ikke videre end til en regel, der har den virkning, at dommerne i hvert enkelt tilfælde gør sig klart, om der er særlige grunde for at anvende betinget dom i forbindelse med tilsyn m. v. i stedet for at anvende den direkte dom til forsorg. Selvom jeg ligesom flertallet tror, at det vil være muligt og rigtigt i de fleste af disse tilfælde at anvende forsorgsdommen, mener jeg dog ikke, at der er tilstrækkelig grund til at udelukke retten fra — eller dog begrænse rettens mulighed herfor til rene undtagelsestilfælde — at anvende tilsyn m. v. i forbindelse med betinget dom, hvor retten ud fra generalpræventive eller specialpræventive hensyn finder det begrundet at anvende en sådan dom i stedet for dom til forsorg.

Mit forslag går derfor ud på, at retten skal kunne anvende betinget dom i stedet for dom til forsorg, såfremt dette findes særligt begrundet. Når jeg ikke med denne ændring har kunnet slutte mig til Lucas' formulering, skyldes det, at jeg — omend under tvivl — - har anset det for rigtigt at forbeholde de typisk særligt indgribende pålæg i § 56, stk. 2, nr. 2, 4 og 5, for de egentlige forsorgsdomme. Min begrundelse herfor er, at der i disse tilfælde er særlig anledning til at tro, at det af flertallet fremdragne synspunkt, at den fastsatte straf ikke er det rette reaktionsmiddel i tilfælde af vilkårsovertrædelse eller ny lovovertrædelse, har særlig vægt. Hertil kommer, at de generalpræventive hensyn, der formentlig i nogle tilfælde kan tænkes at føre til betinget dom i stedet for forsorgsdom, næppe vil have samme styrke, hvor der straks dømmes til så indgribende foranstaltninger som her omhandlet."

4. Forsorgsforanstaltninger.

De gældende regler om betingede domme findes i straffelovens kapitel 7. Ved udformningen af et forslag til nye regler har straffelovskommissionen måttet tage stilling til, hvorledes reglerne systematisk skal placeres, når de betingede domme spaltes i to forskellige afgørelsesmåder. Som følge af den ret nære sammenhæng mellem de to systemer ville det meget vel kunne lade sig gøre at samle alle regler i straffelovens kapitel 7. Det

ville navnlig være praktisk med henblik på de bestemmelser, der ligefrem er fælles for begge systemer. Kommissionen er dog kommet til det resultat, at reglerne bør opstilles i to kapitler, af hvilke det sidste betegnes kapitel 7 a. Herved giver man det klareste systematiske udtryk for den principielle linie i forslaget, adskillelsen af to hovedtyper inden for reaktionssystemet, og man opnår det mest anskuelige billede af de træk, som karakteriserer hver af typerne. Det kunne ellers vanskeligt undgås, at regler om betinget domfældelse og om dom til forsorg i nogen grad blev blandet sammen. Den foretrukne metode har den ulempe, at nogle gentagelser og henvisningsregler bliver nødvendige, men det kan næppe volde lovtekniske betænkeligheder.

Efter den systematik, som ligger til grund for straffelovens kapitler om sanktionerne, kunne det synes naturligt at anbringe de betingede domme i kapitel 7, nærmest straffene, og forsorgsdommene i kapitel 7 a, fordi de efter deres formål og karakter udpræget slutter sig til de retsfølger, som ikke er straf. Kommissionen har dog ikke tillagt dette hensyn større vægt. Man har valgt at begynde med forsorgsdommene, bl. a. fordi det er hensigtsmæssigt at udvikle reglerne om overtrædelse og ændring af pålæg i denne sammenhæng og henvise hertil i kapitlet om betingede domme (hvor disse regler jo kun forudsættes at skulle benyttes i undtagelsestilfælde).

Det er umuligt at samle alle de nye regler inden for de seks paragrafnumre, som straffelovens kapitel 7 nu omfatter. Den naturlige udvej er at betegne nogle paragraffer ved bogstaver (a, b, c), således som det allerede tidligere er sket ved revision af straffeloven. Kommissionen har lagt vægt på at undgå bogstavbetegnelser ved de paragraffer, som kan ventes citeret mest.

Kapitel 7 skal efter kommissionens forslag hedde „*Forsorgsdomme*". Valget af overskrift har givet anledning til en del overvejelser. Det er vanskeligt at finde en betegnelse, der både karakteriserer afgørelsesmåden og de meget forskelligartede praktiske foranstaltninger, som gøres anvendelige. Under kommissionens første forhandlinger om valg af system faldt det naturligt at tale om „dom til tilsyn (m. v.)" og „tilsynsdom", men denne betegnelse har man ikke villet fastholde, navnlig fordi den er for snæver og leder tanken hen på opsyn og kontrol, der ikke bør anses som det væsentlige i begrebet tilsyn. Andre muligheder har været drøftet: „dom på prøve", „dom til tilsyn (evt. forsorg) og andre forebyggende foranstaltninger", „dom til beskyttende foranstaltninger' o. s. v. Særlig nærliggende er det at overveje, om udtrykket „forsorg" er anvendeligt. Der er ingen tvivl om, at dette udtryk blandt kriminalister føles naturligt med henblik på en væsentlig udviklingslinie i moderne kriminalpolitik, omfattende også foranstaltninger som de her foreslaaede. Spørgsmålet er da især, om ordet rækker for vidt til at egne sig som betegnelse for nogle specielle foranstaltninger; der findes jo også anden forsorg i sanktionssystemet, og udtrykket har en betydningsfuld funktion uden for kriminalretten. Alt i alt har kommissionen dog ment, at udtrykkene *forsorgsdom* og *dom til forsorg* er nemme og rammende tekniske betegnelser for de sanktioner, som her holdes sammen, og at dette kan ske uden skade for ordet „forsorg"s anvendelighed iøvrigt.

I overensstemmelse hermed har kommissionen foreslået, at hovedbestemmelsen i kapitel 7 (§ 56, stk. 1) formuleres således: „I stedet for at fastsætte en straf kan retten *dømme tiltalte til at undergives forsorg i* en prøvetid, hvis varighed fastsættes ved dommen til mindst 1, højst 5 år".

Denne bestemmelse giver en generel hjemmel til at sætte dom til forsorg i stedet for dom til straf, uanset hvilken forbrydelse det drejer sig om, eller hvor streng straffen ville være blevet. Som det nærmere omtales nedenfor p. 46 er kommissionen kommet

til det resultat, at den i straffelovens § 56, stk. 1, indeholdte regel, hvorefter kun fængselsstraf på 1 år eller derunder kan gøres betinget, ikke bør bevares. Man finder det rigtigt at gennemføre samme synspunkt med hensyn til dom til forsorg, navnlig fordi en begrænsning kan forekomme særlig vilkårlig i sager, hvor der er et tydeligt behov for forsorgsforanstaltninger. Det synes ubetænkeligt at lade det bero på rettens skøn, om en lovovertrædelses grovhed og andre omstændigheder fører til at foretrække dom til ubetinget straf frem for dom til forsorg eller betinget dom. En almindelig positiv angivelse af området for dom til forsorg er anset for overflødig; man kan herom henvise til bemærkningerne nedenfor p. 46—47.

Til den nævnte regel må dernæst føjes en bestemmelse om de foranstaltninger, som retten i det enkelte tilfælde kan vælge imellem.

Som tidligere nævnt skal tilsyn efter forslaget være et nødvendigt element i alle domme til forsorg. Efter kommissionens mening bør tilsyn derfor ikke nævnes som det første led i en opregning af mulige foranstaltninger, men fremhæves endnu mere i indledningen til en sådan opregning (§ 56, stk. 2): „Den, der dømmes til forsorg, *skal undergives tilsyn i prøvetiden,* i almindelighed af en dertil autoriseret forsorgsinstitution. / *forbindelse hermed kan retten pålægge domfældte.....*“.

Forsorgens varighed skal efter forslaget bestemmes af retten inden for et minimum af 1 år og et maksimum af 5 år. Bag forslaget ligger den tanke, at den dømte har et rimeligt krav på at vide, hvor lang en prøvetid han går ind til, og her kræves en smidig regel. De tilfælde, som foranstaltningerne skal finde anvendelse på, vil være meget forskelligartede; undertiden kan man regne med, at forsorgen ret hurtigt bliver overflødig (f. eks. hvis det er en kur, som normalt afsluttes i løbet af et års tid), i andre sager vil det være sandsynligt, at der er brug for foranstaltningerne gennem et længere tidsrum (f. eks. en del tilsyn eller pålæg om at afholde sig fra spiritus). Et vigtigt led i systemet bliver reglerne om adgang til at ændre forsorgens varighed, se herom nedenfor i kap. 5. Kommissionen anser det for givet, at der ikke bør være mulighed for at opretholde forsorg i mere end 5 år, og at der på den anden side ikke bør være adgang til at vælge et kortere tidsrum end 1 år. Man har overvejet, om der bør angives en normal forsorgstid (ligesom der inden for de betingede domme er foreslået en normalprøvetid, se nedenfor pag. 47). Tilfældene er dog sikkert for forskellige til at kunne samles i en sådan regel, og domstolene stilles derfor efter forslaget helt frit inden for de to yderpunkter. Kommissionen finder dog anledning til at fremhæve, at afgørelsen kræver nøje overvejelse og ikke må blive rutinemæssig. På den ene side må forsorgen vare så længe, som det på forhånd kan skønnes at blive nødvendigt — meget korte prøvetider bør sikkert kun forekomme i undtagelsestilfælde —; på den anden side må der vises varsomhed med at vælge en 5 års periode i tillid til, at senere ændring jo er mulig. Udsigten til tilsyn og eventuelt andre foranstaltninger gennem 5 år kan virke deprimerende på den dømte.

Efter kommissionens forslag bliver der ingen forskel på prøvetid og tilsynstid. Når tilsynet ophæves (eventuelt som den sidste rest af forsorgen), er prøven forbi. Tilsynet kan ikke ophæves på prøve.

Efter disse bemærkninger om den lovtekniske ramme, i hvilken foranstaltningerne skal placeres, vil det nu foreløbig være hensigtsmæssigt at omtale *de enkelte foranstaltninger,* som skal anvendes, herunder tilsyn. Straffelovskommissionen har i første række taget stilling til, hvilke typer af lovovertrædere der særlig kommer i betragtning som egnede til forsorgsdom, og hvorledes man skal formulere lovreglerne om de specielle pålæg over for forskellige persongrupper. Dette fører naturligt videre til en række problemer vedrørende

den praktiske iværksættelse af de foreslåede foranstaltninger. Kommissionen har ikke set det som sin opgave at udarbejde detaillerede forslag om reglernes praktiske gennemførelse, men har dog i kapitel 9 behandlet en del af de spørgsmål, som melder sig på dette punkt. Man ønsker allerede her at understrege, at det foreslåede systems rquligheder ikke alene er knyttet til dets gennemførelse i lovform, men i væsentlige henseender vil bero på, om der samtidig (eller senere) skabes praktiske midler til at gøre brug af det.

Tilsyn.

Efter den gældende regel i straffelovens § 56, stk. 1, skal den betinget dømte sættes under tilsyn i hele prøvetiden eller en del af denne, „medmindre dette efter omstændighederne skønnes ikke at være formålstjenligt". Endvidere kan retten fastsætte andre særlige vilkår, men der er ikke nævnt eksempler på sådanne vilkår; faktisk har domstolene også i ret ringe omfang gjort brug af denne hjemmel, og de vilkår, som er anvendt, er lidet varierende. Reglen om tilsyn er ikke blevet benyttet i det omfang, som man regnede med ved straffelovens vedtagelse. Den officielle kriminalstatistik giver ikke oplysning herom, men Dansk Forsorgsselskab har oplyst, at selskabet i de tre regnskabsår 1948—49, 1949—50 og 1950—51 har modtaget meddelelse om i alt 2 981 betingede domme med tilsyn i hele landet. I de tre år 1948—1950 blev der i alt afsagt 9 846 betingede domme. Tilsyn er altså næppe anvendt i meget mere end 30 pct. af de betingede domme. En særskilt opgørelse for Storkøbenhavn viser, at tilsyn her blev anvendt i godt 35 pct. af de betingede domme i 1947—1948; det er derfor sandsynligt, at procenten ligger under 30 uden for København.

Efter straffelovskommissionens forslag skal den, som dømmes til forsorg, undergives tilsyn, „i almindelighed af en dertil autoriseret forsorgsinstitution". Heri ligger, at tilsynet som hovedregel skal praktiseres på samme måde som hidtil: gennem *Dansk Forsorgsselskab*. Men det udelukkes f. eks. ikke, at domstolene kan udpege en tilsynsførende uden om forsorgsselskabet, f. eks. en tiltalte nærstående person. Der kan komme tilfælde, hvor dette må foretrækkes, men kommissionen regner med, at det kun ganske undtagelsesvis vil være på sin plads, og at meget overbevisende grunde i så henseende må foreligge. I en del tilfælde, hvor en privat person eller institution står i nær kontakt med lovovertræderen og i grunden egner sig til at føre tilsyn, vil det dog være rigtigst at anordne tilsyn ved forsorgsselskabet, således at det derefter ved aftale bliver muligt for selskabet af benytte sig af den pågældendes bistand. løvrigt vil denne bistand ofte kunne påregnes som en selvfølge. Der er grund til at være opmærksom på, at nære pårørende eller venner jævnlig vil være tilbageholdende med at røbe uheldige forhold fra den dømtes side, navnlig grove forseelser der kunne gøre en dom til straf aktuel.

Som bekendt har tilsynet med betinget domfældte siden straffelovens ikrafttræden henhørt under Dansk Værneselskab, indtil der i 1951 skete en organisatorisk ændring af hele tilsynsvirksomheden, hvorved den nye institution Dansk Forsorgsselskab blev det samlende organ med hensyn til alle grupper af lovovertrædere, der er sat under tilsyn[1]). Herved er den private forsorg med offentlig støtte bevaret, og kommissionen finder ikke for tiden tilstrækkelig grund til at stille forslag om en fuldstændig afløsning af dette system med en statslig forsorg, idet man mener, at der foreløbig bør være lejlighed til at indvinde erfaringer under den nugældende ordning. Skønt den skete organisationsændring til dels er af formel karakter, har den utvivlsomt samtidig været et incitament til en udvikling

[1]) Se herom *A. Hye-Knudsen* i „Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskab" 1951 p. 75—77.

af den praktiske virksomhed. Endnu er der mangel på kvalificerede tilsynsførere, men selskabet udfolder stærke bestræbelser for at øge antallet af medarbejdere og forbedre deres kvalifikationer. Der er i det hele grund til at tro, at selskabet i den kommende tid vil blive stadig bedre rustet til at udfylde sine funktioner inden for kriminalpolitiken, herunder tilsynet med de personer, som hidtil er dømt betinget, men som efter straffelovskommissionens forslag skal dømmes direkte til at undergives selskabets tilsyn. Med hensyn til denne ændring af domsformen kan det tænkes gjort gældende, at en direkte idømmelse af visse sanktioner naturligt må forudsætte, at sanktionerne står umiddelbart under statens administration, ligesom fængslerne. Straffelovskommissionen har imidlertid ikke ment, at en principielt privat forsorg behøver at være en hindring for direkte idømmelse af sådan forsorg, når blot man kan regne med, at den er af tilstrækkelig høj kvalitet. I denne forbindelse kan der henvises til, at sanktionssystemet også på andre punkter må støtte sig på private institutioner. Men den foreslåede ændring af domsformen kan måske have den betydning, at opmærksomheden i højere grad henledes på nødvendigheden af at yde offentlig støtte til forsorgsarbejdet.

Tilsynsmyndighedens virksomhed vil efter kommissionens forslag omfatte alle sager, i hvilke tilsyn anordnes ved dom efter kapitel 7 eller 7 a. Hvis retten har truffet bestemmelse om supplerende forsorg, vil tilsynsmyndighedens og den tilsynsførendes opgave undertiden blive væsentlig præget heraf, og allerede ved loven må visse spørgsmål vedrørende disse sager finde en løsning, navnlig spørgsmålet om forsorgsmyndighedens adgang til at give forskrifter i tilslutning til dommens bestemmelser. Dette vil blive omtalt nedenfor i kap. 5.

I sager, hvor kun tilsyn er anordnet, er stillingen på en vis måde enklere, fordi den dømtes forpligtelser i det væsentlige er begrænset til det ene punkt: at holde kontakt med den tilsynsførende. Samtidig må det dog betones, at også disse sager kan kræve en betydelig indsats fra tilsynets side. Ikke blot skal der opnås og vedligeholdes en ydre forbindelse og en menneskelig kontakt med klienten; men den tilsynsførende skal søge at iagttage ethvert behov for yderligere støtte og efter evne foranledige, at sådan støtte ydes i et rimeligt omfang. De mest elementære behov angår bolig, tøj, arbejde o.lign., men mange specielle forhold kan gøre sig gældende. Opgaven er i realiteten ofte den — under klientens egen medvirken — at opnå det samme, som ellers kunne være søgt opnået ved et egentligt pålæg i dommen; der tænkes bl. a. på den tilsynsførendes medvirken til ordning af klientens økonomiske forpligtelser, til en bopælsforandring eller et arbejdsskifte. I mange tilfælde vil dette strande på klientens holdning; den tilsynsførende må da efter omstændighederne foranledige, at sagen påny indbringes for retten med påstand om tilføjelse af specielle pålæg. — På den anden side kan den tilsynsførende i mange sager begrænse sig til den regelmæssige kontakt med klienten. Efter Dansk Forsorgsselskabs praksis indsender den tilsynsførende en rapport til hovedkontoret hver uge i den første måned af tilsynstiden; derefter kan antallet sættes ned, men der skal være mindst een personlig kontakt med klienten om måneden. I alle de lettere tilfælde behøver hovedkontoret kun at gøre sig bekendt med rapporternes indhold. Men indberetninger om særlige problemer kan gøre det nødvendigt at bistå den tilsynsførende; det er fra selskabets side oplyst, at der i skønsmæssigt ca. 40 pct. af sagerne kræves en indgriben fra kontorets side udover læsning af rapporter etc. I vanskelige københavnske sager føres tilsynet direkte fra kontoret; det samme gælder, hvor en god kontakt er opnået allerede under straffesagens behandling.

Det vigtigste grundlag for tilsynets iværksættelse er de oplysninger, som frem-

kommer ved forudgående personundersøgelse. Disse oplysninger vil som regel sige en del om, hvorvidt der må regnes med særlige vanskeligheder i tilsynstiden og hvilke. Undersøgelsens praktiske betydning rækker derfor videre end til spørgsmålet om, hvorvidt forsorgsdom skal gives. Selvom dette ville være klart indiceret uden forudgående personundersøgelse, bør denne derfor foretages, men kommissionen er i det hele taget af den opfattelse, at man bør tilstræbe en langt videre anvendelse af personundersøgelse i straffesager end hidtil (se nærmere nedenfor p. 55 ff.).

I den svenske lov af 1939 er der givet regler om, at en domstol i tilsynstiden virker som „övervakningsdomstol“: „Övervakning skall stå under tillsyn av övervakningsdomstol och utövas av övervakare“ (§ 9). Retten er således formelt placeret som et led i forsorgssystemet. Straffelovskommissionen har ikke ønsket at stille forslag om en tilsvarende ordning. Hovedsagen er, at der i passende omfang sikres retten indflydelse på sagens videre forløb, når der bliver spørgsmål om ændringer i forsorgen, og forelæggelsen for retten må ske ved et samarbejde mellem tilsynet og anklagemyndigheden.

I det følgende omtales under nr. 1—7 de forsorgsforanstaltninger, som skal kunne anvendes i forbindelse med tilsyn. Hvert af disse afsnit indledes med kommissionens forslag til formulering af lovbestemmelsen (§ 56, stk. 2). De fleste ai bestemmelserne rummer flere selvstændige foranstaltninger, således at dommen ikke kan nøjes med at henvise til det pågældende nummer i paragraffen; det må da udtrykkelig siges, hvilken del af bestemmelsens indhold man sætter i kraft, eller i hvilken form man anvender den.

1) „at overholde særlige bestemmelser med hensyn til uddannelse, arbejde, opholdssted, samkvem med bestemte personer eller anvendelse af fritid.“

Bestemmelsen har et forbillede i den svenske lovs § 8, stk. 1, punkt a, der hjemler pålæg til den dømte om at „stalla sig till efterrättelse särskilda bestämmelser beträffande hans utbildning, arbetsanställning, vistelseort, bostad eller användande av fritid".

Der er inden for nr. 1 tale om fem forskellige arter af pålæg, som det er naturligt at nævne sammen på grund af deres forbindelse med lovovertræderens almindelige ydre livsforhold. De to første sigter på at forbedre eller stabilisere hans erhvervsmuligheder, de tre sidste på at sætte ham i omgivelser, der kan bringe kriminelle og andre uheldige impulser på afstand. I dansk retspraksis vedrørende betingede domme er der i et vist omfang gjort brug af sådanne vilkår, navnlig pålæg om at søge arbejde og om at tage eller undgå ophold bestemte steder. I enkelte andre lande, f. eks. England og Sverige, har man imidlertid i højere grad vist interesse for at meddele vilkår som de nævnte, og det er straffelovskommissionens opfattelse, at der i Danmark er anledning til at tilstræbe en udvidelse af den praksis, som foreligger. Her som med hensyn til visse af de andre pålæg, der er foreslået, har kommissionen ment, at en udtrykkelig fremhævelse af foranstaltningerne i loven kan bevirke, at de forskellige muligheder for at meddele pålæg nyder større opmærksomhed ved fastsættelsen af retsfølgen.

Samtidig er det en selvfølge, at valget mellem lovens muligheder kræver en nøje overvejelse af alle omstændigheder i den enkelte sag. Det må fremhæves, at de specielle pålæg ikke blot står i fare for at blive brugt for lidt, men også kan friste til brug i utide. I Sverige har det f. eks. været nævnt af justitsombudsmanden i en redegørelse for domstolenes anvendelse af loven om betinget domfældelse,[1]) at man visse steder synes at gå for vidt med at pålægge de dømte at finde beskæftigelse (det er i Sverige det almindeligst

[1]) „Justitieombudsmannens ämbetsberättelse år 1950" (Stockholm 1950) p. 204 ff.

forekommende vilkår). Det er formentlig ganske særlig ved vilkårene angående uddannelse, arbejde, opholdssted, samkvem med andre og fritid nødvendigt at være på vagt overfor en rutinemæssig praksis. Det må erindres, at der netop i disse henseender kan konstateres utilfredsstillende forhold hos mange tiltalte. Manglende uddannelse eller oplæring, ulyst ved regelmæssigt arbejde, bopæl i uheldige omgivelser, dårlige kammerater og tilbringelse af fritiden på gader og beværtninger er dominerende træk hos et stort antal lovovertrædere, og der kunne for så vidt let komme en for stor tilbøjelighed hos dommerne — måske ikke mindst hos domsmændene — til at gribe til de pålæg, der er hjemlede i loven. Det må i den konkrete sag ikke blot stille sig som ønskeligt, at tiltalte lærer et håndværk, får varigt arbejde, bor i en anden by eller melder sig ind i en forening; der skal tillige være grund til at tro, at et pålæg netop her er et rimeligt skridt, og at pålægget i forbindelse med den tilsynsførendes arbejde gør det muligt at opnå et resultat. Herved må det tages i betragtning, hvor meget man efter tiltaltes økonomiske og andre omstændigheder med rimelighed kan vente af ham, og almindelige vanskeligheder som bolignød og arbejdsløshed må nødvendigvis spille en rolle. Ved rettens afgørelse vil det undertiden være af værdi, at en for stærk specifikation af pålæggene ikke finder sted, idet det kan have psykologisk betydning, at domfældte ikke i for høj grad opfatter dommen som en tvang til forandringer i hans forhold. Det er utvivlsomt på de lier omhandlede områder (samt med hensyn til tiltaltes økonomi, jfr. nr. 6 nedenfor), at den tilsynsførende har den største mulighed for at øve en indsats, der går ud over det blotte opsyn med klienten.

Om nærmere enkeltheder vedrørende de nævnte pålæg henvises til kommissionens bemærkninger til bestemmelsen.

2) *„at tage ophold i dertil egnet hjem eller institution; jor sådant ophold fastsættes ved dommen en længstetid, der ikke kan overstige 1 år; forsorgsmyndigheden kan, når formålet med opholdet skønnes at være opnået, bestemme, at den skete anbringelse skal ophøre.“*

Disse pålæg kan efter deres formål være nær beslægtede med de foran nævnte, men er som regel væsentlig mere indgribende. Der er dog ikke udelukkende tænkt på egentlig frihedsberøvende foranstaltninger. Efter omstændighederne kan der blot være tale om at anvise bopæl i et bestemt privat hjem eller en institution, uden at der herved gøres noget skår i den dømtes adgang til at fortsætte i sit arbejde og disponere over sin fritid; disse pålæg kan naturligvis ligge på grænsen til de under nr. 1 nævnte om opholdssted.

Hovedformålet med bestemmelsen i nr. 2 er imidlertid at hjemle en mere bunden anbringelse i hjem eller institution. Kommissionens forslag indebærer på dette punkt en skarpere fremhævelse af lovens rækkevidde end den tilsvarende svenske bestemmelse, der vel sondrer mellem „vistelseort" og „bostad", men samtidig med det sidste udtryk tænker både på indlogering i et privat hjem og på anbringelse i „inackorderingshem" eller „upptagningshem" af anstaltslignende art.[1]) Som parallel til den her foreslåede regel kan der henvises til den engelske lovs særlige fremhævelse af forskrifter om ophold i „approved probation hostel", „approved probation home" eller anden institution (section 3 (4) (b)); dommen skal her nævne institutionens navn og fastsætte opholdets varighed inden for et maksimum af 1 år.

Det er givet, at dom til anbringelse i hjem eller institution vil finde en meget mere begrænset anvendelse end pålæggene efter nr. 1. På den anden side må det antages, at der eksisterer et virkeligt behov for at gøre denne fremgangsmåde til et mere almindeligt

[1]) Se *Strahl* og *Lindberg* p. 69—72.

led i reaktionssystemet. I hidtidig praksis har der i et meget begrænset antal tilfælde været anbragt betinget dømte personer på to hjem, som tilhører Dansk Forsorgsselskab: „Stengården" og „Engelsborg", henholdsvis for unge mænd og unge kvinder. Disse hjem kan fortsat anvendes, men de er ikke tilstrækkelige. Der er forskellige grupper af lovovertrædere, for hvilke der bør skaffes muligheder for en anbringelse, svarende til de særlige forudsætninger inden for hver gruppe: unge mænd, unge kvinder, gamle lovovertrædere, sinker, erhvervshæmmede personer m. fl. En yderligere differentiering kan ske under hensyn til de dømtes behov for passende beskæftigelse eller uddannelse: landbrug, håndværk, arbejdsteknik, elementær undervisning o. s. v.

Om flere af de nævnte persongrupper gælder, at der for tiden savnes adækvate midler til at forebygge ny kriminalitet.

En forsorg overfor *sinker* er således ikke for hånden, skønt den længe har været ønsket.[1]) Såfremt der skabes hjem til anbringelse af kriminelle sinker, vil der hermed ikke blot være mulighed for at afsige dom til forsorg, men der vil tillige være føj et et nødvendigt supplement til foranstaltningerne efter straffelovens § 70, hvorved mulighederne for at gøre brug af § 17 forøges. Undertiden vil det kunne stille sig tvivlsomt, om dom til forsorg eller dom efter § 70, jfr. § 17, skal afsiges. Spørgsmålet er ikke afgørende, når blot en hensigtsmæssig forsorg kan iværksættes, men det må i hvert fald antages, at domstolene i en del sager mod sinker ville anse det for udelukket at anvende § 17, og at der derfor er brug for dommen til forsorg.

I flere henseender beslægtede med sinkerne er de *gamle lovovertrædere,* som ligeledes frembyder et problem, både når straffelovens § 17 kan anvendes og i visse andre tilfælde. Der vil undertiden være stærke hensyn, som taler for, at sinker eller gamle mennesker fjernes en tid fra deres milieu og undergives særlig forsorg. Det er blevet fremhævet af *C. Aude-Hansen*[2]*),* at der burde være „et asyl, en gamleanstalt, hvortil man efter kort tids afsoning kunne benåde de gamle, og hvor de (frivilligt) kunne forblive efter en endelig løsladelse. Man kunne herved fjerne en del af de gamle fra kriminalforsorgens almindelige anstalter og give dem en mere hensigtsmæssig og iøvrigt også billigere anbringelse, idet bevogtningen kunne være minimal. . . . En gamleanstalt ville dels give samfundet den fornødne beskyttelse imod deres fortsatte kriminalitet, dels give dem en nogenlunde tålelig tilværelse i deres sidste år." Efter straffelovskommissionens forslag vil det være muligt til en vis grad at imødekomme dette behov gennem en dom til anbringelse i egnet hjem eller institution. Opholdet kan dog ikke vare i mere end 1 år, men der vil intet være til hinder for, at de samme hjem eller institutioner benyttes til en anbringelse i medfør af straffelovens § 70, jfr. § 17. løvrigt har det ligget uden for kommissionens opgave at tage stilling til de almindelige problemer vedrørende reaktionen over for gamle lovovertrædere, herunder spørgsmålet om oprettelse af et egentligt kriminalasyl for længere tids ophold.

Man kan dernæst fremhæve de *unge kvinder,* der er på vej ud i prostitutionen. Kortvarig straf i de nu kendte former er i mange af disse tilfælde nytteløs, og den forsorg, som må sættes i stedet, kan ikke altid gennemføres tilfredsstillende i frihed, dels fordi en vis tilvænning til regelmæssigt arbejde er ønskelig, dels fordi det er vanskeligt at vinde i konkurrencen med de milieumæssige og andre forhold, som rummer faren for social afsporing.

Endelig kan nævnes de *unge lovovertrædere.* Blandt dem, som nu efter praksis får betinget dom, er der efter straffelovskommissionens opfattelse adskillige, som med fordel

[1]) I denne forbindelse henvises til ungdomskommissionens betænkning „Den tilpasningsvanskelige ungdom" (København 1952) p. 173 ff, hvor de svagtbegavedes problemer er udførligt behandlet.

[2]) „Fra fængsel til frihed" (København 1952) p. 296.

kan dømmes til ophold i særlige hjem. Fjernelsen fra de omgivelser, der har vist sig skadelige eller utilstrækkelige, er ofte af afgørende betydning; det er dette faktum, som er grundlaget for en væsentlig del af reaktionen mod de unge mellem 15 og 18 år, overfor hvem tiltale f raf aides. Der savnes imidlertid tilstrækkelig mulighed for anbringelse af personer over 18 år, som dømmes betinget. I *England* er der lagt megen vægt på at sørge for egnede institutioner overfor de unge. Ved „probation hostels" skaffes der den dømte beskæftigelse uden for hjemmet, medens „probation homes" indebærer, at beskæftigelsen tilrettelægges inden for hjemmets område. Det er endvidere straffelovskommissionen bekendt, at man i Sverige arbejder med tanken om at åbne mulighed for forskrifter om korttidsbehandling på en særlig anstalt for unge lovovertrædere i 18—21 års alderen, således at denne anstaltsbehandling indgår i et system af direkte domme til forsorg („skyddstillsyn").

Det må antages, at de unge udgør den største af de grupper, som her er omtalt. Det kan i den forbindelse nævnes, at der i 1950 var 615 unge mænd i alderen 18—20 år, som blev dømt betinget for straffelovsovertrædelser; i aldersgruppen 21—24 år blev der afsagt 460 betingede domme. For kvindernes vedkommende var tallene henholdsvis 166 og 110. Hvis man alene betragter de betinget dømte på 18—20 år — efter det anførte ialt *781* —, er det vistnok allerede på grundlag af dette tal berettiget at slutte, at der er trang til at indføre en dom til ophold i egnet hjem eller institution som et ordinært middel overfor unge lovovertrædere ved siden af straffelovens øvrige foranstaltninger. Overvejelserne angående denne gruppe har på flere måder ført kommissionen ind på en almindelig drøftelse af foranstaltningerne overfor ungdomskriminaliteten, men det er fundet nødvendigt at afstå fra en nærmere omtale af disse spørgsmål ud over deres sammenhæng med den betingede doms problemer, jfr. herved bemærkningerne foran p. 6.

Anbringelse på hospital eller anstalt med henblik på afvænningskur (navnlig for alkoholister) og psykiatrisk eller anden lægelig behandling er efter kommissionens forslag udskilt som særlige pålæg.

Som almindelige forudsætninger for dom til ophold i hjem eller institution må gælde, at der skal være grundlag for at regne med muligheden for en gavnlig virkning af sådan anbringelse, og at det efter tiltaltes forhold skal kunne betragtes som et rimeligt skridt at foranledige denne ret indgribende forandring i hans tilværelse. Foranstaltningen vil være særlig indiceret, hvor det er oplagt, at tiltalte vanskeligt kan klare sig selv, eller at hans forbliven i de samme omgivelser rummer en åbenbar fare for kriminalitet, og især hvor der ikke i særlig grad er hensyn at tage til hans egen eller familiens interesse i hans forbliven i disse omgivelser.

Det bør endvidere i ethvert tilfælde sikres forud for afgørelsen, at der er praktisk mulighed for at iværksætte en passende anbringelse. Dette forudsætter, at både personundersøgere og dommere har kendskab til de hjem og institutioner, som eksisterer. Når retten da skønner, at et bestemt hjem og kun det er egnet til at modtage den tiltalte, må det bringes på det rene, om han kan modtages. Domme, som ikke føres ud i livet på en tilfredsstillende måde, kan kun skade systemets kriminalpolitiske værdi og anseelse. Kommissionen har dog ikke fundet det nødvendigt her i landet at have en bestemmelse svarende til den engelske, hvorefter dommen skal opgive navnet på den institution, i hvilken tiltalte skal anbringes.

Om forskellige praktiske spørgsmål vedrørende tilvejebringelsen af egnede hjem og institutioner henvises til kapitel 9.

Opholdets varighed skal efter kommissionens forslag ikke kunne overstige 1 år. Herved fraviges hovedreglen om, at forsorg kan vare indtil 5 år, men der er naturligvis intet

i vejen for at træffe bestemmelse om 3 års prøvetid med anbringelse i et hjem i indtil 1 år. Når der er foreslået en maksimal varighed af 1 år, skyldes det disse pålægs særlig følelige karakter. Almindelige proportionalitetshensyn ville i de fleste tilfælde gøre det betænkeligt at anordne en anbringelse for længere tid end 1 år, selv om det efter omstændighederne kunne være hensigtsmæssigt (f. eks. over for sinker eller gamle lovovertrædere), og man må da foretrække at sætte en generel grænse her. Ved dommen skal der fastsættes en længstetid — f. eks. et halvt eller et helt år — på grundlag af et skøn over, hvor langvarigt et ophold der er brug for. Det må antages, at længstetiden i de fleste tilfælde bør sættes til mindre end 1 år, men nogen almindelig vejledning herom kan næppe gives. Over for en del prostituerede kvinder er der brug for et ophold på 6—8 måneder eller mere, bl. a. med henblik på en vis oplæring i husligt arbejde. For så vidt angår unge mænd kan et længere ophold være på sin plads, hvis man er på grænseområdet over for ungdomsfængsel. I andre tilfælde kan anbringelsen benyttes til at gennemføre en kortvarig iagttagelse, f. eks. i et par måneder, hvis man er i tvivl om den rette kurs. Endelig kan der peges på tilfælde, hvor man gerne vil iværksætte en øjeblikkelig anbringelse af personer, som trænger til at fjernes fra et dårligt milieu, og hvem man ikke straks kan byde et passende arbejde.

Retten kan i medfør af § 57, stk. 1, lade pålægget bortfalde. Da det vistnok i en del tilfælde ville være uheldigt at skulle afvente en retskendelse om anbringelsens ophør, f. eks. hvis der straks står et arbejde åbent for den dømte, er der tillige foreslået den særregel, at forsorgsmyndigheden kan bringe opholdet til ophør, når formålet med det er opnået. Forsorgsmyndigheden kan derimod ikke udskrive den dømte, hvor opholdets fortsættelse skønnes formålsløs; her må retten have sagen forelagt.

3) *„at afholde sig fra misbrug af alkohol, narkotika eller andre medikamenter".*

Et *mindretal* i kommissionen (bestående af *Kirchheiner, Lucas, Tetens* og *Vetli*) foreslår følgende affattelse: „at afholde sig fra nydelse af alkohol eller misbrug af narkotika eller andre medikamenter".

Der er således i kommissionen enighed om, at der med hensyn til *narkotika og andre medikamenter* ikke skal kunne gives pålæg om at undgå enhver brug, men kun om at undgå misbrug. Denne begrænsning er begrundet i den selvfølge, at et pålæg ikke må være til hinder for en forsvarlig brug af morfin, mecodrin etc. Reglen tager sigte på de ikke særlig talrige tilfælde, hvor misbrug af medikamenter optræder som et mere eller mindre dominerende moment i baggrunden for kriminelle handlinger. I nogle af disse tilfælde vil lovovertræderen være så langt inde i misbrug, at der må gives pålæg om afvænningskur efter nr. 4.

Af større praktisk betydning er *alkoholismen,* der er en almindeligt forekommende faktor i de kriminelle levnedsløb. I Danmark som i flere andre lande har drikfældighed været et af de forhold, der hyppigst har givet anledning til tillægsvilkår i betingede domme, især vilkår om afholdenhed, om indmeldelse i afholdsforening og — i de senere år — om ambulant behandling med støtte af antabus. Der er derfor i den hidtidige retsudvikling et vist indicium for, at domme til forsorg på dette område har en funktion at udfylde, og efter straffelovskommissionens forslag skal der kunne gives pålæg dels om afholdenhed (nr. 3), dels om afvænningskur, om fornødent på anstalt (nr. 4). Der kan endvidere blive spørgsmål om at anordne ophold på særlige hjem i medfør af nr. 2, uden at der udtrykkelig tales om afvænning, og endelig vil den under nr. 6 nævnte beføjelse for tilsynet til at give bestemmelser vedrørende klientens økonomiske dispositioner kunne benyttes til et forsøg på en lempelig reduktion af spiritusnydelse (men næppe uden udtrykkeligt pålæg til et

totalt forbud). Er der givet domfældte pålæg om at afholde sig fra spiritus, kan det efter omstændighederne være hensigtsmæssigt, at den tilsynsførende foranlediger, at han melder sig ind i en afholdsforening. Det må fremhæves, at gennemførelsen af en egentlig alkoholist-forsorg gennem den sociale lovgivning ville betyde en stor gevinst for anvendelsen af regler om dom til forsorg i straffesager. Spørgsmålet er for tiden under overvejelse i et udvalg under socialministeriet. Om foranstaltninger over for alkoholister henvises iøvrigt til bemærkningerne nedenfor p. 67.

Det spørgsmål vedrørende afholdspålæggene, som har delt kommissionen i et flertal og et mindretal, er følgende: Skal pålægget lyde på forbud mod overhovedet at nyde alkohol eller kun på forbud mod at drikke for meget?

Nu er der i realiteten enighed om, at overholdelsen af pålæg af den førstnævnte formulering kun i et ret begrænset omfang kan kontrolleres, og selv hvor spiritusnydelse konstateres, skal dette ikke i praksis ubetinget give anledning til skærpede forholdsregler; den uskadelige spiritusnydelse bør ikke få urimelige følger. Der er med andre ord enighed om, at det først og fremmest er misbruget, man må søge at komme til livs. *Flertallet* mener, at man allerede ved lovens og pålæggets formulering bør drage konsekvensen af disse betragtninger. Herved slås det principielt fast, at pålæggets rækkevidde må bedømmes under hensyntagen til den enkelte lovovertræders individuelle tolerans; det misbrug, som man i alle tilfælde ønsker undgået, foreligger ikke hos alle domfældte ved den samme spiritusnydelse. Forslaget om at vælge udtrykket „misbrug" betyder en formel ligestilling af alkohol, narkotika og andre medikamenter. *Mindretallet* lægger vægt på, at det for mange af disse mennesker drejer sig om et enten-eller, idet de ikke er i stand til at bedømme, på hvilket tidspunkt de bør ophøre med spiritusnydelse, og end mindre har karakterstyrke til at gennemføre det. Det vil derfor være lettere for de dømte at efterleve et totalt forbud. Det er formentlig væsentlig sådanne betragtninger, der ligger bag afholdsbevægelsens fremgangsmåde, dannelsen af afholdsforeninger som kræver absolut afholdenhed. Man er vel klar over, at det undertiden kan være vanskeligt for den pågældende at klare sig mellem arbejdskammerater uden at deltage i fælles spiritusnydelse på arbejdspladser, og bestemmelsen må derfor som hidtil administreres med fornuft. — Kommissionen nævner den mulighed at lade domstolene vælge mellem de to formuleringer, men har ikke ønsket at foreslå denne løsning. Efter den svenske lov skal pålægget gå ud på at „avhålla sig från bruk av rusdrycker".

Flertallet bemærker endelig, at dets stilling til problemet ikke indebærer noget forslag om en tilsvarende formulering af straffelovens § 72, stk. 1. Når overtrædelse af denne bestemn.else er en strafbar handling efter § 138, stk. 2, anbefaler det sig vistnok at lægge den skarpeste formulering til grund, således at domstolenes opgave ikke vanskeliggøres i de tilfælde, hvor anklagemyndigheden rejser tiltale.

Ligesom med hensyn til medicinmisbrug må det for alkoholisternes vedkommende betones, at hovedsagen i mange tilfælde må være at søge en afvænning gennemført. Hvis pålæg herom meddeles, bør der ikke samtidig gives pålæg om afholdenhed; viser det sig, at en afsluttet behandling ikke er gennemført med fuldstændigt held, kan der meddeles nyt pålæg.

4) *„at underkaste sig afvænningskur for misbrug af alkohol, narkotika eller andre medikamenter, om fornødent på hospital eller særlig anstalt".*

Denne bestemmelse, der ikke giver anledning til mange bemærkninger, svarer nøje til den foregående; her er der tale om det skærpede middel at imødegå misbruget ved

en afvænningskur. Behandlingen kan enten ske ambulant eller under ophold på hospital eller anstalt; det er en selvfølge — dog antydet i formuleringen —, at kuren skal gennemføres med de mindst mulige begrænsninger i den dømtes personlige frihed. Behandlingsmetoderne må bero på, hvad der fra lægelig side kan stilles til rådighed; over for alkoholister må der formentlig først og fremmest bygges på den ambulante behandling med støtte af antabus.

Straffelovskommissionen har overvejet at foreslå en obligatorisk regel om indhentelse af lægeerklæring forud for afgørelser om pålæg angående afvænningskur eller anden lægebehandling (se nedenfor om nr. 5). En regel herom er dog fundet overflødig. Ved afgørelse efter nr. 5 vil det være en selvfølge, at lægeerklæring må foreligge, og det samme vil sikkert gælde i de fleste sager, hvor afvænning er indiceret.

5) *„at underkaste sig psykiatrisk behandling eller efter omstændighederne anden lægelig kur, om fornødent ved ophold på hospital“.*

Et *mindretal* i kommissionen (bestående af *Haslund, Kirchheiner* og *Lucas)* foreslår, at ordene „eller efter omstændighederne anden lægelig kur" ikke medtages i lovteksten.

Den foreslåede bestemmelse giver hjemmel til at pålægge tiltalte at underkaste sig anden lægebehandling end afvænningskur. Behandlingen kan være ambulant eller knyttet til hospitalsophold. Den kan efter flertallets forslag enten være psykiatrisk eller af anden art, medens mindretallet kun vil åbne adgang til at anordne psykiatrisk behandling.

Vigtigst er en hjemmel til pålæg om behandling af *psykiske lidelser*. En sådan regel vil betyde et supplement til reglerne i straffelovens §§ 16 og 17, jfr. § 70, hvis anvendelsesområde det ikke har været meningen at begrænse. Der vil i det store og hele kun blive spørgsmål om at behandle den *lettere* del af de forekommende psykiske lidelser via dom til forsorg, men det er på den anden side givet, at §§ 16 og 17 langt fra udfylder hele det eksisterende behov for lægelig behandling af den psykiske unormalitet, som giver sig udslag i kriminelle handlinger, og som endnu består på dommens tid. Den foreslåede regel vil formentlig navnlig kunne få betydning med hensyn til psykiske lidelser af ikke-varig karakter, men behandlingen kan også være indiceret over for varigere tilstande, hvor disse ikke er af en sådan karakter, at der er grundlag for at anse tiltalte for strafuegnet. Man kan særlig fremhæve neurotiske tilfælde med klare neurotiske symptomer samt nogle karakterologiske afvigelser, der ligesom de rent neurotisk prægede tilfælde kan være bestemt af psykiske konflikter af mere eller mindre dybtliggende karakter.

Med hensyn til unge psykisk abnorme kriminelle har ungdomskommissionen henledt opmærksomheden på betydningen af, om det ambulante behandlingsarbejde kunne udbygges således, at der eventuelt i samarbejde med de forskellige institutioner, der beskæftiger sig med det ambulante arbejde med kriminelle, oprettes afdelinger, som dels kan tage sig af de psykisk afvigende, der trænger til specialbehandling, dels tage sig af den kriminelles nærmeste[1]).

Den her foreslåede adgang til anbringelse på hospital skal ikke i første række tjene noget sikrende formål; det er muligheden for helbredelse, som skal begrunde et pålæg. Denne mulighed vil være til stede i et ikke helt ubetydeligt antal tilfælde, og det ikke blot inden for de sager, hvor der nu gives betinget dom, men også i sager, hvor straf idømmes. Når adgangen til at iværksætte en hensigtsmæssig behandling fremhæves i loven som en reaktionsform på lige fod med straf, vil det sikkert i nogle tilfælde være forsvarligt og

[1]) „Den tilpasningsvanskelige ungdom" p. 150—51.

rimeligt at afstå fra en strafanvendelse, som ellers ville have været den mest nærliggende sanktion.

Forslaget kan ikke give anledning til at søge nye hospitaler eller anstalter oprettet med henblik på domfældte af denne kategori; det almindelige hospitalsvæsen må finde anvendelse ved pålæg om indlæggelse til behandling. I et vist omfang vil det også være hensigtsmæssigt, at ambulant behandling sker i tilknytning til et hospital eller til psykopatforvaringsanstalten, men der er trang til at søge gennemført en yderligere udbygning af mulighederne for at henvise domfældte personer til ambulant psykiatrisk behandling, således som det allerede i nogen grad er sket med hensyn til alkoholistbehandlingen. I forbindelse med disse spørgsmål må det imidlertid fremhæves, at enhver udvidelse af den psykiatriske behandlings anvendelse i kriminalforsorgen støder på vanskeligheden ved at skaffe tilstrækkelig mange kvalificerede psykiatere. Denne vanskelighed vil især melde sig i provinsen, hvor ambulant behandling mange steder praktisk talt ikke kan gennemføres for tiden. Såfremt forslaget om dom til forsorg bliver lov, må det i hvert tilfælde oplyses, om der er praktisk mulighed for at iværksætte en indiceret behandling. I den engelske lov section 4 (3) findes en regel om, at retten ikke må give pålæg om psykiatrisk behandling, „medmindre det er godtgjort over for den, at der er truffet eller kan træffes foranstaltninger til den behandling, som agtes anordnet". — Kommissionen har ikke ment, at forslagets gennemførelse behøver at afvente en forbedring af behandlingsmulighederne. Meget kan allerede nu udrettes, navnlig i København, og vedtagne lovregler om psykiatrisk behandling vil rimeligvis kunne have den gavnlige virkning, at de praktiske mangler fremhæves og kalder på reformer i den retspsykiatriske uddannelse, i hospitalsvæsenet etc.

Kommissionen henviser iøvrigt til kap. 9 angående nogle praktiske forslag med hensyn til mulighederne for at anvende ambulant psykiatrisk behandling.

Et flertal i straffelovskommissionen foreslår, at der gives hjemmel til at anordne lægelig kur for andet end psykiske lidelser, altså for *legemlige sygdomme.* Det samme spørgsmål har tidligere været drøftet i kommissionen, da man i 1951 tog stilling til Grønlandsdepartementets udkast til en kriminallov for Grønland. Også dengang blev den videre hjemmel anbefalet af et flertal i kommissionen, medens et mindretal gik imod den. Argumenterne for og imod er stort set de samme nu som overfor den grønlandske kriminallov. Det er kommissionen bekendt, at justitsministeriet har sluttet sig til mindretallets standpunkt.

Flertallet tænker sig ikke, at det skulle blive en almindelig praksis at dømme lovovertrædere til at søge helbredelse for en sygdom. Men der forekommer tilfælde, som gør det nærliggende og forsvarligt at gribe til denne udvej[1]). Der kan undertiden konstateres en særlig nær sammenhæng mellem sygdom og kriminalitet, således at der er grund til at antage, at sygdommen har spillet en meget betydelig rolle i baggrunden for kriminaliteten, ganske på samme måde som alkoholisme eller psykisk unormalitet kan gøre det. I Grønland er det især tuberkulose, der gør sig gældende på denne måde: sygdommen kan slå en person ud af hans erhverv og derved føre lige ind i kriminalitet, fordi mulighederne for at gribe tidligt ind med lægebehandling er stærkt begrænsede. Også herhjemme kan denne sammenhæng forekomme, selv om den tuberkuløse kun i sjældnere tilfælde vil sætte sig imod lægebehandling. Man har også set, at en person, som lider af mavesår, kan gribe til tyveri af spiritus eller penge til spiritus for at dulme smerterne ved drikkeri. Hvis man i sådanne

[1]) Den er hjemlet ved den svenske lovs bestemmelse om behandling på sygehus, jfr. *Strahl* og *Lindberg* p. 75.

tilfælde kan sige med ret stor sikkerhed, at kriminalitet og social tilbagegang kan henføres til en sygdom, må det efter flertallets mening være berettiget at anordne den lægelige kur, som de pågældende selv har forsømt at søge eller ligefrem sætter sig imod. Sygdomsfaktoren må være så tydelig, at der er en velunderbygget formodning om resocialisering efter helbredelse. Undertiden kan man begynde med tilsyn alene, idet man tilkendegiver, at der kan blive spørgsmål om pligt til at undergive sig lægebehandling, hvis denne ikke søges frivilligt; heri vil der kunne ligge en gavnlig pression. — Når standpunktet formuleres således, indebærer det efter flertallets opfattelse ikke nogen fornægtelse af det almindelige princip, at behandling af sygdom ligger uden for kriminalrettens opgaver, og det benægtes heller ikke, at der i almindelighed er en langt mindre tydelig kausalsammenhæng mellem legemlig sygdom og kriminalitet end ved de psykiske lidelser. Ved formuleringen af bestemmelsen har flertallet med ordene „efter omstændighederne" givet udtryk for, at det er en foranstaltning beregnet for specielle tilfælde. Det må iøvrigt være en selvfølgelig forudsætning, at der ikke efter den foreslåede regel kan gives dom til operative indgreb (kastration, lobotomi m. v.).

Mindretallet lægger navnlig vægt på det synspunkt, at det ikke kan være kriminalrettens sag at anordne behandling for legemlige sygdomme. Dette har været en fast grundsætning i den hidtidige retsudvikling, og der måtte kræves et solidt erfaringsgrundlag for nu at fravige den. De tilfælde, som flertallet sigter til, vil være så sjældent forekommende, at de ikke kan begrunde en så principielt vigtig lovændring som den foreslåede, tilmed da en naturlig reaktion over for sådanne tilfælde synes at måtte være anvendelse i stilfærdighed af et ubetinget eller betinget tiltalefrafald i medfør af retsplejelovens § 723. Det synes også nærliggende at antage, at de få tilfælde, der kan tænkes at forekomme af denne specielle art, vil kunne afhjælpes ved frivillig medvirken fra den pågældendes side i overensstemmelse med det, der i det hele taget er kommissionens generelle forudsætning, nemlig at den dømte frivillig medvirker, og at foranstaltningerne ikke skal kunne tvangseksekveres, jfr. nærmere nedenfor p. 42 fi.

6) *„at underkaste sig tilsynets bestemmelser om indskrænkninger i rådigheden over indtægter og om opfyldelse af ham påhvilende økonomiske forpligtelser."*

Bestemmelsen hjemler en speciel udvidelse af den tilsynsførendes almindelige beføjelser, en adgang til — uden en egentlig værgebeføjelse — at træffe beslutninger inden for klientens formuesfære. Baggrunden for denne regel er, at mange lovovertrædere sidder i dårlige økonomiske forhold eller — trods gode indtægter — savner evne til at føre en ordnet økonomi. Selv uden et udtrykkeligt pålæg vil det være en vigtig opgave for den tilsynsførende at holde sig à jour med klientens økonomiske stilling og så vidt muligt gøre sin indflydelse gældende; i praksis har Dansk Forsorgsselskab allerede en del arbejde med bistand til indtægtsforvaltning og modtager f. eks. i nogle tilfælde en del af den dømtes løn fra arbejdsgiveren til udredelse af forpligtelser. Det kan imidlertid være gavnligt, at det ved dommen eller ved en senere kendelse ligefrem gøres til en pligt for den dømte at rette sig efter tilsynets bestemmelser, således at tvangsmidlerne mod unddragelse fra pligten foreholdes ham. Efter den svenske lov kan det pålægges den dømte at „underkasta sig inskränkning i förfogandet över arbetsförtjänst eller andra tillgångar".

Efter kommissionens formulering af bestemmelsen kan der ikke gives den tilsynsførende en ganske ubegrænset kompetence i økonomiske anliggender. Han kan dels forbyde, at indtægten anvendes på bestemte måder, dels pålægge klienten at opfylde økonomiske

forpligtelser (f. eks. at udrede underholdsbidrag eller kontingenter); derimod har han ikke en almindelig beføjelse til at påbyde klienten at bruge indtægten til bestemte formål. På dette område må den tilsynsførende søge at opnå klientens egen medvirken.

7) *„at udrede erstatning for skade forvoldt gennem lovovertrædelsen."*

I den betingede doms historie har man ofte set pligten til at betale erstatning for skade fremhævet blandt de tillægsvilkår, som kommer i betragtning. Det er imidlertid givet, at erstatningspligten som tillægsvilkår indtager en særstilling. I modsætning til tilsyn, opholdspåbud, afvænningskur, psykiatrisk behandling etc. har den ikke i første række karakter af forsorg, men foreskrives af hensyn til den forurettede, hvis udsigt til at opnå erstatning forøges, når undladelse af at betale udsætter den dømte for strafuldbyrdelse. Samtidig kan et pålæg om erstatningspligt også have gavnlige virkninger på den dømte, f. eks. ved at influere på hans økonomi, men sådanne momenter er formentlig ret svage. Kommissionen har alligevel ment, at bestemmelsens naturlige plads er i sammenhængen med de øvrige særlige pålæg.

I den svenske lovs § 6 om den betinget domfældtes almindelige pligter (straffri vandel etc.) hedder det i sidste punktum: „Har han förpliktats att ersätta genom brottet uppkommen skada, skall han göra vad i hans förmåga står att fullgöra sin skyldighet därutinnan". Denne bestemmelse suppleres af sidste stykke i § 8: „Där det finnes lämpligt må ock föreskrivas, att den dömde bör å tid och sätt som i domen angivas söka fullgöra honom åliggande skyldighet att gälda ersättning för skada som uppkommit genom brottet".

Spørgsmålet om at pålægge erstatningspligt i en betinget dom eller en dom til forsorg hænger sammen med reglerne om påkendelse af civile krav under en straffesag. Hvis erstatningspligt statueres under straffesagen, er det dette punkt i dommen, der afgør skyldens størrelse og forfaldstid. Hvis kravet ikke påkendes, kan den krænkede ved civilt søgsmål skaffe sig et tilsvarende grundlag (omend forfaldstiden derved faktisk udskydes). Et pålæg om, hvorledes erstatningsudredelse skal ske, kan efter de gældende regler ikke forringe den krænkedes retsstilling — f. eks. være ensbetydende med en henstands- og afdragsordning —, men har alene den virkning at hjemle strafanvendelse, hvis betaling ikke sker som foreskrevet. Baggrunden herfor er den forudsætning, at fordringshaveren faktisk ikke straks inddriver sit tilgodehavende; men erstatningsvilkåret vil netop ofte være i fordringshaverens interesse, fordi straffetruselen overfor den dømte øger dennes interesse i at betale i stedet for f. eks. at gøre sig insolvent.

Efter kommissionens opfattelse bør de strafferetlige regler om erstatningspålæg ikke bevirke nogen ændring af de gældende regler om påkendelse af civile krav under kriminelle sager. Der bør kun være tale om at anvende det som led i en ordning, der lægger et ekstra pres på den dømte (under forudsætning af, at han har en rimelig mulighed for at betale), og som samtidig faktisk forøger fordringshavernes udsigt til betaling (fordi han ikke ser nogen fordel ved at gøre udlæg, men ønsker at afvente, at den særlige pression på den domfældte skal virke). Ulempen ved sådanne vilkår er ikke så meget den, at manglende betaling kan føre til en urimelig straffuldbyrdelse; dette kan undgås ved et fornuftigt skøn over omstændighederne. Men hvis vilkåret ikke anvendes med varsomhed, kan myndighedernes og fordringshavernes forhold let i de dømtes øjne tage sig ud som en hårdhændet inkasso med en straffetrusel i baggrunden. Vilkåret må ikke anvendes i tilfælde, hvor den forstærkede straffetrusel ikke er rimelig under hensyn til domfældtes økonomiske muligheder. Hertil kommer ved dom til forsorg, at det vil være uheldigt i for vidt

omfang at operere med straffetruselen (som jo er det, der giver pålægget praktisk værdi). Kommissionen er alt i alt tilbøjelig til at mene, at pålægget i ret få tilfælde vil være på sin plads, men at det kan være det, og at det derfor som hidtil bør være hjemlet.

Skønt vilkåret efter kommissionens formulering kun synes at gå ud på „at udrede erstatning", er det en selvfølge, at afgørelsen i det enkelte tilfælde må indebære, at der fastsættes betalingsterminer, således at der ikke er tvivl om, hvornår straffetruselen bliver aktuel.

Straffelovskommissionens forslag til reglen i § 56, stk. 2, om forsorgsforanstaltninger er således formuleret, at den fremtræder som en *udtømmende* opregning af foranstaltninger. Der kan altså ikke ved dommen gives et pålæg, som ikke enten umiddelbart svarer til en af de foran nævnte lovbestemmelser eller dog må betragtes som indbefattet i en af disse bestemmelser (nemlig hvor udtryksmåden tillader eller ligefrem forudsætter, at der gives pålægget en individuel form).

Kommissionen har overvejet, hvorvidt reglerne om dom til forsorgsforanstaltninger bør omfatte en adgang til at afsige dom til børneværnstilsyn eller anden børneforsorg, men har af forskellige grunde ment at burde holde sådan forsorg uden for det foreslåede system. I så henseende har det været afgørende for kommissionen, dels at der efter fast praksis ikke kan fastsættes vilkår om børneforsorg i betingede domme, dels at spørgsmålet kræver indgående overvejelser og forhandling mellem børneforsorgens myndigheder og den kriminalretlige sagkundskab, hvorved bemærkes, at der allerede foregår visse drøftelser om beslægtede problemer. Man mener, at hele dette spørgsmål bør tages op af straffelovskommissionen i forbindelse med behandlingen af foranstaltningerne overfor unge lovovertrædere. Kommissionens forslag om dom til forsorg angår ikke specielt de unge, men omfatter principielt alle aldersgrupper.

Spørgsmålet om, hvorvidt lovens opregning bør være udtømmende, har iøvrigt givet anledning til en del overvejelser. Nogen stor praktisk betydning har spørgsmålet næppe, da de foreslåede pålæg formentlig dækker langt den største del af det område, hvor der kan blive brug for at iværksætte forsorg. På den anden side kan det vanskeligt på forhånd siges med sikkerhed, at den foreslåede formulering er fyldestgørende; man kan i praksis gøre den erfaring, at en bestemt foranstaltning ville være hensigtsmæssig i et større eller mindre antal sager, men at den hverken kan anses for direkte eller analogisk hjemlet. Der kan efter kommissionens opfattelse ikke peges på afgørende praktiske betænkeligheder ved at give en almindelig hjemmel, således at en række foranstaltninger blot nævnes som særlig vigtige eksempler. Det kan i den forbindelse navnlig fremhæves, at der formentlig sjældent ville blive spørgsmål om mere indgribende forsorgsformer end nogen af de udtrykkeligt opregnede, og at der — som det siden skal omtales — ikke efter kommissionens forslag skal være nogen mulighed for tvangsmæssig gennemførelse af en foreskreven forsorg. Endelig må det erindres, at den gældende regel om betingede domme ikke indeholder nogen begrænsning i domstolenes adgang til at indsætte tillægsvilkår.

Skønt meget således taler for at tilføje en almindelig hjemmel til at fastsætte de pålæg, som i det enkelte tilfælde er hensigtsmæssige, har kommissionen dog fundet det rigtigst at fastholde, at opregningen skal være udtømmende. Der vil som nævnt næppe føles noget større savn af andre foranstaltninger, og skulle erfaringen efterhånden tale for en eller flere udvidelser, kan loven ændres. Hertil kommer, at en generel hjemmel kan give anledning til en principiel kritik, som ganske vist vil være af ret teoretisk karakter, men

som ikke desto mindre kan virke med en ikke ringe vægt: det kan med nogen føje siges, at man for en strafbar handling kan blive dømt til hvadsomhelst.

Forskellige spørgsmål vedrørende dom til forsorg vil blive omtalt i det følgende, navnlig de problemer, som opstår i prøvetiden efter dommens afsigelse.

5. Iværksættelse, ændring og ophævelse af forsorg.

Ændringer i forsorgen efter dommen.

En dom afsagt i medfør af de foran omtalte regler vil i første række betyde, at den dømte går ind til en forsorgs- eller prøvetid, hvis forløb bliver afgørende for, hvad der senere skal ske. Hovedformålet med afgørelsen er at påvirke domfældte til en straffri vandel. Hvis dette formål ikke opnås, med andre ord: hvis der i prøvetiden rejses tiltale for nye lovovertrædelser, vil disse forhold i sig selv give grundlag for en ny dom til straf eller anden retsfølge; den første lovovertrædelse og dommen til forsorg kan da for så vidt tabe en del af deres betydning; men der kan også blive spørgsmål om at lade forsorgen fortsætte. Hvis formålet med dommen omvendt realiseres så fuldstændigt, at der efter dens afsigelse ikke spores noget tegn på kriminelle eller andre uheldige tilbøjeligheder, bortfalder også dermed grundlaget for yderligere indgriben; man må da sige, at dommen har truffet det rette. Men forholdene kan udvikle sig således, at der efter dommens afsigelse viser sig et større eller mindre behov for at ændre eller supplere forsorgen, uden at ny kriminalitet er konstateret. For lovgiveren er det vigtigt at tage stilling til spørgsmålet om, hvilke bestemmelser man efter dommens afsigelse skal kunne træffe overfor den dømte, altså i hvilken grad der ved dommen er gjort endeligt op med ham.

I det følgende tænkes foreløbig kun på tilfælde, hvor der ikke er tale om at afsige dom for *nye* strafbare forhold.

Det foreliggende problem er til dels det samme som det, der er taget stilling til ved straffelovens § 58 om overtrædelse af tillægsvilkår i betingede domme:

„Bliver en i dommen fastsat betingelse ikke overholdt, uden at dette skyldes omstændigheder, der er den dømte utilregnelige, fuldbyrdes straffen. Begærer den dømte det, bliver sagen dog af påtalemyndigheden på ny at indbringe for den ret, som har påkendt den i første instans, eller med den dømtes samtykke for underretten i den retskreds, hvori han bor eller opholder sig. Retten afgør da ved kendelse, om straffen skal fuldbyrdes, eller om det skal have sit forblivende ved udsættelsen enten på de hidtidige eller på ændrede vilkår. Sådan kendelse kan ikke uden justitsministerens tilladelse påkæres for højere ref.

Bestemmelsen suppleres af nogle regler i tilsynsanordningen af 1933. Det ville allerede inden for et system af betingede domme være nødvendigt at søge § 58 og de supplerende regler væsentligt ændrede. Det er således næppe rigtigt, at § 58 så kategorisk fremstiller det som hovedreglen, at straf fuldbyrdes efter en tilregnelig overtrædelse af tillægsvilkår (i praksis sker det ret sjældent), og ny domstolsprøvelse bør næppe være afhængig af, om den dømte fremsætter begæring herom. Endvidere bør der være en almindelig hjemmel til at afsige kendelse om ændring af vilkårene, uden at spørgsmålet om straffuldbyrdelse behøver at være bragt på bane, og endelig savnes der regler om en beføjelse for tilsynsmyndigheden til at meddele supplerende forskrifter og om betydningen af, at sådanne for-

skrifter ikke efterleves.[1]) § 58 er i alt for høj grad præget' af den opfattelse, at overtrædelse af tillægsvilkår kræver straffuldbyrdelse, og at ændringer i forsorgen efter dommens afsigelse er en undtagelsesforanstaltning.

Når man vælger det principielle udgangspunkt, at forsorg skal idømmes direkte — ikke som led i en betinget dom —, bliver problemstillingen allerede derved noget forskellig fra den, som ligger bag straffelovens § 58. Strafsynspunktet træder i baggrunden, og spørgsmålet bliver, hvorledes man skal søge at fastholde den specialpræventive kurs. Hertil kræves meget smidigere regler end de nugældende.

Den ved dommen fastsatte prøvetid er efter kommissionens forslag den periode, i hvilken forsorgsforanstaltninger — d. v. s. i det mindste tilsyn, eventuelt samtidig andre pålæg — opretholdes. Idet der nu foreløbig ses bort fra muligheden for at forlænge prøvetiden, skal det først bemærkes, at der efter straffelovskommissionens opfattelse bør være en almindelig adgang for domstolene til at ændre forsorgsforanstaltningerne inden for prøvetiden. Denne beføjelse bør ikke være bundet til den forudsætning, at den dømte har begået nye strafbare handlinger eller overtrådt de allerede givne pålæg. Disse to situationer, som omtales særskilt nedenfor, er ganske vist så praktisk vigtige, at de nødvendiggør særlige regler, men der kan også iøvrigt under prøvetiden fremkomme holdepunkter for at antage, at man kan give forsorgen et mere adækvat indhold. Ofte vil det være en fordel, at man kan undlade at tage stilling til, om et givet pålæg kan siges at være overtrådt. Holdepunkterne for en ændring af forsorgen kan f. eks. bero på, at visse omstændigheder — uheldige milieuforhold o. lign. — ikke fra første færd er tilstrækkelig klart erkendt, eller på senere indtrufne forandringer i den dømtes forhold: tiltagende trang til drikkeri eller lediggang etc. På dommens tid kan det ofte stille sig som tvivlsomt, om et mere eller et mindre indgribende af flere beslægtede pålæg skal vælges, f. eks. om en milieuforandring skal søges gennemført ved en bestemmelse om opholdssted efter § 56, stk. 2, nr. 1, eller ved en anbringelse i et egnet hjem, om en afvænningskur eller en psykiatrisk behandling skal iværksættes ambulant eller efter indlæggelse på hospital, om man skal overlade den tilsynsførende at søge domfældtes økonomi bragt på fode eller udtrykkelig tillægge tilsynet de i nr. 6 nævnte beføjelser. Det vil være en fordel, at man i sådanne tvivlstilfælde, hvor den mere indgribende kurs ikke er tilstrækkelig klart indiceret, kan vælge den mindre indgribende med bevidsthed om, at en senere skærpelse er mulig. På den dømte kan denne risiko for senere ændringer have en heldig psykologisk virkning. — Hvis den omstændighed, som indicerer et nyt pålæg, først kommer til eksistens efter dommen, ville det være en urimelig formalisme at hævde, at den er uden forbindelse med baggrunden for den pådømte kriminalitet og derfor retsmyndighederne uvedkommende. Sådanne forhold kan efter omstændighederne begrunde en nærliggende fare for, at forsorgsdommens mål vil forspildes, og man bør da ikke afskære sig fra at udbygge den forsorg, som allerede er iværksat. Men om alle senere ændringer gælder det samme som ved den oprindelige afgørelse: at pålægget må være et hensigtsmæssigt og rimeligt skridt i det foreliggende tilfælde. Ved senere afgørelser må der således kunne lægges vægt på, om den dømte allerede har været under forsorg gennem længere tid, om det indicerede pålæg er væsentligt forskelligt fra eller væsentligt strengere end de hidtil anvendte, om den tilsynsførende har udsigt til at øve en indflydelse uden støtte i et pålæg fra retten etc.

Der er hidtil mest tænkt på ændringer i skærpende retning. Ofte vil forholdene imidlertid tale for en ændring, der gør forsorgen mindre følelig for den dømte. En anbrin-

[1]) Se om disse spørgsmål *Waaben* p. 188 ff.

geise i egnet hjem eller institution skal ikke blot være begrænset af den generelle 1 års frist og af den længstetid, som retten i det enkelte tilfælde har fastsat; det må overhovedet være en naturlig sag, at anbringelsen ikke bør vare længere end påkrævet, og retten må derfor kunne bringe den til ophør, således at den f. eks. afløses af et pålæg om at fortsætte med anvist arbejde eller om at tage ophold i en bestemt by eller bydel. I en række tilfælde, hvor forholdene udvikler sig tilfredsstillende, vil det være hensigtsmæssigt på et vist tidspunkt at ophæve de særlige pålæg, således at kun tilsynet bliver tilbage. Men den sidste konsekvens, tilsynets og dermed forsorgens fuldstændige ophør inden udløbet af den fastsatte prøvetid, må ligeledes være hjemlet. Muligheden for sådanne lempelser skulle, ligesom risikoen for skærpelse, kunne anspore den dømte til at efterleve dommen.

Det anførte kan sammenfattes i det almindelige synspunkt, at sålænge forsorg vedvarer, bør der være mulighed for at bringe forsorgens nærmere karakter i overensstemmelse med det aktuelle behov, og forsorgen bør ophæves, når den findes at have ført til det ønskede mål. Alle omstændigheder, der indicerer sådanne ændringer, vil efter sagens natur i første række give sig udslag i den tilsynsførendes eller i domfældtes vurdering af situationen. Den dømte vil reagere mod enhver foranstaltning, der synes ham urimelig eller for indgribende; den tilsynsførende har efter sin stilling en pligt til at hæfte sig ved alt, hvad der taler for en ændring af forsorgen, både i skærpende og formildende retning, og hans bedømmelse vil således ikke altid svare til klientens. Straffelovskommissionen foreslår derfor, at der åbnes både forsorgsmyndigheden og den dømte adgang til at foranledige spørgsmålet om ændring eller ophævelse af forsorgen rejst; den foreslåede regel lyder: „De ved dommen trufne foranstaltninger kan senere på foranledning af forsorgsmyndigheden eller den dømte ved kendelse ændres eller ophæves" (§ 57, stk. 2, 1. pkt.)[1]).

Hvis forsorgen ikke bortfalder ved retskendelse, og der heller ikke træffes bestemmelse om fuldbyrdelse af straf (se nærmere nedenfor), vil prøvetiden udløbe uden nogen formel tilkendegivelse fra retten. Herved udelukkes det naturligvis ikke, at den tilsynsførende fortsat kan yde den dømte hjælp, hvis der består en god kontakt imellem dem.

Tilsynsmyndighedens kompetence.

Spørgsmålet om senere ændring ved retskendelse hører sammen med et andet problem, tilsynsmyndighedens kompetence. Man må tage stilling til, om der skal gives tilsynet en almindelig eller begrænset adgang til på egen hånd at meddele forskrifter. Den oprindelige dom til forsorg kan give pålægget en mere generel formulering, hvis enkeltheder kan overlades tilsynet, og jo videre tilsynsmyndighedens kompetence gøres, desto mindre bliver det praktiske behov for senere ændringer ved rettens kendelse.

I de gældende lovregler om betingede domme er der ikke taget stilling til spørgsmålet. § 58 handler efter sin ordlyd kun om tilfælde, hvor „en i dommen fastsat betingelse" ikke er overholdt. I Torps straffelovsudkast fandtes et tilløb til en bestemmelse om tilsynets pligter og beføjelser, men den blev forladt igen i det tredie straffelovsudkast, fordi man fandt det naturligst, „at bestemmelserne herom — for så vidt det er nødvendigt — træffes i dommen"[2]). Det forekommer i praksis, at der ved en betinget dom tillægges forsorgsmyndigheden en almindelig eller speciel beføjelse til at give supplerende forskrifter.

[1]) Af praktiske grunde foreslås det samtidig at tidsbegrænse domfældtes adgang til at rejse ny sag om ændring eller ophævelse, når en begæring herom er afslået, se bemærkningerne til § 57, stk. 3.

[2]) Straffelovsudkast 1923, motiverne p. 151. Torps udkast § 65 lød: „Når tilsyn anordnes i henhold til bestemmelserne i §§ 40, 53, 55, 57, 59 og 61, har den tilsynsførende at retlede den, der er stillet under hans

Efter den *svenske* lov af 1939 § 10, stk. 1, påhviler det den dømte at holde den tilsynsførende underrettet om bopæl og arbejde, at indfinde sig hos ham efter anmodning og iøvrigt vedligeholde forbindelsen med ham efter hans anvisninger. Det hedder dernæst i stk. 2: „Övervakaren äger meddela bestämmelser med avseende å verkställandet av föreskrift varom i 8 § sägs samt de ordningsföreskrifter han eljest med hänsyn till den dömdes ungdom eller sinnesbeskaffenhet finner erforderliga". Domfældtes pligter efter stk. 1 hører umiddelbart sammen med selve vilkåret tilsyn; de er nødvendige for dets praktiske gennemførelse. Reglen i stk. 2 er resultatet af en række overvejelser vedrørende spørgsmålet om tilsynsmyndighedens beføjelser uden for selve tilsynsvirksomheden. Under lovens udarbejdelse fremkom der forslag om at tillægge tilsynet en ret vidtgående kompetence, men dette forslag blev ikke fulgt. Lovens regel er udtryk for det standpunkt, at ikke blot anvendelsen, men også den nærmere udformning af vilkår efter lovens § 8 tilkommer domstolene, og at tilsynet principielt kun skal kunne træffe bestemmelser, der sigter til at bringe vilkåret til udførelse. Dertil kommer dog en beføjelse til at give nødvendige ordensforskrifter, som imidlertid ikke må være af samme indgribende karakter som de vilkår, der henhører under domstolene. Justitsombudsmanden har i 1950 understreget, at det efter forarbejderne må være retten og ikke den tilsynsførende, der nærmere skal bestemme den frihedsbegrænsning, som den dømte undergives, og det kritiseres, at domstolene desuagtet i vid udstrækning delegerer deres beføjelse til forsorgens organer. Lovens korrekte anvendelse har, siges det, navnlig betydning fra et retssikkerhedssynspunkt; endvidere har den dømte en berettiget interesse i at kende dommens rækkevidde, og en retsafgørelse giver forskrifterne større autoritet[1]).

Straffelovskommissionen er nu for det første gået ud fra, at der ikke kan være tale om at tillægge forsorgsmyndigheden en ubegrænset adgang til at give den dømte forskrifter. Ordningen må principielt være den, at enhver anvendelse — nu og senere — af de i loven opregnede foranstaltninger henhører under domstolenes afgørelse. Tilsynet kan altså ikke formulere en forskrift af et sådant indhold, at den må betragtes som omfattet af en bestemmelse i § 56, stk. 2, som retten ikke har bragt i anvendelse; endnu mindre kan der naturligvis gives forskrifter, som retten ville være afskåret fra at anvende, fordi de falder uden for lovens opregning af foranstaltninger.

Tilsynets medvirken ved forsorgens gennemførelse må således ligge i forlængelse af rettens bestemmelse om valg af foranstaltninger. Dermed er problemet dog ikke løst, for dels kan dommens formulering af et pålæg være så rummelig, at pålægget kan tænkes realiseret i flere forskellige former (f. eks. pålæg om at passe det arbejde, som anvises), dels kan et nøje. konkretiseret pålæg være af en sådan beskaffenhed, at det ikke kan iværksættes uden visse forskrifter (et pålæg om at tage ophold i et bestemt hjem under Dansk Forsorgsselskab må f. eks. suppleres med en forskrift om, hvornår den dømte skal rejse derhen). De sidstnævnte tilfælde frembyder dog næppe større vanskeligheder. Hvis et pålæg

tilsyn, at afholde ham fra at søge slet selskab og om fornødent fra at nyde spirituøse drikke, efter evne at bistå ham til at opnå en stilling eller fast arbejde samt at påse, at han overholder de ham af vedkommende ret eller myndighed eller den tilsynsførende selv givne pålæg. Han er berettiget til at pålægge den, der er stillet under hans tilsyn, at afgive sådanne meldinger angående bopæl, arbejdsforhold o. 1., som er nødvendige til gennemførelse af tilsynet, og har, når de givne pålæg ikke overholdes, derom at gøre indberetning til påtalemyndigheden." Hovedindholdet af bestemmelsen er optaget i tilsynsanordningens § 12, stk. 1.

[1]) „Justitieombudsmannens ämbetsberättelse år 1950" p. 212—13; de følgende sider rummer en række fortolkningsbidrag vedrørende de enkelte vilkår efter lovens § 8. Se endvidere om lovens forarbejder og om eksempler på reglernes indhold *Strahl* og *Lindberg* p. 92—99.

er tilstrækkelig detailleret, må det være en naturlig opgave for tilsynsmyndigheden at iværksætte det, d. v. s. at give de nærmere forskrifter, som er et nødvendigt led i iværksættelsen.

Det afgørende spørgsmål synes herefter at blive, om domstolene i forbindelse med anvendelsen af en foranstaltning skal kunne delegere en vid beføjelse til forsorgsmyndigheden, eller om de skal have pligt til i ethvert tilfælde at udforme foranstaltningen så nøje, at kun ganske underordnede led i dens gennemførelse overlades tilsynet. Man kan imidlertid vanskeligt give noget almindeligt svar på dette spørgsmål. I nogle tilfælde må det naturligt være rettens sag at udtrykke klart, hvad den har tænkt sig der skal ske med den dømte; i andre tilfælde bør retten kunne gå ud fra, at forsorgsmyndigheden bedst vil vide at vælge det rette af flere mulige midler, når blot forsorgens almindelige karakter er angivet. For ikke at afskære den sidstnævnte fremgangsmåde har straffelovskornmissionen tænkt sig, at der principielt må være en ret vid delegationsbeføjelse for domstolene. Herved adskiller forslaget sig fra de svenske regler, således som disse f. eks. opfattes af justitsombudsmanden i den omtalte redegørelse. Det må iøvrigt bero på udviklingen i retspraksis, i hvilket omfang det skal anses for lovligt eller hensigtsmæssigt at overlade forsorgens udformning til tilsynsmyndigheden.

Kommissionen har ikke fundet det nødvendigt at give udtryk for dette standpunkt i en lovregel. Formuleringen af § 56, stk. 2, tvinger ikke til den forståelse, at foranstaltningens karakter i alle tilfælde skal være nøje udformet, men tillader også den mindre strenge opfattelse, at der af domstolene kun kræves en vis individualisering og konkretisering, vekslende efter foranstaltningernes art. I § 57 har kommissionen dernæst foreslået nogle bestemmelser om tilsynsmyndighedens kompetence. I stk. 1 gives den almindelige regel herom: „Forsorgsmyndigheden meddeler de forskrifter, som er nødvendige til gennemførelsen af tilsynet og de givne pålæg". Bestemmelsen udtrykker det almindelige synspunkt, at tilsynsmyndigheden må lægge rettens formulering af pålæggene til grund for sit skøn over forsorgsopgavens nærmere karakter. De *forskrifter* fra forsorgsmyndigheden, som der er tale om, er dels sådanne som sigter til gennemførelsen af et *pålæg,* dels sådanne som uafhængigt af pålæggenes formulering er nødvendige for overhovedet at praktisere et tilsyn: forskrifter om at meddele adresseforandring, om at være hjemme på bestemte tidspunkter, når den tilsynsførende agter at aflægge besøg, etc. Der kan næppe angives nogen bestemt grænse for, hvilke forskrifter den tilsynsførende kan give som led i selve tilsynsvirksomheden; dette spørgsmål må løses i praksis. — Det må forventes, at den tilsynsførende selv vil være interesseret i at bringe sagen for retten, når den dømte gør modstand mod givne forskrifter, således at forsorgens gennemførelse kommer til at bero på en hensigtsmæssig arbejdsdeling mellem domstolene og tilsynsmyndigheden.

Da tilsynsmyndighedens tilkendegivelser overfor domfældte er afgørende for dennes forpligtelser i henhold til dommen og dermed for spørgsmålet om, hvornår der foreligger en overtrædelse, må disse tilkendegivelser være meddelt på en sådan måde, at de ikke giver anledning til tvivl om forskrifternes rækkevidde.

Det vil i praksis føles som en ulempe, hvis enhver ændring fra eet pålæg til et andet skal afvente rettens afgørelse i medfør af § 57, stk. 2, 1. pkt. Undertiden kan der i tilsynstiden være trang til at anbringe en person i et hjem eller en institution for hurtigt at få ham bort fra et milieu, som rummer en fare for modvirkning af tilsynsvirksomheden. Kommissionen har med henblik på sådanne påtrængende situationer foreslået en modifikation i det tidligere omtalte princip om domstolenes enekompetence med hensyn til valget af pålæg; tilsynsmyndigheden skal (efter § 57, stk. 2, 2. pkt.) på egen hånd kunne træffe

en foreløbig bestemmelse om nyt pålæg, men der skal da straks tages skridt til sagens indbringelse for retten med anmodning om godkendelse af den trufne bestemmelse.

Kommissionen henviser iøvrigt til bemærkningerne til de nævnte bestemmelser. Der er her nævnt eksempler på, hvilke afgørelser retten bør træffe, og hvilke man kan overlade til forsorgsmyndigheden.

Frivillighed og tvangsmidler bag forsorgen.

På baggrund af de foreslåede regler må den dømtes stilling opfattes således, at han har pligt til dels at undergive sig de pålæg, som han umiddelbart kan læse ud af dommen eller en senere kendelse, dels at rette sig efter de forskrifter, som tilsynsmyndigheden har tilføjet. I det følgende omtales først spørgsmålet om, hvorvidt disse pligter kan gennemføres ved direkte tvang, dernæst spørgsmålet om forholdsreglerne over for overtrædelse af pålæg eller forskrifter.

Det er efter kommissionens opfattelse af stor vigtighed at fastholde, at forsorgsforanstaltningernes gennemførelse i det væsentlige bør bero på *den dømtes egen medvirken.* Foranstaltningerne efter § 56, stk. 2, egner sig i almindelighed ikke til at tvangseksekveres på samme måde som en dom til fængsel, arbejdshus eller psykopatforvaring. Det er for det første umuligt at sikre sig, at en person forbliver i et anvist arbejde, at han ikke færdes i bestemte kvarterer, at han ikke nyder spiritus, eller at han ikke bruger sine penge til formål, som den tilsynsførende har sat sig imod. Om visse af de øvrige foranstaltninger gælder, at man nok kunne tænke sig en umiddelbar tvang iværksat, men formålet med dommen vil ofte gøre det betænkeligt at gribe til direkte tvang. Det fælles træk, som karakteriserer de foreslåede retsfølger, er det begrundede håb om ad disse veje at kunne indvirke på lovovertræderens personlighed og forbedre hans sociale muligheder. Disse mål nås ikke ved at gennemtvinge visse rent ydre forandringer, f. eks. en anbringelse i et hjem. De ydre forandringer har netop deres funktion som en hjælp til at fremkalde en stabilisering eller forandring i personligheden og adfærdsindstillingen, og de virker ikke uafhængigt af den dømtes egen holdning over for dem. Hvis han er absolut kontrær over for de midler, myndighederne har valgt, opnås der intet ved at gennemtvinge dem ved magt, for de vil på den måde slet ikke få det indhold, som man har forudsat.

Dog må frivilligheds-synspunktet naturligvis ikke drives så vidt, at al forsorg falder bort, hvis det ikke passer lovovertræderen at undergive sig den. En del modstand må søges overvundet, bl. a. fordi man erfaringsmæssigt ved, at der ved forsorgens iværksættelse eller senere kan forekomme en vis træghed, som ikke dækker over nogen fundamental upåvirkelighed. I sådanne tilfælde bør man ikke opgive formålet, men søge at holde den dømte fast ved forsorgen. Af samme grund anbefaler det sig ikke at gøre dom til forsorg afhængig af tiltaltes formelle samtykke; det må tilkomme retten at afgøre, om man kan vente en så modvillig indstilling, at den fornødne aktivitet fra lovovertræderens side ikke vil kunne opnås.

Om politiets bistand til gennemførelse af vilkår i betingede domme gælder for tiden en bestemmelse i tilsynsanordningen af 1933, § 12, stk. 3: „Politiet er på begæring af tilsynet pligtigt at yde bistand ved gennemførelsen af sådanne foranstaltninger, som måtte være hjemlet i vedkommende dom . . . . eller foreskrevet af tilsynet i medfør af nærværende anordning". Denne bestemmelse er i praksis navnlig anvendt ved eftersøgning og transport af betinget dømte personer. Efter straffelovskommissionens opfattelse bør adgangen til at foretage sådanne skridt ikke begrænses i forbindelse med nye lov-

regler om forsorg. Da det ikke synes påkrævet at optage bestemmelser herom i loven, har kommissionen ladet det henstå, hvilke ændringer i de administrative regler der kan blive tale om. Kommissionen ønsker imidlertid at fremhajve, at regler om en vis bistand fra politiets side alene bør opfattes som mindre væsentlige modifikationer i det foran nævnte almindelige synspunkt: at gennemførelsen af dom til forsorg principielt beror på den dømtes frivillige medvirken.

Den tvang, som herudover kommer i betragtning til overvindelse af modvilje mod foranstaltningerne, må bestå i visse *sanktioner overfor overtrædelse af pålæg eller forskrifter* samt i risikoen for sådanne sanktioner.

Den mindst indgribende forholdsregel overfor overtrædelser er en *advarsel.* Udsigten til at få en advarsel vil ikke betyde stort; selve advarslen er heller ikke nogen følelig sanktion, men kan dog tvinge den dømte til eftertanke, når det foreholdes ham, at fortsatte overtrædelser kan få videregående følger.

Advarslen bevirker ikke nogen forandring i forsorgens karakter. En nærliggende mulighed er det imidlertid at lade overtrædelser efterfølge af en *ændring af pålæg eller forskrifter.* Baggrunden herfor må være, at man — med de erfaringer der er indhøstet — må anse forsorg i den hidtil anvendte form for uegnet eller ikke helt velegnet. En regel herom er kun en særlig anvendelse af den ovenfor omtalte almindelige hjemmel til at ændre foranstaltningerne i prøvetiden. I denne specielle sammenhæng vil det normalt være en skærpelse, der er indiceret, f. eks. fra afholdspålæg til afvænningskur, fra bopælspålæg efter nr. 1 til anbringelse i et egnet hjem. — Straffelovskommissionen har dog i denne forbindelse tillige foreslået at hjemle en ændring, som ikke kan ske efter den almindelige regel i § 57, stk. 2: adgang til at *forlænge prøvetiden.* Den fastsatte længstetid kan derfor, hvis den ikke i forvejen er 5 år, forlænges indtil denne grænse, men ikke derudover. — De nævnte afgørelser skal træffes ved kendelse.

Da pålæg normalt ikke kan tvangseksekveres, vil den tvang, som er knyttet til ændringer i forsorgen, ikke altid være helt effektiv over for den modvillige lovovertræder. Ændringen vil dog — ligesom en simpel advarsel — nøde den dømte til at tænke over sin situation og muligt overbevise ham om, hvad hans egne interesser tilsiger, og forinden ændringen er sket, kan udsigten dertil meget vel influere på hans handlemåde i gunstig retning.

Straffelovskommissionen foreslår endvidere to forskellige regler om *anvendelse af straf* som følge af overtrædelse af pålæg eller forskrifter.

Som et rent disciplinært middel, uden nogen forbindelse med den oprindelig pådømte lovovertrædelse, foreslås det at hjemle anvendelse af *bøde,* pålagt ved en kendelse og iøvrigt undergivet de almindelige regler om bøder, herunder om udmåling i dagbøder og om forvandlingsstraf. Bøder vil formentlig kun undtagelsesvis være et adækvat middel, men der kan forekomme tilfælde, hvor en passende repression opnås på denne måde, eventuelt i forbindelse med en ændring af pålæggene eller af prøvetiden. I de tilfælde, hvor bøden ikke betales, behøver afsoningen af en kort hæftestraf næppe i synderlig grad at modvirke forsorgsarbejdet, men opmærksomheden bør dog være henvendt på denne mulighed, når bøde kommer på tale.

Det er overvejet, om også direkte anvendelse af hajftestraf bør hjemles som disciplinært middel i overtrædelsestilfælde. Dette vil dog vistnok rumme for store betænkeligheder i forhold til den nytte, som man kan vente af en sådan fremgangsmåde.

Kommissionen har formuleret de foran nævnte muligheder i et udkast til § 58, **stk.** 1, i straffeloven:

„Såfremt den dornte overtræder de meddelte pålæg eller forskrifter, kan retten i denne anledning

a) tildele advarsel eller ved kendelse pålægge bode, eller
b) ved kendelse ændre de meddelte pålæg eller forskrifter eller prøvetidens længde."

Hertil føjes i stk. 2 en regel om idømmelse af *straf for den begåede lovovertrædelse:*

„Må det imidlertid anses for formålsløst fortsat at anvende forsorg, idømmer retten under hensyntagen til samtlige nu foreliggende omstændigheder en ubetinget straf eller anden retsfolgc for den begåede lovovertrædelse".

Efter den principielle ordning, som er lagt til grund for kommissionens udkast til nye lovregler, er dom til forsorg ikke i formen nogen betinget udsættelse af en forskyldt straf; forsorg er en selvstændig retsfølge, der idømmes i stedet for straf. Det er imidlertid ikke muligt at gennemføre dette synspunkt så konsekvent, at dom til forsorg skal afskære enhver mulighed for senere at gribe til idømmelse af straf for den lovovertrædelse, som er pådømt ved forsorgsdommen. Når man ikke i alle tilfælde kan regne med den dømtes medvirken til pålæggenes gennemførelse, og når umiddelbar tvang er et meget ufuldkomment middel til dommens iværksættelse, må man kunne falde tilbage på straf. Den faktiske anvendelse af straf kan naturligvis ikke her være et middel til at gennemtvinge forsorgen — den træder i stedet for forsorg —, men *risikoen* for straf er det motiv, som i sidste instans skal bevæge lovovertræderen til at følge pålæggene. Han må med andre ord opfatte forsorgsdommen som en slags betinget dom, hvor den truende strafs størrelse henstår som uvis.[1]) Afgørende for, hvornår straf skal kunne sættes i stedet for forsorg, må det efter kommissionens mening være, om man i den enkelte sag endnu kan gøre sig et vist håb om at opnå noget ved at fortsætte med forsorg. I lovudkastet er det udtrykt således, at det som en forudsætning for dom til straf skal „anses for formålsløst fortsat at anvende forsorg". Af denne formulering, sammenholdt med rækkefølgen mellem mulighederne efter stk. 1 og 2, skulle det klart fremgå, at straf først må komme i betragtning efter en nøje overvejelse af de øvrige midlers anvendelighed. Der må her lægges megen vægt på tilsynsmyndighedens udtalelser om klientens forhold.

Hvis retten bestemmer sig til at idømme straf, skal det være en ubetinget straf. Bortset fra sjældne tilfælde vil der næppe kunne opnås noget ved en betinget dom med straffastsættelse, som ikke kunne opnås ved en advarsel, der stærkt understreger strafrisikoen. Det ville også give et uheldigt forhold mellem kapitlerne 7 og 7 a, hvis forsorgsdommen — der svarer til en kvalificeret betinget dom — skulle kunne afløses af en simpel betinget dom.

Når forsorg viser sig at være formålsløs, skal en ubetinget straf eller anden retsfølge idommes; dette gælder uden hensyn til arten og varigheden af den forsorg, som den dømte hidtil har været undergivet, og til andre omstændigheder, som eventuelt kan tale imod straffuldbyrdelse.

Straffen skal udmåles inden for den strafferamme, som gælder for den begåede lovovertrædelse. Man har ment at burde fastholde dette som det principielle udgangspunkt for straffastsættelsen; men ved den nærmere udmåling af straffen bør hensyn tages til de i forsorgstiden indvundne erfaringer om den dømtes personlige forhold og til arten af det indgreb i hans frihed, som er sket ved dommen til forsorg. Disse hensyn har kommissionen

[1]) Kommissionen har ved forsorgsdomme og betingede domme foreslået den fælles bestemmelse, at dommeren i forbindelse med afgørelsen skal fremhæve dennes betydning og følgerne af ikke at rette sig efter den, se § 60, stk. 4, og § 61 d, stk. 2.

søgt at give udtryk for i lovteksten ved at fordre „hensyntagen til samtlige nu foreliggende omstændigheder."

Det har været særlig overvej et i kommissionen, om domstolene ved strafudmålingen bør være bundet af den foreskrevne strafferammes *minimum*. Man har dog ikke fundet anledning til at fravige strafferammerne. Hvis straffen skulle kunne gå ned til lovens laveste bødestraf, ville der være en fare for, at hæftestraffe blev for hyppigt anvendt i disse situationer. Og en nedsættelse til det legale minimum for den foreskrevne strafart vil ikke få stor praktisk betydning, da de fleste strafferammer omfattende fængselsstraf i forvejen går ned til dette minimum.

De her omtalte bestemmelser tager ikke sigte på tilfælde, hvor den dømte begår en ny lovovertrædelse i prøvetiden. Om de regler, der her skal finde anvendelse, henvises til kap. 7, hvor spørgsmålet omtales i forbindelse med reglerne om betingede domme. Om visse processuelle spørgsmål i forbindelse med ændring og ophævelse af forsorg henvises til bemærkningerne til § 59 b og retsplejelovens § 684, stk. 3.

6. Betingede domme, kombinationer af betinget og ubetinget straf.

Efter straffelovskommissionens forslag skal den betingede dom spaltes i to forskellige retsfølger: dom til forsorg og betinget dom. Forsorgsdommen er omtalt i de foregående kapitler; i det følgende skal der gøres nogle bemærkninger om kommissionens forslag til regler om betingede domme samt om forskellige muligheder for at kombinere betinget og ubetinget straf.

Som tidligere fremhævet har kommissionen ikke foreslået nogen ændring af den betingede doms form fra eksekutionsudsættelse til domsudsættelse. En betinget dom skal som hidtil være en dom, ved hvilken en straf fastsættes og straffens fuldbyrdelse udsættes i en prøvetid. Anvendelsen af denne domsform vil efter forslaget blive noget begrænset i forhold til hidtidig lovgivning og praksis. Dette er navnlig tilsigtet ved flertallets forslag, som principielt går ud på at lade alle betingede domme, til hvilke der er knyttet tillægsvilkår om tilsyn, alkoholistbehandling etc., afløse af forsorgsdomme. Mindretallene ønsker at give domstolene en friere adgang til at skønne, om tilsyn og lignende foranstaltninger bedst iværksættes gennem en betinget dom eller gennem en forsorgsdom; men også efter disse forslag vil den betingede dom dog forholdsmæssig i flere tilfælde end hidtil blive en retsfølge, til hvilken der ikke er knyttet særlige vilkår. Om anvendelsen af betinget dom med tillægsvilkår kan der henvises til flertallets og mindretallenes bemærkninger ovenfor i kap. 3.

Reglerne om betingede domme skal efter kommissionens forslag udgøre et selvstændigt kapitel i straffeloven, kap. 7 a, som anbringes efter reglerne i kap. 7 om forsorgsdomme (se ovenfor p. 21—22). Heraf følger, at reglerne om betingede domme til dels kan bestå i henvisninger til kap. 7, nemlig for så vidt der er tale om regler, der er fælles for begge retsfølger.

Forudsætninger for betinget dom.

I sammenligning med mange fremmede lovregler stiller den danske straffelovs § 56, stk. 1, domstolene meget frit med hensyn til anvendelsen af straf udsættelse; der gælder

formelt kun den begrænsning, at tiltalte skal være fundet skyldig til bødestraf eller til straf af hæfte i højst 2 år eller straf af fængsel i højst 1 år. Inden for denne grænse er det ganske overladt domstolene at afgøre, hvilken vægt der skal tillægges lovovertrædelsens beskaffenhed, tiltaltes alder og personlige forhold — herunder tidligere straffedomme —, generalpræventive hensyn etc.

Efter straffelovskommissionens opfattelse er det rigtigt at fastholde dette formelt vide spillerum for brugen af betingede domme. Der er navnlig grund til at fremhæve, at såvel betingede domme som forsorgsdomme jævnlig vil være hensigtsmæssige foranstaltninger også over for *tidligere straffede personer,* og at der derfor ikke kan være tale om at afskære disse retsfølger overfor personer, som tidligere har fået betinget eller ubetinget dom. Det må tilkomme domstolene at afgøre i de enkelte tilfælde, om tilbagefald efter en tidligere domfældelse nu taler for en ubetinget straf. Efter den svenske lovs § 3 er fuldbyrdelse af strafarbejde, fængsel og visse andre foranstaltninger samt betinget domfældelse inden for de sidste 5 år en hindring for betinget dom, medmindre særlige grunde foreligger. I norsk ret gælder en obligatorisk regel om fængselsstraf afsonet inden for de sidste 5 år; efter det nye forslag af 1952 skal det være muligt at fravige denne regel.

Med hensyn til den i § 56, stk. 1, fastsatte begrænsning af den betingede doms område til hæftestraffe på højst 2 år og *fængselsstraffe på højst 1 år* er straffelovskommissionen af den opfattelse, at domstolene også i så henseende bør stilles frit.[1]) Hæftestraffene frembyder intet problem i så henseende; de er altid af kortere varighed. Derimod er spørgsmålet ikke uden praktisk betydning, for så vidt angår fængsel i mere end 1 år.

Efter straffelovens § 85, stk. 2, er betinget dom allerede nu hjemlet i de tilfælde, hvor § 85, stk. 1, om handlinger begået under indflydelse af stærk sindsbevægelse eller anden sjælelig uligevægtighed etc. finder anvendelse. Hvis man sletter strafmaksimum i § 56, stk. 1, vil der kunne idømmes betingede fængselsstraffe på over 1 år, selvom betingelserne i § 85, stk. 1, ikke er opfyldt. Det kan heller ikke udelukkes, at der af og til kan være gode individualpræventive grunde hertil, og den eneste betænkelighed ved at stille domstolene frit synes at være hensynet til, om betinget dom kan blive anvendt for hyppigt, til skade for generalpræventionen. Der er dog næppe grund til at frygte en uheldig udvikling på dette punkt. Kriminalstatistikken viser, at anvendelsen af betingede domme allerede nu er faldende, jo mere man nærmer sig 1 års grænsen. I 1950 (1949) var af alle fængselsstraffe på 6—12 mdr. kun 10,1 pct. (5,5 pct.) betingede, af straffene på 3—6 mdr. derimod 26,1 pct. (25,8 pct.). For de kortere straffes vedkommende var tallene: 60 dage — 3 mdr.: 50,3 pct. (47,1 pct.), 30—60 dage: 67 pct. (61,6 pct.) og 30 dage 65,1 pct. (68,9 pct.). Man tør derfor antage, at kun en meget ringe del af fængselsstraffene på over 1 år vil blive gjort betingede, og i nogle — måske de fleste — af disse tilfælde ville dette allerede være muligt i kraft af § 85, stk. 2. Herefter finder kommissionen det forsvarligt at slette de nugældende strafmaksima, der ikke er rationelle ud fra de hensyn, som iøvrigt ligger bag reglerne om betingede domme.[2]) Det bemærkes, at det norske forslag går i samme retning, idet 1 års grænsen kun skal gælde som en hovedregel, der kan fraviges.

Straffelovens § 56 indeholder ikke nogen angivelse af *almindelige forudsætninger* for valget af betinget dom. Efter den svenske lovs § 1 er forudsætningen for doms- og eksekutionsudsættelse, at der „finnes, med hänsyn särskilt till den brottsliges karaktär och personliga förhållanden i övrigt, skälig anledning antaga, att han utan att undergå straff skall

[1]) Jfr. *Waaben* p. 149—50, *von Eyben* i „Menneske og Miljø" 1947 p. 296 og *Harbmi* i UfR 1949 B p. 30.
[2]) Se om det tilsvarende problem med hensyn til dom til forsorg ovenfor p. 22—23.

avhålla sig från att ånyo begå brott", og det hedder endvidere, at betinget dom ikke kan afsiges, „där det av hänsyn till den allmänna laglydnaden är påkallat, att den brottslige undergår straff". Efter den norske straffelov skal det afgørende være, at straffuldbyrdelse ikke er nødvendig for at afholde den pågældende fra at begå nye lovovertrædelser, og der nævnes nogle vejledende hensyn. Disse er udgået i det norske kommissionsforslag, efter hvilket straffen kan udsættes, „såfremt hverken hensynet til den alminnelige lovlydighet eller hensynet til å avholde domfelte fra nye straffbare handlinger gjør det påkrevet å fullbyrde straffen".

Efter straffelovskommissionens opfattelse bør man helt undlade at formulere almindelige udtalelser om forudsætningerne for betinget dom og at opregne vejledende hensyn. De momenter, som det ville falde naturligt at fremhæve, er fra domstolenes synspunkt ganske selvfølgelige hensyn, som man ikke behøver at finde udtrykt i lovteksten, og på den anden side synes det ikke muligt at formulere en almindelig bestemmelse således, at den udtømmende angiver forudsætningerne for den betingede doms anvendelse.[1])

Prøvetidens længde.

Prøvetidens længde skal efter den gaildende bestemmelse i § 56, stk. 1, fastsættes af retten til mindst 2, højst 5 år, regnet fra den endelige doms afsigelse.

Før krigen fandt den maksimale prøvetid anvendelse i ca. halvdelen af alle tilfælde, medens 3 års prøvetid anvendtes i ca. hver tredie sag. I de senere år har forholdet været det omvendte; i 1950 var prøvetiden i 52,5 pct. af sagerne 3 år og i 33,5 pct. 5 år. I de resterende tilfælde anvendtes overvejende 2 års prøvetid. De nævnte tal angår mandlige lovovertrædere. Over for kvinder vælges 3 års prøvetid noget hyppigere, 5 års prøvetid noget sjældnere (61,9 pct. og 25,7 pct. i 1950). For mændenes vedkommende oplyser kriminalstatistikken endvidere prøvetidernes anvendelse i hovedstaden, provinsbyerne og landdistrikterne; det viser sig, at brugen af 3 års prøvetid er ensartet over hele landet, medens 5 års prøvetid anvendes særlig meget i København (40,4 pct. i 1950, 46,4 pct. i 1949).

På grundlag af disse oplysninger om domstolenes praksis er straffelovskommissionen kommet til det resultat, at det fortsat må være hensigtsmæssigt at overlade prøvetidens fastsættelse til domstolene, således at et minimum af 2 år og et maksimum af 5 år bevares. Kommissionen har dog — i tilslutning til den omtalte udvikling i praksis — ment, at 3 år bør være den normale prøvetid, og at loven bør give udtryk herfor. Under særlige omstændigheder skal prøvetiden kunne nedsættes til 2 eller forhøjes til 5 år. — I England anvendes ret korte prøvetider: mellem 1 og 3 år ved probation og indtil 1 år ved den enkle betingede dom. Efter det nye norske forslag skal 2 års prøvetid være det normale, men muligheden for at vælge en længere prøvetid — indtil 5 år — skal stå åben. Herved tilsigtes en ændring af praksis, hvor 3 års prøvetid nu vælges i 75 pct. af alle tilfælde.

I betingede domme med tilsyn skal tilsynstiden som hidtil kunne begrænses til en del af prøvetiden. Dansk Forsorgsselskab anser det i almindelighed ikke for ønskeligt, at et tilsyn varer i mere end to år.

Kombinationer af betinget og ubetinget dom m. v.

I de fleste straffesager går dommen ud på at pålægge een retsfølge for det eller de udviste forhold (der ses her bort fra konfiskation, afholdspålæg etc.). Valget kan f. eks. stå

[1]) Jfr. *von Eyben*, Strafudmåling, p. 195—96.

mellem en betinget og en ubetinget dom til straf. På samme måde er straffelovskommissionens forslag til hovedreglerne om forsorgsdomme og betingede domme affattet således, at sanktionsspørgsmålet tænkes afgjort enten med en dom til forsorg eller med en betinget dom, medmindre straf eller anden foranstaltning foretrækkes. Det er imidlertid nødvendigt at tage stilling til, om straffeloven bør åbne mulighed for kombinationer mellem betinget og ubetinget dom, mellem forsorgsdom og dom til straf etc. I det følgende omtales nogle af de problemer, som melder sig i så henseende.

For oversigtens skyld skal det her nævnes, hvilke spørgsmål det drejer sig om:

1) Bør der hjemles en kombination af betinget og ubetinget dom (og parallelt hermed: forsorg og straf) i sager angående flere lovovertrædelser?

2) Bør der hjemles tilsvarende kombinationer i sager om een lovovertrædelse?

3) Bør der hjemles adgang til tilsyn efter afsoning af en ubetinget straf under grænsen for prøveløsladelse?

Kombinationer ved dom for flere forhold.

Når flere lovovertrædelser foreligger til pådømmelse, finder straffelovens § 88 anvendelse. Denne bestemmelse udelukker, at der kan idømmes særskilte frihedsstraffe for hver af lovovertrædelserne; frihedsstraf skal udmåles som een straf, der gøres ubetinget eller — hvis § 56 tillader det — betinget. Derimod er det muligt at fastsætte bødestraf for een lovovertrædelse ved siden af frihedsstraf for en anden, og en af straffene kan da være betinget, medens den anden gøres ubetinget.

Efter straffelovskommissionens opfattelse er der praktiske hensyn, som taler for en ny fravigelse af fællesstraf-princippet, således at der kan afsiges dom til betinget og ubetinget frihedsstraf.[1]) I praksis forekommer det ikke sjældent, at der rejses samlet tiltale for en straffelovsovertrædelse, som efter sin beskaffenhed og tiltaltes forhold kun ville kræve en betinget dom, og en særlovsovertrædelse, som det af præventionshensyn ikke går an at give betinget dom for. Der kan f. eks. være tale om et tyveri og bilkørsel i beruset tilstand. De gældende regler udelukker her, at tiltalte får 3 måneders fængsel betinget i forbindelse med 14 dages ubetinget hæfte, og nødvendigheden af at lade hæftestraffen fuldbyrde bevirker således en alvorlig skærpelse af tyveriets følger i forhold til, hvad tyveriet i sig selv ville have bevirket; fællesstraffen må afsones. Kommissionen finder det vigtigt at bøde på denne mangel ved de gældende regler, men har vajret noget i tvivl om, hvorledes det bør ske.

Problemet ville være ret let løst, hvis trangen til en kombination kun viste sig i klare tilfælde af den ovenfor nævnte type. Men man må også tage andre tilfælde med i overvejelserne. Ved pådømmelsen af to straffelovsovertrædelser *kan* der være anledning til at vælge den samme kombination af betinget fængsel og ubetinget hæfte, og det kan endda ikke udelukkes, at en kombination af betinget og ubetinget fængsel i visse tilfælde kunne være på sin plads, nemlig hvor man finder, at en vis strafafsoning kunne have en gavnlig indflydelse på lovovertræderen, uden at forholdene taler for afsoning af hele den forskyldte straf.

Hvis straffeloven skulle tage hensyn til alle disse situationer, måtte reglen være ret vidt formuleret, og der ville efter kommissionens mening være en ikke ringe fare for overdreven brug af den. En kombination af betinget og ubetinget fængsel er i almindelighed

[1]) Jfr. i denne retning militær straffelov §§ 25 og 32, stk. 2.

uheldig; i langt de fleste sager vil det være ønskeligt, at tiltalte enten helt spares for afsoning eller afsoner den fulde straf. Den meget vide kombinationsregel kunne føre til uheldige kompromisser. Straffelovskommissionen har derfor ikke ment, at domstolene bør stilles helt frit, men foreslår en regel, hvorefter princippet i § 88 alene skal kunne fraviges, hvis en overtrædelse af straffeloven og en overtrædelse af anden lov foreligger til samlet pådømmelse, og kun såfremt særlige grunde taler derfor. Sondringen mellem straffelovs- og særlovsovertrædelser er ikke helt rationel, men valgt af retstekniske grunde; reglen vil efter kommissionens opfattelse dække langt de fleste af de tilfælde, hvor der er praktisk behov for en kombination, og på den anden side vil der på dette område næppe være større fare for misbrug af reglen. — I den norske betænkning af 1952 er foreslået en fri adgang til at kombinere betinget og ubetinget fængsel i sammenstødstilfælde. Det bemærkes herved, at fængselsstraffen i Norge finder anvendelse på de særlovsforhold, hvor man i Danmark bruger hæftestraf.

Der er hidtil kun talt om en kombination af betinget og ubetinget dom. En ganske tilsvarende regel må imidlertid gælde om ubetinget straf i forbindelse med dom til forsorg. I endnu højere grad end med hensyn til betingede domme gælder det ganske vist her, at en kombination med ubetinget straf normalt vil være uheldig. En vis brug af kortvarig ubetinget hæftestraf i de ovenfor omtalte situationer behøver imidlertid ikke at gå på tværs af forsorgsarbejdet, men opmærksomheden må naturligvis altid være henvendt på, om der er en risiko herfor.

De nævnte regler er i kommissionens udkast optaget som sidste stykke af hovedbestemmelserne om forsorgsdommens og den betingede doms anvendelse, § 56, stk. 3, og § 61, stk. 2.

Kombinationer ved dom for eet forhold.

Når der kun foreligger en enkelt lovovertrædelse til pådømmelse, kan der efter gældende ret kun forekomme een kombination af betinget og ubetinget straf, nemlig hvor retten gør brug af straffelovens § 50, stk. 2, om *bøde som tillægsstraf* til anden strafart ved lovovertrædelser, der skyldes vindesyge. Retspraksis frembyder nogle eksempler på, at ubetinget bøde er idømt ved en iøvrigt betinget dom, men § 50, stk. 2, har i det hele fundet ret ringe anvendelse.

Straffelovskommissionen finder det hensigtsmæssigt, at der gives en almindelig adgang til at idømme ubetinget *bøde* i forbindelse med dom til forsorg eller betinget dom, således at reglen ikke er begrænset til delikter, der skyldes vindesyge.[1]) Hvad angår de betingede domme uden tilsyn, kan der undertiden i praksis være trang til at søge dommens præventive virkning styrket på en måde, der ikke kommer i modstrid med strafudsættelsens formål, og her kan en bødestraf være velegnet. Ved dom til forsorg eller betinget dom med tilsyn vil hovedsanktionen normalt være føleligere, således at der er mindre trang til at føje noget til, men muligheden for en tillægsbøde bør dog stå åben.

Ligesom efter den gældende bestemmelse om tillægsbøder skal det ikke være nogen betingelse, at der er hjemlet bødestraf for den pådømte lovovertrædelse.

Kommissionen har valgt at indføje den nævnte regel i straffelovens § 50, stk. 2, som efter lovudkastet affattes således: „Bøde kan idømmes som tillægsstraf til anden

[1]) Se herom *Stephan Hurwitz*, Den danske kriminalret p. 558 og „Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskab" 1950 p. 264 (resolution på den nordiske kriminalretskonference i Reykjavik i 1950). — Den hollandske straffelov indeholder en almindelig regel om betinget frihedsstraf kombineret med ubetinget bøde.

strafart ved lovovertrædelser, der skyldes vindesyge, samt i forbindelse med forsorgsdom efter kapitel 7 eller betinget dom efter kapitel 7 a".

Spørgsmålet bliver dernæst, om *frihedsstraf* for een lovovertrædelse skal kunne deles i en betinget og en ubetinget straf eller, ved dom til forsorg, om retten skal kunne kombinere forsorg og ubetinget frihedsstraf. I det følgende er der foreløbig kun tænkt på betingede domme (uden vilkår). Problemet er til dels allerede behandlet ovenfor i forbindelse med sammenstødssituationer, men da spørgsmålet om en deling af fængselsstraf kun blev kort berørt, skal det her omtales lidt nærmere.

Som udgangspunkt må det stå fast, at grundene til en betinget dom i langt de fleste tilfælde vil tale for en udsættelse af hele den forskyldte straf. En delvis afsoning medfører afbrydelse af arbejdet, kontakt med fængslet m. v., netop de følger som ønskes undgået gennem en betinget dom. Når man overhovedet kan rejse spørgsmålet om at hjemle en delvis betinget dom til fængsel, er det nogle specielle grænsetilfælde mellem betinget og ubetinget dom, som giver anledning dertil. I nogle sager melder sig naturligt den betragtning, at en betinget dom efter de foreliggende oplysninger er på sin plads, men at lovovertræderen i grunden ville have godt af at mærke noget af straffen for derved at tilskyndes til at undgå resten. I andre sager taler omstændighederne — special- eller generalpræventive hensyn — nærmest for en ubetinget straf, dog at en betinget reststraf efter nogen tids afsoning kunne have en gavnlig virkning, ganske som ved løsladelse på prøve. Fælles for begge situationer er altså et ønske om at dele straffen i en ubetinget og en betinget del, f. eks. i den første situation 30 dage ubetinget og 4 måneder betinget, i den anden situation 3 måneder ubetinget og 3 måneder betinget.[1]) I den hollandske straffelov er der hjemmel til sådanne kombinationer, dog skal den ubetingede del af straffen være mindst to måneder eller ved frihedsstraffe på over seks måneder mindst en trediedel af straffetiden, og afsoningen skal altid efterfølges af tilsyn.

I et vist omfang kan de hensyn, som her gør sig gældende, imødekommes ved ændrede regler om prøveløsladelse. Som nærmere omtalt nedenfor anser straffelovskommissionen det for ønskeligt at udvide adgangen til at træffe bestemmelse om løsladelse på prøve, men selvom det sker, vil problemet langtfra være løst, bl. a. fordi der jo ikke derved gives *domstolene* nogen adgang til at dele straffen. Kommissionen underkender ikke de praktiske hensyn, som taler for at hjemle en deling af frihedsstraffen; hvis man havde sikkerhed for, at en regel herom kun ville blive anvendt, hvor de praktiske forudsætninger klart taler for denne fremgangsmåde, ville man anbefale en sådan regel. Praksis vil imidlertid komme til at bero på et meget frit skøn ved anvendelsen af en generelt formuleret lovhjemmel, og der er efter kommissionens opfattelse en betydelig fare for, at reglen kan give anledning til uheldige retsafgørelser, bl. a. hvor der under voteringen er delte meninger om, hvorvidt betinget eller ubetinget dom bør gives. Det er ikke sikkert, at man i alle sager vil gøre sig tilstrækkelig klart, om indsættelse til afsoning kan ske uden skade for domfældtes erhvervsmuligheder etc., og det er en meget vanskelig opgave at udskille de tilfælde, hvor en kort frihedsberøvelse er psykologisk heldig. Principielt er det lidet ønskeligt at give anledning til en forøgelse af de meget korte strafafsoningers antal.

[1]) Kommissionen gør i denne forbindelse opmærksom på, at der i domspraksis utvivlsomt forekommer tilfælde, hvor den omstændighed, at den tiltalte gennem udstået varetægtsfængsel har fået en kraftig advarsel, bidrager til at overvinde rettens betænkelighed ved at anvende betinget dom. — I det norske lovforslag er optaget en bestemmelse om, at hvor domfældte har afsonet en væsentlig del af den idømte straf ved varetægtsfængsel, kan retten bestemme, at fuldbyrdelsen af reststraffen skal udsættes. Denne regel skal ikke være til hinder for, at hele straffen gøres betinget.

Ud fra disse betragtninger har kommissionen anset det for rigtigst ikke at foreslå nogen regel om kombinationer af betinget og ubetinget frihedsstraf for een lovovertrædelse.

Kommissionen har særskilt overvejet, om man kunne indføre en speciel form for kortvarig arrest med henblik på de tilfælde, hvor forholdene klart taler for en betinget dom, men hvor man samtidig kunne ønske at forstærke tiltaltes indtryk af sagens alvor ved at give ham en prøve på frihedsberøvelsen. Det er imidlertid kommissionens opfattelse, at heller ikke en sådan begrænset kombinationsregel kan give den fornødne sikkerhed mod anvendelse i utide.

Ubetinget straf med efterfølgende forsorg.

De anførte betragtninger angår alene spørgsmålet om at dele en forskyldt straf i en ubetinget og en betinget, således at en uafsonet reststraf kunne virke som et incitament til straffri vandel efter nogen tids afsoning. Tilbage står imidlertid det meget vigtige spørgsmål, om der bør være mulighed for at kombinere ubetinget straf med forsorg.

Efter de nugældende regler er sådan kombination kun mulig i form af prøveløsladelse eller betinget benådning. Det må imidlertid antages, at der er et betydeligt behov for at iværksætte tilsyn og anden forsorg efter afsoningen af straffe, som ikke tillader prøveløsladelse. Den undersøgelse af et større antal korttidsstraffede, som er foretaget i Vestre fængsel, men hvis resultater endnu ikke er endeligt gjort op, har klart peget på et sådant behov for støttende foranstaltninger. Og for så vidt angår de noget længere straffe, som afsones i statsfængsel[1]), må man ligeledes regne med, at forsorg efter løsladelsen i en del tilfælde ville være formålstjenlig. Den omstændighed, at prøveløsladelse ikke kan finde sted ved fængselsstraffe på 9 måneder, kan tilskynde domstolene til i tilfælde, hvor dette straffemål i sig selv anses for passende, at sætte straffen noget højere for at muliggøre prøveløsladelse med tilsyn.

Det er vanskeligt at pege på en helt velegnet løsning af det her nævnte problem. Straffelovskommissionen har navnlig drøftet følgende muligheder.

a) Man kan tænke sig en kombination af *ubetinget straf og dom til forsorg,* således at tilsyn og eventuelt andre foranstaltninger efter udkastet **til** straffelovens kapitel 7 først iværksættes efter afsoningen. En sådan kombination er næppe heldig på grund af den omtalte fare for mindre velbegrundede kompromisser. Det er ønskeligt, at den rene dom til forsorg anvendes i videst muligt omfang, når et behov for støtteforanstaltninger er indiceret. Hvor forholdene omvendt taler for afsoning, bør straffetiden ikke forkortes ved anvendelsen af en kombination med forsorgsdom.

b) Dernæst kunne der være tale om at hjemle en adgang for domstolene til at bestemme i en straffedom, at domfældte skal undergives *tilsyn efter afsoningen,* således at der er en *selvstændig* sanktion bag tilsynet, ikke en reststraf. Det ville næppe være hverken tilstrækkeligt eller særlig hensigtsmæssigt at foreskrive bøde som sanktion for modvilligt forhold under tilsynstiden. Heller ikke en trusel om strafskærpelse under en eventuel ny straffesag har megen vægt. Kommissionen har derimod indgående overvejet en regel om hjemmel til frihedsstraf, svarende til straffelovens § 138, stk. 2, om overtrædelse af afholdspålæg. Man kan dog af flere grunde ikke anbefale en sådan ordning. Det må forudses, at selv udsigten til en frihedsstraf i mange tilfalde vil være utilstrækkelig til at sikre, at den dømte holder kontakt med den tilsynsførende og i det hele medvirker til forsorgens gen-

[1]) Efter de gældende regler finder afsoning i statsfængsel sted, når straffetiden — efter fradrag af varetægtsfængsel — er mindst 5 måneder.

nemførelse. Og man må være betænkelig ved denne risiko for et større antal korte frihedsstraffe for det nye delikt, som hermed etableres. Hertil kommer, at den omtalte fremgangsmåde kan modvirke en hensigtsmæssig brug af den rene forsorgsdom, ganske på samme måde som de ovenfor nævnte kombinationer af betinget og ubetinget straf.

c) En tredie mulighed er en mere almindelig brug af *betinget benådning* med tilsyn i prøvetiden. Det må herved fremhæves, at fængselsmyndighederne jævnlig vil have et bedre grundlag end domstolene for at afgøre, om tilsyn er et hensigtsmæssigt supplement til afsoningen. Det er imidlertid utilfredsstillende og principielt noget betænkeligt at anvende benådning som et almindeligt led i et rationelt fuldbyrdelsessystem, hvor løsladelsen kræver forberedelse, og behandlingsmæssige synspunkter har betydning for fastsættelsen af det rette løsladelsestidspunkt. En sådan ordning vil også administrativt være en omfattende og vanskelig opgave, som bl. a. kræver et system af indberetninger om de korttidsstraffedes forhold og betimeligheden af benådning; en betinget benådning skal komme på det rette tidspunkt efter 2—4 måneders afsoning — hvilket nødvendiggør en meget hurtig ekspedition —, og under den nuværende ordning af arrestvæsenet vil der med hensyn til straffe under 5 måneder savnes vigtige praktiske forudsætninger for at skønne over, om benådning bør ske.

d) Endelig er det nærliggende at overveje en ændring af reglerne om *prøveløsladelse.* Efter straffelovskommissionens opfattelse kan der ikke være tvivl om, at den gældende bestemmelse i straffelovens § 38, stk. 1, sætter for snævre grænser for adgangen til prøveløsladelse. Noget tvivlsomt er det derimod, i hvilket omfang og på hvilken måde muligheden for prøveløsladelse bør udvides. Disse spørgsmål har været genstand for særlige drøftelser i straffelovskommissionen, hvor fængselsinspektørerne *K. Borgsmidt-Hansen, Cai Jensen* og *Carsten Rafael* samt afdelingsinspektør *H. Worsaae Petersen* har gjort rede for deres erfaringer og synspunkter på baggrund af det praktiske arbejde med fangerne. Straffelovskommissionen har ikke ment at burde drage nogen endelig konklusion af denne forhandling i forbindelse med det foreliggende udkast til regler om betingede domme og forsorgsforanstaltninger. Men man ønsker stærkt at understrege den nære sammenhæng mellem spørgsmålene, idet en øget adgang til prøveløsladelse efter alt foreliggende er det nærmeste middel til iværksættelse af tilsyn og anden forsorg i de tilfælde, hvor kommissionens lovudkast ikke dækker det eksisterende behov for sociale støtteforanstaltninger. Det ville efter kommissionens opfattelse være værdifuldt, om direktoratet for fængselsvæsenet i tilknytning til nærværende betænkning udarbejdede et forslag til ændrede regler om prøveløsladelse, således at der eventuelt kunne gennemføres en samlet lovreform på disse områder.

Kommissionen ønsker endelig at henlede opmærksomheden på muligheden for at anvende forsorgsforanstaltninger på *frivilligt* grundlag, uden nogen formel afgørelse herom og uden strafsanktion eller andre tvangsmidler.

7. Lovovertrædelser i prøvetiden.

Om lovovertrædelser begået i prøvetiden gælder for tiden nogle bestemmelser i straffelovens § 57. Man har gennemført det princip at lade straffen for den nye lovovertrædelse udmåle uafhængigt af den første, uden mulighed for en samlet vurdering efter princippet i straffelovens §§ 88—89. Dernæst er det efter § 57 hovedreglen, at en „fælles

straf", d. v. s. de to sammenlagte straffe, skal fuldbyrdes. Dette resultat kan aldrig fraviges, hvor den nye lovovertrædelse er forsætlig og fængselsstraf forskyldt. Er straf af bøde eller hæfte forskyldt, eller fængsel for et uagtsomt forhold, står to andre udveje åbne: retten kan lade den første straf henstå som betinget og lade den nye fuldbyrde, eller den kan — „når særlige omstændigheder taler derfor" — udsætte de to sammenlagte straffe under eet.

§ 57 har givet anledning til kritik; bestemmelsen er for usmidig i praksis[1]). Særlig uheldigt er det, at domstolene aldrig kan give ny betinget dom, når der er forskyldt fængselsstraf ved et forsætligt forhold. Problemet kommer i praksis navnlig frem i sager om berigelsesforbrydelser. Fængsel er her den normale straf, men ikke sjældent taler omstændighederne imod at lade straf fuldbyrde, selvom der allerede een gang er givet betinget dom. Lang tid kan være forløbet siden den betingede doms afsigelse, den gamle og den nye lovovertrædelse kan være vidt forskellige, stærkt undskyldende subjektive forhold kan foreligge etc. Domstolene søger i et vist omfang at undgå urimelige resultater ved at udmåle hæftestraf for det nye forhold efter straffelovens § 287, men denne løsning er ikke altid mulig, og afsoningen kan da kun hindres ved benådning. Særlig grel kan en fælles ubetinget straf virke, hvor den betingede straf er af lamgere varighed og afsagt for et forhold, som den dømte ikke senere har vist tilbøjelighed til at begå; et lejlighedstyveri kan f. eks. bevirke afsoning af betinget straf for sædelighedsforbrydelser, selvom den dømte — f. eks. med støtte af psykiatrisk behandling — helt har overvundet sin svaghed overfor tilskyndelser til sådanne handlinger.

Straffelovskommissionen finder det ikke ønskeligt eller nødvendigt, at domstolene under visse omstændigheder *skal* lade straf fuldbyrde efter ny lovovertrædelse i prøvetiden. Afsoning af straf vil ofte være påkrævet i denne situation — isa3r efter tilbagefald til samme kriminelle virksomhed —, men det er ikke muligt på forhånd at afgøre ved en generel bestemmelse, i hvilke tilfælde dette skal ske; det må bero på rettens skøn.

Selvom det herefter altid skal være muligt at undlade straffuldbyrdelse, vil det dog efter kommissionens opfattelse være naturligt at formulere lovens regel herom således, at ubetinget dom til en samlet straf står som hovedreglen om tilbagefald i prøvetiden.

En anden mangel ved reglerne i § 57 er princippet for straffens udmåling. Til grund for den absolutte sammenlægning af to forskyldte straffe — der er den sædvanlige fremgangsmåde også efter andre landes love — ligger sikkert både repressive og præventive betragtninger. *Torf* ønskede — i modsætning til den første straffelovskommission — absolut sammenlægning af straffene med den begrundelse, at reduktionsprincippet, „der er uden forbillede såvel i vor som i fremmed ret, er ganske urimeligt. Der er så vist ingen grund til strafnedsættelse for den, der efter at have haft fordelen ved en betinget dom, i prøvetiden på ny alvorligt forser sig. Det er kun egnet til at forringe vægten af den advarsel, som ligger i den betingede dom"[2]).

Det er også indlysende, at der både af special- og generalpræventive grunde må være en ekstra risiko forbundet med nye lovovertrædelser; det er netop den forsøgsvise udsættelse af afsoningen, der er grundtanken i den betingede dom. Men hverken teoretiske eller praktiske betragtninger fører til at fastholde den isolerede vurdering af hver lovovertrædelse konsekvent. Det afgørende må være, om man uden at svække den betingede doms præventive virkning kan nå til en strafudmåling, som såvidt muligt svarer til

[1]) Se herom *Waaben* p. 196 ff, *von Eyben* i „Menneske og Miljø" 1947 p. 297—98, *Harbou* i Uf R 1949 B p. 30, *Krabbe* i „Nordisk kriminalistisk årsbok" 1938 p. 38.

[2]) Torps straffelovsudkast (1917), motiverne p. 86.

forholdene på den nye doms tidspunkt. I et vist omfang kan et hensigtsmæssigt samlet resultat allerede nu fremkomme ved at lempe udmålingen af straffen for det nye forhold efter den samlede straf, som man ønsker at nå til, men dette er — ligesom den ovenfor nævnte fremgangsmåde: valg af hæfte i stedet for fængsel — ikke nogen tilfredsstillende udvej. Straffelovskommissionen finder det ubetænkeligt at gøre brug af de almindelige regler i §§ 88 og 89 om fastsættelsen af straf for flere lovovertrædelser. Dette princip følges også i svensk ret, og det nye norske udkast går i samme retning. Gennem reglerne i §§ 88—89 kan domstolene i praksis nå til samme resultat som ved en sammenlægning af to straffe, men det er også muligt at nøjes med en mindre straf skærpelse, hvor det findes rimeligt, f. eks. hvor lovovertræderen har klaret sig gennem det meste af prøvetiden, inden det nye forhold blev begået. Der er næppe fare for, at reglerne gennemgående skal blive praktiseret på en sådan måde, at en ny lovovertrædelse i prøvetiden må betragtes som „gratis".

Den foreslåede regel om straffastsættelsen får praktisk betydning, hvor frihedsstraf for begge lovovertrædelser skal enten fuldbyrdes eller udsættes. Et særligt spørgsmål er det imidlertid, i hvilket omfang der skal kunne anvendes en kombination af betinget straf for det ene forhold og ubetinget straf for det andet. Som ovenfor nævnt er det for tiden således, at domstolene bortset fra tilfælde af fængselsstraf for en forsætlig forbrydelse kan lade den betingede dom henstå og den nye straf fuldbyrde; denne fremgangsmåde er efter lovens formulering den primære i forhold til samlet udsættelse af hele straffen.

Kommissionen finder det hensigtsmæssigt at hjemle adgang til at gøre straffen for en af lovovertrædelserne betinget, enten således at den gamle straf forbliver betinget, medens den nye fuldbyrdes, eller (formentlig kun i sjældne tilfælde) således at den betingede straf fuldbyrdes, medens den nye gøres betinget. I disse situationer må der ske en særskilt udmåling af straffen for den nye lovovertrædelse.

Kommissionens forslag om virkningen af ny lovovertrædelse i prøvetiden betyder, at disse regler i princippet kommer til at svare til den gældende regel i straffelovens § 59 om bedømmelsen af hidtil uopdagede og upåtalte lovovertrædelser begået før den betingede dom. Dog er der efter § 59 ingen mulighed for at kombinere betinget og ubetinget frihedsstraf. Kommissionen finder det praktisk, at de to situationer undergives helt ensartede regler, og man har valgt at nævne dem begge i den samme bestemmelse i lovudkastet. Denne systematik skyldes lovtekniske hensyn og betyder ikke nogen underkendelse af den forskel, som det i reglen rent faktisk gør, om en person blot i sin tid havde begået en strafbar handling mere, eller han har forset sig pånу efter at have fået betinget dom.

Efter straffelovens § 57 kan en udsat straf kun fuldbyrdes, hvis der med hensyn til den nye lovovertrædelse er indledet „retslig undersøgelse" mod den pågældende inden prøvetidens udløb (noget tilsvarende gælder om adgangen til revision af dommen i medfør af § 59). Det rationelle ville naturligvis være, om vægten blev lagt på den strafbare handlings foretagelse inden prøvetidens udløb, men imod en regel herom taler navnlig, at det i så fald ville henstå som uvist længe efter prøvetidens udløb, om en betinget dom skulle fuldbyrdes eller bortfalde. Det forekommer praktisk, at man ved prøvetidens udløb kan anse prøven for bestået, selvom dette i realiteten kan vise sig at være urigtigt. Kommissionen har derfor heller ikke ment at burde foreslå en regel som den i det norske udkast af 1952 indeholdte, hvorefter virkningen af en lovovertrædelse i prøvetiden først bortfalder, hvis der ikke er rejst tiltale eller begæret retlig undersøgelse ved forhørsret senest 6 måneder efter prøvetidens udløb.

Når forholdene ved prøvetidens udløb skal være afgørende, kan retsvirkningen

knyttes til forskellige stadier af en ny straffesag; man kunne f. eks. kræve, at der skal være afsagt dom i sagen, men en så vidtgående begunstigelse af de betinget dømte kan næppe begrundes ved noget praktisk hensyn. På den anden side bør man sikkert kræve noget mere end indledende politimæssige skridt. Den gældende regel om „retslig undersøgelse" kan volde nogen tvivl i praksis[1]). Straffelovskommissionen har foreslået at lægge vægt på, om den betinget dømte „sigtes for retten" inden prøvetidens udløb. Hermed tænkes på den første kontakt med retten under den nye sag.

Straffelovskommissionens forslag til regler om de her omtalte spørgsmål er med hensyn til betingede domme formuleret således i udkastets § 61 b:

„Hvis den betinget dømte begår en ny lovovertrædelse, for hvilken han sigtes for retten inden prøvetidens udløb, eller inden samme tidspunkt sigtes for en lovovertrædelse begået før den første dom, fastsættes der i almindelighed en fælles straf eller anden retsfølge efter reglerne i §§ 88—89. Hvor forholdene taler derfor, kan en således fastsat straf eller en særskilt fastsat straf for en af lovovertrædelserne gøres betinget".

I princippet skal de samme regler finde anvendelse på den, som sigtes i prøvetiden efter dom til forsorg. Denne domsform medfører dog enkelte modifikationer. For det første er der her ingen straf fastsat i forvejen; hvis straf skal fuldbyrdes, er der derfor kun brug for reglerne i § 88. Dernæst kan der ikke blive tale om at lade en samlet straf udsætte (det ville betyde, at en betinget dom træder i stedet for forsorgsdommen); til den fortsatte strafudsættelse svarer her en fortsættelse af den anordnede forsorg på samme eller ændrede vilkår og med samme eller ændret varighed. Efter udkastet kan en afgørelse herom kombineres med ubetinget straf for den nye lovovertrædelse.

Straffelovskommissionen har ikke foreslået nogen bestemmelse svarende til den nugældende § 60: „Indledes efter prøvetidens udløb retslig undersøgelse for en efter afsigelsen af betinget dom, men inden prøvetidens udløb begået lovovertrædelse, kommer det stedfundne brud på betingelsen for straffens bortfald i betragtning som en skærpende omstændighed ved udmålingen af straffen for denne lovovertrædelse". Domstolene vil også uden en lovregel herom have den fornødne anledning til og mulighed for at lægge vægt på lovovertrædelser i prøvetiden, der ikke har kunnet føre til den betingede strafs fuldbyrdelse.

8. Personundersøgelser,.

En hensigtsmæssig anvendelse af betinget domfældelse beror i første række på en rigtig vurdering af de tiltaltes *personlige forhold:* deres hidtidige vandel, arbejde, familieforhold etc. Da de almindelige akter i straffesager fortrinsvis sigter på at belyse den strafbare *handling,* har det længe været anerkendt, at der kan være trang til ved en særlig undersøgelse at .samle sådanne oplysninger om tiltalte, som har betydning for rettens overvej eiser angående muligheden for betinget dom. I straffelovens § 56, stk. 2, er der herom givet følgende regel, indføjet under behandlingen af det tredie regeringsforslag efter indstilling af forsorgsudvalget af 1924:

„I sager, i hvilke der skønnes at kunne blive spørgsmål om betinget dom, bør der foretages en særlig undersøgelse med det formål at tilvejebringe oplysninger om sigtedes tidligere og nuværende forhold i hjem, skole og arbejde, legemlige og åndelige tilstand

[1]) Se herom *Stephan Hurwitz,* Den danske kriminalret p. 701.

og om andre omstændigheder, som antages at være af betydning for afgørelsen. Denne undersøgelse foretages, når forholdene tillader det og gør det ønskeligt, af en institution, der fører tilsyn med betinget domfældte personer. Denne bør da så tidligt som muligt af påtalemyndigheden underrettes om sagen og have adgang til at gøre sig bekendt med de herhen hørende oplysninger, som allerede måtte være tilvejebragt gennem politiets efterforskning. Den bør holdes underrettet om tidspunktet for de retsmøder, som derefter afholdes i sagen, og have adgang til at være repræsenteret også i lukkede retsmøder".

Nærmere regler om undersøgelserne er givet i tilsynsanordningen af 21. februar 1933 §§ 15—24, og om undersøgelsernes foretagelse gælder en instruks af 10. april 1935, udfærdiget af tilsynsnævnet (jfr. tilsynsanordningens § 3 og § 4, nr. 4).

Personundersøgelserne udføres af Dansk Forsorgsselskab (indtil 1951 af Dansk Værneselskab). Selskabet har meddelt straffelovskommissionen nogle oplysninger om, i hvilket omfang der for tiden gøres brug af adgangen til at iværksætte denne særlige undersøgelse. I de fire regnskabsår 1948—52 blev der udført følgende antal undersøgelser:

	Storkøbenhavn	Uden for København	Hele landet
1948—49	617	484	1101
1949—50	627	656	1283
1950—51	742	587	1329
1951—52	970	595	1565

Der er således i de senere år sket en betydelig stigning i antallet, men overvejende i København.

Sammenligner man disse tal med antallet af betingede domme, må man komme til det resultat, at der er afsagt et meget stort antal betingede domme — med og uden vilkår om tilsyn — uden forudgående personundersøgelse. I 1949 og 1950 — de sidste år for hvilke en officiel kriminalstatistik foreligger — blev der i hele landet afsagi? 3292 og 3042 betingede domme. Der kan højst være foretaget personundersøgelse i 12—1300 af disse sager, men det må herved særlig bemærkes, at en del af de sager, i hvilke undersøgelsen foretages, falder ud til tiltalefrafald eller ubetinget dom. Når man tager hensyn til det øgede antal undersøgelser i 1951—52, kan man vel skønsmæssigt regne med, at noget over halvdelen af alle betingede domme afsiges, uden at undersøgelse i medfør af § 56, stk. 2, er foretaget.

Det bør dog fremhæves, at politiet i en del sager samler oplysninger angående de forhold, som nævnes i § 56, stk. 2. Sådanne rapporter kan ofte yde fortrinlige bidrag til belysning af tiltaltes personlige forhold og derved i nogen grad erstatte en undersøgelse foretaget af Dansk Forsorgsselskab, men som nedenfor omtalt er det straffelovskommissionens opfattelse, at oplysningerne principielt bør tilvejebringes af særlig uddannede personer, der har nær tilknytning til tilsynsarbejdet. Efter justitsministeriets cirkulære nr. 276 af 13. november 1948 bør undersøgelsen „kun i undtagelsestilfælde, hvor forholdene særlig taler derfor, foretages af politiet".

Forsorgsselskabets undersøgelser foretages i København af en heltidsansat forsorgsmedhjælper og ca. 15 frivillige (ikke heltidsansatte) medarbejdere. Uden for København foretages næsten alle undersøgelser af frivillige (ikke heltidsansatte) medarbejdere. Det årlige antal undersøgelser i de forskellige politikredse er meget varierende. Efter den seneste årsopgørelse blev der kun i fire byer foretaget mere end 30 undersøgelser (Århus: 42, Randers: 40, Nakskov: 37 og Vejle: 33). I en halv snes byer blev der foretaget 20—30

undersøgelser i løbet af et år. I nogle af de byer, som figurerer med meget lave tal, er der afsagt et ikke helt ubetydeligt antal betingede domme; i to store byområder blev der således afsagt henholdsvis 27 og 23 betingede domme med tilsyn, men kun foretaget een personundersøgelse hvert sted. I byer, hvor antallet af betingede domme har været meget lavt, er det naturligvis ikke påfaldende, at der kun er foretaget få eller slet ingen undersøgelser. Alt i alt står det fast, at den praktiske anvendelse af § 56, stk. 2, er meget uensartet landet over.

Efter straffelovskommissionens opfattelse bør personundersøgelser foretages i langt videre omfang end hidtil sket[1]). Ganske vist er det i en del tilfælde ret oplagt fra et tidligt stadium af straffesagen, at udfaldet bør blive en betinget dom. Men det er ikke i samme grad givet på forhånd, om der til en betinget dom bør knyttes vilkår om tilsyn, afvænningskur etc., og hvor lang prøvetiden bør være. Med henblik på disse spørgsmål er det af væsentlig betydning, at alle relevante oplysninger er til rådighed for retten. Dette gør sig endnu mere gældende, når man lægger vægt på at øge anvendelsen af tilsyn og de andre særlige pålæg, som efter kommissionens forslag skal kunne iværksættes gennem dom til forsorg. Man må regne med, at den hidtidige ret begrænsede anvendelse af betinget dom med tilsyn bl. a. skyldes for ringe brug af § 56, stk. 2.

Personundersøgelser giver altså et værdifuldt grundlag for domstolenes praksis med hensyn til brugen af betinget dom og dom til forsorg, men i sager, hvor tilsyn foreskrives, har undersøgelsen endvidere den fordel, at den på et tidligt tidspunkt etablerer kontakt mellem lovovertræderen og forsorgsmyndigheden. Forsorgens effektivitet beror i høj grad på, om den tilsynsførende straks efter dommens afsigelse kan danne sig en opfattelse af domfældtes særlige forhold og vanskeligheder og dermed skønne over, hvilket arbejde tilsynet vil kræve[2]). Inden for Dansk Forsorgsselskab anser man det for uheldigt, når den tilsynsførende først efter dommens afsigelse kan gøre sig bekendt med sagen og derfor må starte med en personundersøgelse; mange domfældte har brug for hurtig hjælp i form af arbejde, logi, henvendelser til sygekasse og fagforening etc. Blandt 983 nye tilsynssager i 1949—50 havde Dansk Forsorgsselskab kun foretaget personundersøgelse i 423 tilfælde. Selskabet lægger stor vægt på, at der fremtidig i alle tilfælde, hvor tilsyn foreskrives ved dom, sørges for, at en personundersøgelse er foretaget inden dommens afsigelse.

Endnu et hensyn taler efter kommissionens opfattelse for at foretage personundersøgelser i videre omfang, et hensyn som ikke specielt angår udfaldet af den verserende straffesag. Det er ønskeligt at tilstræbe, at man så tidligt som muligt tilvejebringer et fyldigt materiale til belysning af lovovertræderes — navnlig unge menneskers — personlige forudsætninger og hele baggrunden for deres kriminalitet. Ofte er den første forseelse indledningen til en mere vedvarende kriminalitet; hvornår det er tilfældet, kan man ikke vide på forhånd, men mulighederne for at trænge til bunds i forbrydelsernes årsager og iværksætte den bedste behandling efter hvert recidiv forøges, jo større materiale man råder over. Pålidelige oplysninger f. eks. om en persons forhold i skolen lader sig vanskeligt fremskaffe, når der er forløbet en årrække. I praksis savner dommere, fængselsfolk, læger og andre, som har med lovovertrædere at gøre, jævnlig blandt straffesagens akter en samlet redegørelse eller særlige rapporter om tiltaltes opvækst, uddannelse, beskæftigelse,

[1]) Jlr. *A. Hye-Knudsen* i Uf R 1952 B p. 56 ff. Skeptiske over for undersøgelsernes værdi er *Kai Harne* s. st. 1951 B p. 316 ff. og *Niels Harbou* s. st. 1952 B p. 168 ff.

[2]) Jfr. herved justitsministeriets cirkulære nr. 277 af 13. november 1948, som bl. a. fremhæver vigtigheden af, at forsorgsmyndigheden får underretning om retsmøderne også i sager, hvor undersøgelse ikke er foretaget, når der kan blive spørgsmål om betinget dom med tilsyn.

familieforhold og andre ting af væsentlig betydning for en vurdering af hans personlighed. Også for kriminologiske undersøgelser er sådanne oplysninger af stor værdi.

I denne forbindelse kan nævnes, at det af justitsministeriet nedsatte udvalg vedrørende straffuldbyrdelse i en utrykt betænkning, afgivet i 1952, har fremsat forslag om, at der i alle statsadvokatsager, i hvilke der skønnes at kunne blive spørgsmål om første gang at dømme en person til fængselsstraf, skal foretages en personundersøgelse, medmindre tiltalte tidligere har været underkastet en undersøgelse i medfør af § 56, stk. 2, eller en mentalundersøgelse. Undersøgelserne skal som hovedregel foretages af Dansk Forsorgsselskab og forsorgssekretærerne ved Københavns fængsler. Forslaget sigter på at fremskaffe et bedre grundlag for sorteringen og behandlingen af lovovertrædere, der idømmes fængselsstraf. Straffelovskommissionen har i en skrivelse af 26. maj 1952 til justitsministeriet givet udtryk for tilslutning til udvalgets forslag. Da undersøgelserne ikke i første række er tænkt som en hjælp for domstolene ved straffesagernes pådømmelse, har kommissionen dog henledt opmærksomheden på, at en undersøgelse ikke bør forsinke straffesagens behandling, og at det derfor i nogle tilfælde vil være naturligt at udskyde undersøgelsen til foretagelse efter dommens afsigelse. Man har endvidere fremhævet, at politiets rapporter angående tiltaltes personlige forhold i det hele er værdifulde, og at det derfor næppe vil være rigtigt at stile hen mod en fuldstændig afskaffelse af disse rapporter.

Dette forslag overflødiggør ikke specielle regler om personundersøgelser forud for dom til forsorg og betinget dom; tværtimod fremhæver det betydningen af at foretage disse undersøgelser i videst muligt omfang, således at man "senere under en eventuel ny sag kan nøjes med at supplere de allerede foreliggende oplysninger. Straffelovskommissionen har ikke ment i forbindelse med nærværende betænkning at burde formulere regler om de af straffuldbyrdelsesudvalget foreslåede undersøgelser. Man har derimod i kapitlet om dom til forsorg optaget en bestemmelse (§ 60, stk. 1) svarende til den nugældende § 56, stk. 2, og i kapitlet om betingede domme er foreslået en bestemmelse af samme indhold (§ 61 d, stk. 1), dog formuleret som en henvisning til § 60, stk. 1. Bestemmelsen er lidt ændret i forhold til den gældende. Navnlig har man valgt at skrive, at der i disse sager „*foretages* en særlig undersøgelse", ikke at den *bør* foretages. Ændringen har til formål at gøre undersøgelsen obligatorisk.

I kommissionens udkast hedder det: „Denne undersøgelse foretages så vidt muligt af en dertil autoriseret forsorgsinstitution". Hermed tænkes først og fremmest på Dansk Forsorgsselskab, men også andre institutioner vil kunne autoriseres af justitsministeriet. Formuleringen udelukker ikke, at undersøgelsen kan foretages af politiet, men det bør kun ske, hvor undersøgelsen vanskeligt kan gennemføres af Dansk Forsorgsselskab, f. eks. fordi der savnes en undersøger i den pågældende retskreds.

Dansk Forsorgsselskab har over for straffelovskommissionen erklæret, at man vil være i stand til at påtage sig et endog betydelig forøget arbejde med personundersøgelser, og at en undersøgelse normalt vil kunne afsluttes i løbet af højst en uge. Samtidig har selskabet givet udtryk for nogle synspunkter vedrørende brugen af fuldt uddannede og private, frivillige personundersøgere.

Som oven for nævnt foretages undersøgelserne nu i København af en forsorgsmedhjælper og ca. 15 frivillige undersøgere. Dansk Forsorgsselskab og straffelovskommissionen finder det imidlertid ønskeligt, at arbejdet henlægges til heltidsbeskæftigede forsorgsmedhjælpere, idet der her i endnu højere grad end ved tilsynsvirksomhed stilles krav om en særlig uddannelse som forudsætning for arbejdet. Dertil kommer, at undersøgeren må kunne give møde i retten, hvilket ikke altid er muligt for en frivillig medarbejder.

Forsorgsselskabet har beregnet, at en fuldstændig overgang til heltidsansatte undersøgere vil betyde, at der — på grundlag af det nuværende antal undersøgelser — må ansættes yderligere 5 forsorgsmedhjælpere alene med henblik på dette arbejde. Det betyder ikke, at disse medhjælpere udelukkende skal tage sig af personundersøgelser; forsorgsselskabet anser det for mest hensigtsmæssigt, at de fleste heltidsansatte medhjælpere både beskæftiger sig med tilsyn og med personundersøgelser. Herom samt om den forøgelse af staben, som tilsynsarbejdet vil medføre, henvises til det følgende kapitel. Økonomisk vil det her nævnte forslag ikke betyde nogen større merudgift, bl. a. fordi man vil spare honoraret til de frivillige medarbejdere. Dette honorar er iøvrigt allerede nu for lavt i forhold til arbejdsbyrden: 15 kr. plus for tiden 80 pct. tillæg, ialt 27 kr. pr. undersøgelse; man regner med, at hver undersøgelse kræver 12—16 timers arbejde, omfattende aktlæsning og andet forberedende arbejde, samtaler med sigtede, besøg i hjemmet, uddrag af børneværnsakter, indhentelse af udtalelser og sidst udfærdigelse af en erklæring og møde i retten.

Straffelovskommissionen har overvejet spørgsmålet om, hvorvidt tiltalte skal give sit samtykke til foretagelse af personundersøgelse[1]). Det ville næppe være noget problem, hvis undersøgelsen kun bestod i en samtale med tiltalte, gennemgang af tidligere akter etc. Men det anses i almindelighed for væsentligt, at undersøgerne i et vist omfang også retter henvendelse til arbejdsgivere, lærere og andre, som kan give oplysninger af betydning for bedømmelsen af tiltaltes personlige forhold. Derved opstår der imidlertid en risiko for, at undersøgelsen kan få skadelige virkninger for tiltalte. Inden for Dansk Forsorgsselskab er man opmærksom herpå, og der lægges vægt på at gå frem med al rimelig hensyntagen til tiltaltes interesser, navnlig ved afgørelsen af, om tidligere eller undtagelsesvis nuværende arbejdsgivere bør opsøges. Der foreligger vistnok ikke mange eksempler på, at en undersøgelse bagefter har givet anledning til kritik fra tiltaltes side, men nogen garanti imod uheldige følger af undersøgelsen er der ikke, og spørgsmålet kan få større praktisk betydning, når antallet af undersøgelser øges stærkt.

Såfremt der skulle gælde en almindelig regel om indhentelse af samtykke, må konsekvensen være, at der i tilfælde af nægtelse skal indhentes retskendelse. I straffelovskommissionen har det været den overvejende opfattelse, at der ikke er tilstrækkelig grund til at foreslå en almindelig bestemmelse om samtykke og retskendelse. Mere tvivlsomt er det, om man bør have en begrænset regel om de tilfælde, hvor hensynet til tiltalte synes at gøre sig gældende med særlig styrke, nemlig hvor han nægter sig skyldig i det forhold, han er tiltalt for. Den, som nægter sig skyldig, vil undertiden have vægtige grunde til at modsætte sig anden efterforskning end den rent politimæssige, sålænge skyldspørgsmålet ikke er afgjort. Med henblik på sådanne tilfælde har kommissionen foreslået følgende bestemmelse i § 60, stk. 2: „Såfremt en sigtet, som nægter sig skyldig, ikke samtykker i foretagelsen af undersøgelse i medfør af stk. 1, kan undersøgelsen kun ske efter retskendelse." Nogle medlemmer af kommissionen er dog i tvivl om hensigtsmæssigheden af en sådan regel.

Det er straffelovskommissionen bekendt, at det af justitsministeriet nedsatte udvalg angående mentalundersøgelser i straffesager har drøftet et ganske tilsvarende spørgsmål, forsåvidt angår sociale undersøgelser som led i mentalundersøgelse. Straffelovskommissionen er nærmest af den opfattelse, at spørgsmålet her bør løses på samme måde som ovenfor nævnt, men har ikke foreslået nogen generel regel i straffeloven eller retsplejeloven.

[1]) Se herom generalrapporten fra De Forenede Nationers seminar i London 1952, nedenfor p. 104.

Kommissionen har endelig foreslået, at man i § 60 tilføjer følgende bestemmelse som stk. 3: „De i det foregående omhandlede undersøgelser skal foretages med den størst mulige varsomhed". Nogle medlemmer vil dog foretrække, at en så almindelig vejledende sætning får sin plads i en anordning eller en instruks.

9. Praktiske forsorgsspørgsmål.

Såfremt kommissionens udkast bliver lov, vil reglernes anvendelse forudsætte, at det fornødne praktiske forsorgsapparat står til rådighed. Kommissionen har ovenfor fremhævet, at domstolene må lægge megen vægt på at sikre sig i hver enkelt sag, at en bestemt form for forsorg — f. eks. anbringelse på et hjem — kan gennemføres. Man kan derfor anlægge den betragtning, at reglerne om de forskellige pålæg i realiteten først træder i kraft, efterhånden som der skabes hjem, institutioner, lægelige behandlingsmuligheder etc. for de forskellige grupper af lovovertrædere. Det vil heraf fremgå, at administrative foranstaltninger er en meget væsentlig del af den tilsigtede reform, hvis ikke resultatet blot skal blive, at den gamle praksis støbes om i en ny form. Straffelovskommissionen skal i dette afsluttende kapitel pege på de praktiske opgaver, som ligger nærmest for hånden, hvis straffeloven skal ændres som foreslået. Det har dog ligget uden for kommissionens opgave at udforme disse forslag i enkeltheder. Forinden vil det være hensigtsmæssigt at sammenfatte i store træk, hvilken rolle man har tiltænkt dommen til forsorg i straffelovens reaktionssystem.

Forsorgsdommen skal for det første afløse en del betingede domme med tilsyn, efter flertallets forslag principielt alle disse domme, efter mindretallenes forslag nogle af dem. Andre tillægsvilkår har i praksis kun været meget lidt anvendt, men en øget brug af sådanne pålæg, iværksat gennem dom til forsorg og altid forbundet med tilsyn, er efter kommissionens opfattelse ønskelig.

De foreslåede regler skulle imidlertid også egne sig for visse andre persongrupper end dem, der hidtil har fået betinget dom. Her tænkes navnlig på en del lovovertrædere, som nu får kortvarig ubetinget frihedsstraf. Der er indenfor denne kategori mange, som trænger til en vis behandling, enten blot et tilsyn i forbindelse med anvisning af egnet arbejde eller en forsorg af mere indgribende karakter. Blandt disse korttidsstraffede kan nævnes nogle recidivister og alkoholister, overfor hvem kort frihedsstraf i virkeligheden er nytteløs. Det kan heller ikke udelukkes, at dom til forsorg vil være formålstjenlig overfor visse personer, som i og for sig opfylder de legale betingelser for at dømmes til arbejdshus, men som nu kun har begået ubetydelige forseelser, og over for hvem forsorg er indiceret.

Særskilt kan nævnes de unge lovovertrædere, herunder dem, som får deres andet, tredie eller fjerde tiltalefrafald eller en ubetinget dom i tilfælde, hvor der hellere burde kunne afsiges dom direkte til en foranstaltning, der egner sig for unge mennesker. I denne forbindelse må det dog fremhæves, at kommissionen som tidligere omtalt finder det hensigtsmæssigt, at spørgsmålet om foranstaltninger overfor unge mennesker tages op til samlet overvejelse.

I det følgende omtales først organisationen af tilsynet, som efter lovudkastet skal indgå i alle domme til forsorg. Hertil knyttes nogle bemærkninger om uddannelsen af forsorgsmedhjælpere. Dernæst omtales for de øvrige, mere specielle forsorgsformers vedkommende, i hvilket omfang de giver anledning til at foreslå praktiske reformer. Endelig omtales kort spørgsmålet om afholdelse af udgifterne til forsorg.

Tilsyn.

Det er nævnt ovenfor p. 24, at tilsyn formentlig kun anvendes i ca. 30 pct. af de betingede domme. For domstolenes praksis med hensyn til tilsyn kan det have spillet en rolle, at der er foretaget for få personundersøgelser, og at mange dommere ikke under den hidtidige tilsynsordning har følt sig tilstrækkelig sikre på tilsynets effektivitet.[1]) Der er grund til at regne med, at tilsyn vil blive anvendt noget mere i fremtiden. I Sverige er tilsyn knyttet til ca. 75 pct. af alle betingede domme. På den anden side er det om norsk praksis oplyst, at anvendelsen af tilsyn er faldet støt siden 1930, og at tilsyn i 1946—47 kun blev gjort til vilkår i 8 pct. af de betingede domme (i Oslo dog lidt mere).

Tilsynsvirksomheden skal efter forslaget som regel vedblivende udøves af Dansk Forsorgsselskab. Efter den nugældende ordning refunderer staten forsorgsselskabet alle udgifter til lønninger og tilsynshonorarer, og ansættelse i videre omfang af fuldt uddannede heltidsbeskæftigede medarbejdere kræver derfor statens godkendelse. Det er naturligvis af afgørende betydning for reglernes praktiske anvendelse, at Dansk Forsorgsselskab har forståelse for de krav, som melder sig. Selskabet har overfor kommissionen givet udtryk for ubetinget tilslutning til en lovreform som den i udkastet foreslåede og har erklæret sig rede til at virke for en udbygning af f or sorgsorganisationen i overensstemmelse med en ny lovs forudsætninger.

Straffelovskommissionen har dog samtidig ønsket at fremsætte enkelte konkrete forslag, som man anser det for nødvendigt at søge realiseret som led i en tidssvarende forsorg for lovovertrædere.

Tilsynsarbejdet udføres i øjeblikket overvejende af private personer, hvis honorar i 1., 2., og følgende tilsynsår for tiden udgør henholdsvis 9,90, 7,90 og 5,95 kr. pr. måned pr. tilsyn. Heltidsansatte, til dels særligt uddannede forsorgsmedhjælpere er dog i stigende omfang blevet knyttet til Dansk Forsorgsselskab, og arbejdet er nu fordelt således mellem de to grupper af medarbejdere:

I København (inclusive birkerne) virker en afdelingsleder, 5 heltidsansatte forsorgsmedhjælpere og ca. 100 private tilsynsførende (med et meget varierende antal tilsyn hver). De heltidsansatte medhjælpere har kun det fulde tilsyn i godt 100 af de ca. 1500 københavnske tilsyn, men ved siden af har de hver ca. 300 private tilsyn at følge og skal gribe ind i situationer, hvor en særlig indsats er påkrævet.

Udenfor København kan der ikke alle steder bygges på en tilsvarende kombination af frivillige og heltidsansatte tilsynsførende, men Dansk Forsorgsselskab har for ikke længe siden knyttet en forsorgssekretær til hver af afdelingerne i Ålborg, Århus og Odense. Det samlede antal tilsyn udenfor København er lidt større end i København, ca. 1750 pr. 1. januar 1953.

Straffelovskommissionen har den bestemte opfattelse, at det er nødvendigt for at gøre forsorgs- og tilsynsarbejdet tilstrækkelig effektivt, at man råder over en solid grundstamme af professionelle forsorgsmedarbejdere.

Ved siden heraf vil den private tilsynsvirksomhed kunne bibeholdes, dog således at den begrænses til de mindre komplicerede tilfælde. Ordningen med private tilsynsførende har sine fordele. De tilsynsførende har i reglen fast erhverv, og da de hverken kan eller vil have et større antal tilsyn hver, bliver kredsen af dem så stor, og muligheden for at rekrutere dem fra forskellige beskæftigelser og samfundslag dermed så rig, at man har mulighed for at finde den tilsynsførende, der særlig egner sig for det konkrete tilfælde —

[1]) Sml. *Niels Harbou* i UfR 1952 B p. 168 ff.

og let adgang til at lade sådanne tilsynsførende glide ud, hvis interesse for arbejdet svækkes. Endvidere har private tilsynsførende mulighed for selv at beskæftige eller inden for deres bekendtskabskreds at anvise passende arbejde til klienten. Det er også en erfaring, at de private tilsynsførende i mange tilfælde bevarer kontakten med klienten udover tilsynsperioden og fortsætter med at lade vedkommende komme i deres hjem. Dernæst kan de skiftende private tilsynsførende give et frisk pust ind i arbejdet også til de professionelle. En væsentlig fordel ved de private tilsynsførende er det også, at de — rigtigt udvalgt — kan udføre tilsynet netop på det sted, hvor klienten befinder sig, således at de har mulighed for at følge ham i hans daglige udfoldelse og gribe ind øjeblikkelig, når vanskeligheder viser sig. Hvad den private tilsynsførende måtte mangle i speciel indsigt, må der rådes bod på ved let adgang til at rådføre sig med de professionelle forsorgsmedhjælpere.

De her anførte synspunkter angående nødvendigheden af en solid grundstamme af professionelle forsorgsmedhjælpere stemmer overens med den opfattelse, som mere og mere gør sig gældende i andre lande. Det anses i almindelighed ikke for afgørende, om tilsynsvirksomheden hører under staten eller under private selskaber, men arbejdet må være velorganiseret, og uddannede, heltidsansatte medhjælpere er nødvendige til løsning af de ofte meget vanskelige og meget forskelligartede opgaver, som behandlingen af lovovertrædere frembyder. Denne opfattelse kom bl. a. til orde på De Forenede Nationers seminar om probation i London i oktober 1952, og de medlemmer af straffelovskommissionen, som deltog i seminaret, fik et stærkt indtryk af den høje kvalitet, som præger den engelske probationsordning, og som i første række skyldes de professionelle probation officers' uddannelse og dygtighed og den omstændighed, at deres antal er afpasset efter en rimelig arbejdsbyrde.

Til spørgsmålet om, hvad der er en passende arbejdsbyrde for personundersøgere og heltidsansatte tilsynsførende, kan der ikke gives noget bestemt og almengyldigt svar. De tal, som man ser opgivet i fremmede håndbøger og artikler, er meget varierende, og man kan ikke gå ud fra, at det gennemsnitlige arbejde pr. tilsyn vil være det samme i alle lande. Bl. a. spiller fordelingen mellem land- og byområder en rolle.[1]) I Danmark må en beregning af den passende arbejdsbyrde for en heltidsansat medhjælper bygge på det grundsynspunkt, at hver medhjælper både bør foretage personundersøgelser, have egne tilsyn og føre overopsyn med et antal private tilsyn.

Straffelovskommissionen er af den opfattelse, at der snarest muligt bøi ske en betydelig udvidelse af antallet af heltidsansatte forsorgsmedhjælpere, dels til at foretage personundersøgelser, dels til selv at overtage tilsyn i de mere komplicerede tilfælde og endelig til at vejlede de private tilsynsførende i deres arbejde.

Efter den nuværende ordning er der beskikket private tilsynsførende med betinget dømte i noget over 95 pct. af tilfældene.

Udenfor København er antallet af tilsyn i de forskellige retskredse meget varierende,

[1]) I *Manual of Suggested Standards for a State Correctional System,* udgivet af „The American Prison Association" (1946), udtales det, at en undersøger ikke bør have mere end 15 nye sager om måneden, og at en tilsynsførende ikke kan føre tilsyn med mere end 50.1 *Barnes* og *Teeters:* „New Horizons in Criminology" (2. udg., 1951, p. 766) siges, at der ikke kan angives noget bestemt antal tilsyn for en tilsynsførende; i nogle tilfælde er 50 for meget, i andre er 100 ikke for meget. I almindelighed vil man dog mene, at 75 er passende, men mange har tilsyn med 2—300 personer.

I Holland er der ca. 13 600 under tilsyn; der er 110 heltidsansatte professionelle forsorgsmedarbejdere, og man disponerer yderligere over 4672 private tilsynsførende. De professionelle forsorgsmedarbejdere assisterer de private tilsynsførende, ligesom de selv overtager særlig vanskelige tilfælde. De private tilsynsførende har sædvanligvis kun tilsyn med een eller højst nogle få personer.

og den almindelige ordning af forsorgen må derfor fortsat blive noget forskellig fra den københavnske; i første række må der lægges vægt på at have velegnede frivillige tilsynsførende til rådighed. I nogle byer synes der dog at være grundlag for at ansætte forsorgssekretærer i lighed med, hvad der allerede er sket i de 3 største provinsbyer; disse forsorgssekretærer kan i fornødent omfang yde bistand ved forsorgsarbejdet i de tilstødende retskredse. Kommissionen foreslår, at man fortsætter den påbegyndte linie og søger forsorgssekretærer ansat i nogle flere af de større provinsbyer. Endvidere må man sikkert regne med ansættelse af forsorgsmedhjælpere som assistance for forsorgssekretærerne i de større provinsbyer. Med en udbygning af dette system må der endvidere tilvejebringes mulighed for kontrol og instruktion af forsorgsmedarbejderne ved oprettelse af overordnede stillinger, hvis arbejdsområde vil svare til afdelingslederen for den københavnske afdeling. En ordning, hvorefter en større del af undersøgelses- og tilsynsarbejdet udføres af fastlønnet personale, vil medføre øgede udgifter til lønninger, men samtidig vil der kunne indvindes besparelser i udgifterne til honorarer for tilsyn og personundersøgelser. Den samlede merudgift vil derfor være forholdsvis beskeden, og der er ingen tvivl om, at mulighederne for et effektivt tilsyn på længere sigt vil betyde en besparelse for samfundet. Tilsynsudgiften vil altid kun være en lille brøkdel af udgifterne ved anstaltsanbringelse. For at få udvalgt de rette personer til at gå ind i dette arbejde og for at få en passende fordeling af mandlige og kvindelige medarbejdere er det vigtigt, at denne personaleudvidelse sker over en længere periode.

Uddannelse af forsorgsmedarbejdere.

I England, hvor man har et statssystem med hensyn til „probation", og hvor der er ansat 12—1300 probation officers, har man indenfor organisationen overtaget træning og uddannelse af probation officers.

Ansøgere, der går ind i dette arbejde, og som er under 30 år, begynder sædvanligvis deres uddannelse med et 2 årigt kursus i „social science ‘ ved et universitet, og derefter har de omkring 6 måneders speciel træning i probation-arbejde. Undersøgere over 30 år, som ikke har gennemgået universitetskursus, men som har nogen erfaring indenfor socialt arbejde, modtager særlig træning igennem 1 år. Denne træning består i praktisk arbejde i marken under en erfaren probation officer's ledelse og et kursus i teori vedrørende den lovgivning, der har betydning for arbejdet: kriminologi, social forsorg og psykologi. Under træningen, som der ikke betales noget for, modtager aspiranterne tilmed løn, der sætter dem i stand til at klare sig under uddannelsen.

Det antal, som der kan være tale om at uddanne her i landet, kan absolut ikke danne basis for en sådan særlig undervisning indenfor forsorgsselskabets rammer. Men det vil her i landet være naturligt at støtte sig til „Den sociale skole", som dels giver en social grunduddannelse, dels er i stand til at arrangere supplerende kurser for tidligere uddannede socialrådgivere.

Denne skole, hvis udgifter i det væsentlige afholdes af staten, optager elever i alderen fra 22 til 30 år, og gennemsnitsalderen ligger omkring 25 år. For at sikre sig, at den pågældende elev er i besiddelse af tilstrækkelig modenhed og erfaring til at kunne gennemføre uddannelsen, kræver man, at eleven før optagelsen har haft ca. 1 års praktisk socialt arbejde. Da det er af ganske afgørende betydning, at eleverne har de rette personlige forudsætninger for at kunne vejlede og rådgive andre mennesker, er de første 10 måneder af skoletiden beregnet som prøvetid, inden for hvilket tidsrum der afholdes 2 standpunktsprøver.

Undervisningen er dels af teoretisk, dels af praktisk art. Den teoretiske undervisning omfatter ca. 1200 timer, og der undervises i følgende fag: offentlig forsorg, strafferet, personret, formueret, offentlig ret, mødrehjælp, svangerskabsloven, adoption, mentalobservation, sociologi, kriminologi, social medicin og hygiejne, psykiatri, psykologi, arvelighedslære m. m.

Ved siden heraf foregår der en praktisk uddannelse ligeledes på ca. 1200 timer, dels som skolepraktik, d. v. s. at eleverne samtidigt med, at de tager del i den teoretiske undervisning på skolen den halve dag, er anbragt som praktikanter i sociale institutioner, dels således at de i sommermånederne deltager i det daglige arbejde på sociale institutioner over hele landet.

Denne uddannelse vil, således som man allerede har erfaring for, give et godt grundlag for at gå ind i arbejdet som personundersøger og forsorgsmedhjælper, forudsat at de pågældende efter skolegangen har gjort 1 eller 2 års tjeneste i forsorgsselskabet eller lignende tjeneste. Hvis uddannelsen derefter kunne suppleres med et specielt for disse medhjælpere tilrettelagt suppleringskursus, som eventuelt vil kunne gennemføres af eller i samarbejde med den sociale skole, vil man kunne få en tilfredsstillende uddannelse.

Dansk Forsorgsselskab anser det for ønskeligt, at der inden for det heltidsansatte personale også er personer med uddannelse i psykologi eller anden specialuddannelse.

Pålæg om uddannelse, arbejde m. v.

Om pålæggene efter udkastets § 56, stk. 2, nr. 1, henvises til bemærkningerne ovenfor p. 26—27. Disse foranstaltninger giver næppe anledning til at søge et særligt forsorgsapparat etableret. Man må dog være opmærksom på, at det i visse tilfælde vil være en naturlig opgave for myndighederne eller for Dansk Forsorgsselskab at anvise praktiske muligheder for uddannelse og for anvendelse af fritiden. Der bør derfor lægges vægt på et samarbejde med sådanne offentlige og private institutioner, som er i stand til at tage imod lovovertrædere, f. eks. Kofoeds skole og ungdomsklubben på Vesterbro.

Hjem og institutioner.[1])

Dansk Forsorgsselskab ejer i alt 4 optagelses!)jern, nemlig optagelseshjemmet „Stengården" i Gladsaxe for unge mænd, optagelseshj emmet „Engelsborg" i Lyngby for unge piger og optagelseshj emmene „Lyng" og „Assersbølgård" i Jylland, begge beregnet for voksne mænd (tidligere strafafsonere). Om de enkelte hjem bemærkes følgende:

Optagelseshj emmet „Stengården", der er beliggende på Gammelmosevej i Gladsaxe sogn ved Kgs. Lyngby, er anerkendt af socialministeriet efter forsorgsloven som optagelses- og iagttagelseshjem for drenge i alderen fra 14—21 år. Hjemmet har plads til 20 elever. Foruden forstanderen er der til hjemmet knyttet 2 mandlige funktionærer, 1 lærer og 1 gartner. Hjemmet har i året 1952 haft et gennemsnitsbelæg på 14. Under drengenes ophold på hjemmet har de om sommeren været beskæftiget med have- og markarbejde, i vintermånederne om formiddagen med snedkeri og sløjd, om eftermiddagen med undervisning i elementære skolefag. Selskabets bestyrelse overvejer for tiden en ændring i anvendelsen af „Stengården", idet man ønsker, at den i betydeligt større omfang anvendes over-

[1]) En del af de i dette afsnit indeholdte oplysninger om hjem, institutioner m. v. er taget fra „Betænkning afgivet af udvalget angående forsorgen for de i forsorgslovens kapitler XXIV—XXVII omhandlede personer", 1. del, København 1952.

for selskabets egentlige klientel, personer som sættes under tilsyn af Dansk Forsorgsselskab, og som ikke er inddraget under børneforsorgen.

Såfremt disse planer kan gennemføres, er det tanken at søge hjemmet omdannet til et hjem til forholdsvis kortvarig anbringelse af betinget dømte, som på det tidspunkt, da selskabet kommer i forbindelse med dem, ikke har noget ordentligt sted at bo, og for hvem man ikke har kunnet tilrettelægge en bestemt arbejdsplan. Hjemmet skulle da moderniseres med opførelse af en særlig elevfløj, som gav mulighed for anbringelse af alle optagne på enkeltværelser, og det personale, der skulle knyttes til anstalten, skulle være særlig egnet til at klare de optagnes forsorgsproblemer.

En omdannelse af „Stengården" efter disse retningslinier vil betyde, at hjemmet bliver egnet til anbringelse af unge mænd, som dømmes til forsorg med pålæg efter § 56, stk. 2, nr. 2. Man må regne med, at der over for samme kategori af lovovertrædere bliver brug for endnu et hjem i nærheden af København, men dette spørgsmål kan formentlig stilles i bero, indtil praktiske erfaringer er indhøstet. Også en eventuel samlet behandling af ungdomskriminalitetens problemer kan resultere i nye retningslinier.

Optagelseshj emmet „Engelsborg" på Bagsværdvej i Kgs. Lyngby er ligeledes godkendt af socialministeriet og anerkendt som optagelseshj em for 18 piger i alderen fra 14 til 21 år. Foruden forstanderinden er der til hjemmet knyttet 3 kvindelige funktionærer. Gennemsnitsbelæget har i 1952 været 13. Hjemmet er at betragte som et midlertidigt opholdssted for eleverne, som efter at være blevet oplært i rengøring, vask, syning og madlavning søges anbragt i egnede pladser. Med hensyn til dette hjem gør der sig lignende synspunkter gældende som ved „Stengården", idet forsorgsselskabet også her ønsker, at det i større omfang anvendes overfor selskabets egentlige klientel og ikke som nu i det væsentlige for unge piger, der er inddraget under børneforsorg.

Optagelseshj emmet „Lyng" er beliggende ved Stakroge station i Midtjylland. Hjemmet har plads til 40 personer og har et jordtilliggende på ca. 400 tdr. land. De optagne beskæftiges væsentligst ved landbrugsarbejde og arbejde på en hedeselskabet tilhørende plantage i nærheden. De anbragte er dels fanger fra de under fængselsvæsenet hørende anstalter, som benådes for den sidste del af straffen mod anbringelse i hjemmet i et tilsvarende tidsrum, dels personer, der er blevet løsladt på prøve, og som anbringes på hjemmet, indtil der er skaffet anden.beskæftigelse. Endelig anbringes der på hjemmet også personer, der tidligere har været straffet, og som har mistet deres arbejde og derefter af forsorgsselskabet henvises til hjemmet. Der har også i nogle tilfælde været anbragt personer, som er blevet idømt betinget dom med det vilkår, at de i en kortere eller længere periode skal tage ophold på dette optagelseshj em. Det har navnlig drejet sig om ældre personer med en tidligere lang kriminel løbebane, som nu har begået en mindre lovovertrædelse, og hvor man har anset en dom til arbejdshus eller en ubetinget fængselsstraf for en ikke helt adækvat foranstaltning. „Lyng" vil også fremtidig kunne anvendes til anbringelse af ældre lovovertrædere af denne kategori, når pålæg herom er knyttet til en dom til forsorg.

Optagelseshj emmet „Assersbølgård", der er beliggende ved Brørup station i det sydlige Jylland, har plads til ialt 32 optagne og har et jordtilliggende på ca. 300 tdr. land. De optagne beskæftiges i det væsentlige med landbrugsarbejde, og belæget adskiller sig fra belæget på optagelseshj emmet „Lyng" navnlig derved, at „Assersbølgård" anvendes til de yngre og mindre kriminelt belastede, og optagelseshj emmet modtager for tiden den væsentlige del af sine optagne fra statsfængslet i Nyborg. Hjemmet har ikke hidtil været anvendt i forbindelse med betinget dom, men det kan muligvis i et vist omfang anvendes overfor personer, der er dømt til forsorg.

Dansk Forsorgsselskab har endvidere et nært samarbejde med ungdomspensionen „Ringgården" på Vesterbro i København.

„Ringgården" har en særlig bestyrelse, men administreres i det væsentlige af Dansk Forsorgsselskab, der også hidtil har betalt det underskud, der har været forbundet med driften af pensionen. Pensionen har plads til 8 logerende, og der har i perioder været etableret en fritidsklub i forbindelse med pensionen. Til pensionen er der knyttet en sekretær, som har tilsynet med de unge mænd, der er anbragt i pensionen. De pågældende arbejder ude i byen. I det omfang de selv kan betale for opholdet, gør de det, men i andre tilfælde betales deres underhold af forsorgsselskabet.

Forsorgsselskab et har i sit arbejde savnet ungdomspensioner for det kvindelige klientel. Langt den overvejende del af dette klientel er i farezonen med hensyn til halv- eller helprostitution, men chancen for at opnå et godt resultat ved tilsyn er meget ringe, når man ikke disponerer over egnede anbringelsesmuligheder. I øjeblikket anbringer man de unge kvinder, som ikke har bolig i det øjeblik, da forsorgsselskabet overtager tilsynet, midlertidigt på optagelseshjemmet i Kroghsgade (Foreningen til unge kvinders vel). Her betaler man 7,50 kr. pr. dag for opholdet. I 1952 anbragte selskabet 78 unge kvinder på optagelseshjemmet. Gennemsnitstiden for opholdet var 8 dage pr. klient, og mange af kvinderne var der kun ganske kort tid, fordi de simpelthen blev borte efter første udgangstilladelse. For nogle klienters vedkommende er det nødvendigt at udstrække opholdet nogle uger, før de kan anbringes i plads, også fordi det ofte er nødvendigt at observere deres arbejdsvilje og arbejdsevne og hele deres opførsel, før man skaffer dem plads. Såsnart de får arbejde, kan de ikke længere være på optagelseshjemmet, og de må da flytte og leje sig et værelse. Dette vil under de nuværende boligforhold ofte betyde, at de flytter hen til mindre heldige bekendte og kommer i den største fare for at falde tilbage i det gamle milieu.

Der skønnes at være behov for et par ungdomspensioner for kvinder.

Det er oplyst, at man også inden for forsorgsselskabets Ålborg-af deling arbejder med planer om oprettelse af en pension for unge kvinder.

Med hensyn til mulighederne for anbringelse af prostituerede kvinder må man imidlertid afvente de forslag, som kan ventes fremsat af justitsministeriets udvalg til overvej else af disse spørgsmål.

Der kan måske være trang til at søge etableret et særligt hjem eller sanatorium specielt for en del af det klientel, overfor hvilket pålæg om psykiatrisk behandling anvendes, beregnet på ophold i ca. 3—6 måneder.

Af hjem, der iøvrigt kan komme i betragtning efter bestemmelsen under nr. 2, kan nævnes følgende:

Overfor unge kan der blive spørgsmål om anbringelse på *Kofoeds skoles trænings-skole,* der oprettedes i 1945, og som har plads til 50 elever i alderen 18 til 25 år. Gennem 6—9 måneders ophold søger skolen at give de unge så megen ballast, at de efter afgangen er i stand til bedre at klare sig i samfundet. Træningen finder sted gennem en kombination af undervisning efter højskoleformer i elementære og almendannende fag samt gymnastik og idræt med praktisk arbejde som landbrug, gartneri, havebrug, husdyrbrug og vedligeholdelsesarbejder af forskellig art.

Træningsskolen har været benyttet af Dansk Forsorgsselskab.

Overfor ældre kan der være tale om følgende hjem:

Arbejde adler, der er en uafhængig kristelig institution, driver en række arbejdshjem landet over med det formål at føre mænd, der er gledet udenfor det normale samfunds-

liv, tilbage til en social tilværelse gennem regelmæssigt arbejde og stabile forhold. Hjemmene drives for bidrag, der indkommer fra medlemmerne og private bidragydere. Arbejde adler har følgende hjem: Dalhoffs Minde i Hoptrup, Godrum pr. Hjøllund, samt Eoskildehjemmet i Roskilde.

Møltrup oftagelseshjem er en selvejende institution, der er oprettet i 1912 som optagelseshjem for mænd, der midlertidigt var ude af stand til at klare sig, såsom prøveløsladte og personer, der udskrives fra arbejdsanstalterne. Hjemmet består af en landbrugsejendom på ca. 300 tdr. land og rummer i temmelig gamle og utidssvarende bygninger plads til 50 alumner, fortrinsvis i små enekamre. De fleste af hjemmets alumner er over 50 år, og de har boet på hjemmet gennem længere perioder, nogle af dem i mere end 20 år.

Sønderskovhjemmet er en selvejende, kristelig-filantropisk institution, der tager sig af hjemløse mænd (alkoholister, straffede personer, mænd der har ført en omskiftelig tilværelse o. s. v.). Hjemmet har plads til 25 optagne. Hjemmet, der består af en landbrugsejendom på ca. 60 tdr. land, beskæftiger de optagne ved arbejde ved landbruget og ved havebrug eller på værkstederne, hvor de beskæftiges med måttevævning, skræderi, smedie eller skomageri eller i hjemmets køkken.

Foranstaltninger overfor alkoholister.

Udkastets § 56, stk. 2, nr. 3, hjemler pålæg om afholdenhed; i denne forbindelse opstår der ingen praktiske organisationsspørgsmål, idet pålæggets overholdelse må bero på den dømtes egne bestræbelser i forbindelse med den støtte, som den tilsynsførende kan give ham.

Derimod vil bestemmelsen i nr. 4 om afvænningskur nødvendiggøre, at mulighederne for ambulant og hospitalsmæssig behandling er til stede, dels i Storkøbenhavn, dels i det øvrige land. Straffelovskommissionen har imidlertid ikke fundet det formålstjenligt at fremkomme med nærmere forslag om reformer på dette område. Spørgsmålet om en fremtidig ordning af forsorgen for alkoholister er for tiden genstand for overvejelse i andre kommissioner. Her må først nævnes socialministeriets udvalg angående foranstaltninger overfor arbejdsmodvillige personer, alkoholister, løsgængere m. v.; dette udvalg har i sin første betænkning af 1952 bebudet en redegørelse for alkoholistforsorgen og forslag om en nyordning. Dernæst har justitsministeriets kommission angående mentalundersøgelser i straffesager også berøring med visse spørgsmål om organisationen af den ambulante alkoholistbehandling. Endelig behandler et udvalg under indenrigsministeriet spørgsmålet om bekæmpelse af misbrug af narkotika.

Psykiatrisk behandling.

Kommissionen har ovenfor p. 32 omtalt behovet for ambulant psykiatrisk behandling og fremhævet, at man hidtil har savnet adækvate behandlingsmuligheder over for forskellige grupper af lovovertrædere. I enkelte større byer, navnlig København, hvor der findes praktiserende psykiatere, er der en vis adgang til lægehjælp. I et meget begrænset omfang har sindssygehospitaler og psykiatriske poliklinikker kunnet yde behandling. Endelig må nævnes embedslægerne, som imidlertid kun har en begrænset psykiatrisk uddannelse.

En reel ambulant behandling uden forudgående institutionsophold er forsøgt af psykopatanstalterne i Herstedvester over for de enkelte personer, som efter straffe-

lovens § 70, jfr. § 17, er dømt til tilsyn og lægelig behandling efter anstaltens anvisning. Resultaterne af dette arbejde har stort set også vist sig tilfredsstillende, men det har været meget vanskeligt at gennemføre i de tilfælde, hvor patienten ikke bor i umiddelbar nærhed af anstalterne.

Man kan ikke regne med, at psykiatrisk behandling i henhold til forsorgsdom i fuldt omfang vil kunne ske ved bistand fra de praktiserende psykiatere, eller at de andre ovenfor nævnte muligheder vil være tilstrækkelige. Straffelovskommissionens psykiatrisk sagkyndige medlemmer finder det ønskeligt, at der i København oprettes en socialpsykiatrisk klinik, til hvilken den ambulante psykiatriske behandling kan henlægges. Klinikken må være centralt beliggende, gerne knyttet til hospital eller andre poliklinikker. Til klinikken må knyttes psykiatrisk, social og psykologisk medhjælp samt det nødvendige kontorpersonale. Man fremhæver i denne forbindelse, at behandlingen i de omhandlede tilfælde ikke udelukkende er et spørgsmål om lægelig bistand, men må bestå i en effektiv koordinering af lægelig og social-pædagogisk behandling. Den foreslåede klinik bør formentlig også tage sig af tilfælde, hvor ambulant behandling er foreskrevet i medfør af straffelovens § 70, og muligt bør den overtage en del af efterforsorgen for personer løsladt fra psykopatforvaring.

Uden for København må man formentlig i første omgang afvente de erfaringer, som iøvrigt indvindes; men det er givet, at mulighederne for at iværksætte ambulant behandling for tiden er ret små. I Århus kan der antagelig skabes et fast samarbejde med sociallægen. I et vist omfang vil sindssygehospitalerne muligvis kunne påtage sig behandlingen af enkelte domfældte, som ikke har for lang vej at rejse; herom kan der imidlertid vanskeligt stilles positive forslag, medmindre spørgsmålet gøres til genstand for særlige overvejelser, som ligger uden for strafEelovskommissionens område.

Kommissionens øvrige medlemmer kan i det hele slutte sig til de anførte synspunkter. Man henviser iøvrigt til de overvejelser, som for tiden finder sted i justitsministeriets kommission angående mentalundersøgelser i straffesager.

Udgifterne til forsorgen.

Straffelovskommissionen går ud fra, at udgifter, som foranlediges af tilsynsvirksomheden, refunderes Dansk Forsorgsselskab af statskassen efter de hidtil gældende retningslinier.

Udgifter til forsorgsformer, der ikke hidtil har været kendt eller kun er anvendt i meget begrænset omfang, bør efter kommissionens opfattelse principielt afholdes af det offentlige som sagsomkostninger, jfr. om udgifter i medfør af straffelovens § 70 m. v. ikrafttrædelseslovens § 11, stk. 1, og lov om udgifter i strafferetsplejen § 5, stk. 2.

LOVUDKAST

Borgerlig straffelov.

Kapitel 7: Forsorgsdomme.

§ 56.

Stk. 1. I stedet for at fastsætte en straf kan retten dømme tiltalte til at undergives forsorg i en prøvetid, hvis varighed fastsættes ved dommen til mindst 1, højst 5 år.

Stk. 2. Den, der dømmes til forsorg, skal undergives tilsyn i prøvetiden, i almindelighed af en dertil autoriseret forsorgsinstitution. I forbindelse hermed kan retten pålægge domfældte

1) at overholde særlige bestemmelser med hensyn til uddannelse, arbejde, opholdssted, samkvem med bestemte personer eller anvendelse af fritid,

2) at tage ophold i dertil egnet hjem eller institution; for sådant ophold fastsættes ved dommen en længstetid, der ikke kan overstige 1 år; forsorgsmyndigheden kan, når formålet med opholdet skønnes at være opnået, bestemme, at den skete anbringelse skal ophøre,

3) at afholde sig fra misbrug af alkohol, narkotika eller andre medikamenter (et mindretal, bestående af *Kirchheiner, Lucas, Tetens* og *Vetli,* foreslår følgende affattelse: at afholde sig fra nydelse af alkohol eller misbrug af narkotika eller andre medikamenter),

4) at underkaste sig afvænningskur for misbrug af alkohol, narkotika eller andre medikamenter, om fornødent på hospital eller særlig anstalt,

5) at underkaste sig psykiatrisk behandling eller efter omstændighederne anden lægelig kur, om fornødent ved ophold på hospital (et mindretal, bestående af *Haslund, Kirchheiner* og *Lucas,* foreslår følgende affattelse: at underkaste sig psykiatrisk behandling, om fornødent ved ophold på hospital),

6) at underkaste sig tilsynets bestemmelser om indskrænkninger i rådigheden over indtægter og om opfyldelse af ham påhvilende økonomiske forpligtelser,

7) at udrede erstatning for skade forvoldt gennem lovovertrædelsen.

Stk. 3. Hvor overtrædelser af straffeloven og af anden lov foreligger til samlet pådømmelse, kan retten, såfremt særlige grunde taler derfor, uanset reglerne i §§ 88—89 fastsætte en ubetinget straf for sidstnævnte lovovertrædelse i forbindelse med afgørelse efter stk. 1.

§ 57.

Stk. 1. Forsorgsmyndigheden meddeler de forskrifter, som er nødvendige til gennemførelsen af tilsynet og de givne pålæg.

Stk. 2. De ved dommen trufne foranstaltninger kan senere på foranledning af forsorgsmyndigheden eller den dømte ved kendelse ændres eller ophæves. I påtrængende tilfælde kan forsorgsmyndigheden foretage fornødne ændringer, der da ufortøvet skal forelægges retten til godkendelse.

Stk. 3. Tages en begæring fra den dømte om ændring ikke til følge, kan ny begæring først fremsættes efter forløbet af et halvt år fra kendelsens afsigelse.

§ 58.

Stk. 1. Såfremt den dømte overtræder de meddelte pålæg eller forskrifter, kan retten i denne anledning

a) tildele advarsel eller ved kendelse pålægge bøde, eller
b) ved kendelse ændre de meddelte pålæg eller forskrifter eller prøvetidens længde.

Stk. 2. Må det imidlertid anses for formålsløst fortsat at anvende forsorg, idømmer retten under hensyntagen til samtlige nu foreliggende omstændigheder en ubetinget straf eller anden retsfølge for den begåede lovovertrædelse.

§ 59.

Hvis den dømte begår en ny lovovertrædelse, for hvilken han sigtes for retten inden prøvetidens udløb, eller inden samme tidspunkt sigtes for en lovovertrædelse begået før den første dom, fastsættes der i almindelighed en straf eller anden retsfølge efter reglerne i §§ 88—89. Hvor forholdene taler derfor, kan der dog træffes bestemmelse om fortsættelse af den anordnede forsorg på samme eller ændrede vilkår og med samme eller ændret varighed, eventuelt i forbindelse med fastsættelse af ubetinget straf for en af lovovertrædelserne.

§59a.

De i dette kapitel omhandlede domme har kun gentagelsesvirkning, for så vidt de fastsætter ubetinget straf eller anden ubetinget retsfølge, bortset fra forsorg.

§59b.

Stk. 1. Afgørelser, der i medfør af reglerne i § 57 og § 58 træffes efter dommens afsigelse, sker ved den underret, som har pådømt sagen i 1ste instans, eller ved underretten i den retskreds, hvor den dømte bor eller opholder sig. Såfremt sagen er pådømt ved landsret i 1ste instans, træffes de nævnte afgørelser af underretten i den retskreds, hvor den dømte bor eller opholder sig.

Stk. 2. De i § 57 og § 58, stk. 1, nævnte afgørelser kan kun med justitsministerens tilladelse indbringes for højere ret.

§ 60.

Stk. 1. I sager, i hvilke der skønnes at kunne blive spørgsmål om dom efter dette kapitel, foretages en særlig undersøgelse med det formål at tilvejebringe oplysninger om sigtedes tidligere og nuværende forhold i hjem, skole og arbejde, legemlige og åndelige tilstand og om andre omstændigheder, som antages at være af betydning for afgørelsen. Denne undersøgelse foretages såvidt muligt af en dertil autoriseret forsorgsinstitution. Denne holdes underrettet om tidspunktet for de retsmøder, som afholdes i sagen, og har adgang til at være repræsenteret også i lukkede retsmøder.

Stk. 2. Såfremt en sigtet, som nægter sig skyldig, ikke samtykker i foretagelsen af undersøgelse i medfør af stk. 1, kan undersøgelsen kun ske efter retskendelse.

Stk. 3. De i det foregående omhandlede undersøgelser skal foretages med den størst mulige varsomhed.

Stk. 4. Ved dom efter dette kapitel skal dommeren over for den dømte fremhæve afgørelsens betydning og følgerne af ikke at rette sig efter den.

Kapitel 7 a: Betingede domme.

§ 61.

Stk. 1. Retten kan bestemme, at fuldbyrdelsen af en fastsat straf skal udsættes. Spørgsmålet om straffuldbyrdelse bortfalder, såfremt lovovertræderen ikke i en fastsat prøvetid, der i almindelighed er 3 år, men under særlige omstændigheder kan nedsættes til 2 eller forhøjes til 5 år, gør sig skyldig i en ny strafbar handling. I forbindelse med dommen kan fastsættes udredelse af erstatning som vilkår for udsættelsen, ligesom der undtagelsesvis for hele prøvetiden eller en del af denne kan fastsættes andre vilkår af mindre indgribende art eller anvendes tilsyn, alene eller i forbindelse med vilkår som nævnt.

Et mindretal, *Lucas*, foreslår følgende affattelse: Retten kan bestemme . . . . . skyldig i en ny strafbar handling. Det kan, når det findes hensigtsmæssigt, yderligere i dommen fastsættes som vilkår for udsættelsen, at den dømte i prøvetiden eller en del af denne undergiver sig forsorg, og at han udreder erstatning.

Et andet mindretal, *Vetli*, foreslår følgende affattelse: Retten kan bestemme . . . . . skyldig i en ny strafbar handling. Såfremt retten finder, at domfældte bør undergives tilsyn, og det findes særligt begrundet at anvende betinget dom i stedet for dom til forsorg, kan det fastsættes som vilkår for udsættelsen, at domfældte i prøvetiden eller en del af denne undergives tilsyn som omhandlet i § 56, stk. 2, 1. punktum. Der kan endvidere som vilkår for udsættelsen, eventuelt i forbindelse med bestemmelse om tilsyn, meddeles domfældte sådanne pålæg som omhandlet i § 56, stk. 2, nr. 1, 3, 6 og 7, ligesom der kan fastsættes andre vilkår af mindre indgribende betydning.

Stk. 2. Hvor overtrædelser af straffeloven og af anden lov foreligger til samlet pådømmelse, kan retten, såfremt særlige grunde taler derfor, uanset reglerne i §§ 88—89 fastsætte en ubetinget straf for sidstnævnte lovovertrædelse i forbindelse med afgørelse om udsættelse efter stk. 1.

§ 61 a.

Dersom der i dommen er truffet bestemmelse om tilsyn eller andre særlige vilkår, finder § 57, § 58 og § 59 b tilsvarende anvendelse, dog således at i det i § 58, stk. 2, omhandlede tilfælde bestemmelse træffes om fuldbyrdelse af den fastsatte straf.

Et mindretal, *Lucas*, foreslår følgende affattelse: Dersom der i dommen er truffet bestemmelse om forsorg, finder § 56, stk. 2, § 57, § 58 og § 59 b tilsvarende anvendelse, dog således at . . . . straf.

§ 61 b.

Hvis den betinget dømte begår en ny lovovertrædelse, for hvilken han sigtes for retten inden prøvetidens udløb, eller inden samme tidspunkt sigtes for en lovovertrædelse begået før den første dom, fastsættes der i almindelighed en fælles straf eller anden retsfølge efter reglerne i §§ 88—89. Hvor forholdene taler derfor, kan en således fastsat straf eller en særskilt fastsat straf for en af lovovertrædelserne gøres betinget.

§ 61c.

Stk. 1. Bliver den idømte straf ikke fuldbyrdet, liar dommen ikke gentagelses virkning.

Stk. 2. De virkninger, der i lovgivningen måtte være knyttet til idømmelse af straf af en vis størrelse, indtræder kun, såfremt straffen fuldbyrdes.

§ 61 d.

Stk. 1. I sager, i hvilke der skønnes at kunne blive spørgsmål om betinget dom, foretages en særlig undersøgelse som omtalt i § 60, stk. 1—3.

Stk. 2. Ved afsigelse af betinget dom finder § 60, stk. 4, tilsvarende anvendelse.

Andre bestemmelser.

§ 50, stk. 2.

Bøde kan idømmes som tillægsstraf til anden strafart ved lovovertrædelser, der skyldes vindesyge, samt i forbindelse med forsorgsdom efter kapitel 7 eller betinget dom efter kapitel 7 a.

§ 85, stk. 2.

Ophæves.

Retsplejelovens § 684, stk. 3.

I de i straffelovens § 59 b nævnte afgørelser medvirker domsmænd kun, når der bliver spørgsmål om at anvende § 58, stk. 2.

BEMÆRKNINGER TIL LOVUDKASTET

Straffelovens kap. 7.

§ 56.

Om straffelovskommissionens almindelige synspunkter vedrørende dom til forsorg og de enkelte foranstaltninger henvises til indledningen kap. 3 og 4. De bestående muligheder for forsorg og spørgsmålet om reformer i så henseende er omtalt i kap. 9.

Stk. 1.

Bestemmelsen hjemler domstolene en almindelig adgang til at afsige dom til forsorg *i stedet for* dom til straf. De almindelige strafbarhedsbetingelser må altså være opfyldt. Ved den konkrete afgørelse af, om forsorgsdom skal vælges, vil den vigtigste retningslinie ligge i den hidtidige praksis med hensyn til anvendelsen af betinget dom i forbindelse med et skøn over, om sagens omstændigheder taler for at iværksætte tilsyn og eventuelt tillige et eller flere af de i stk. 2 nævnte særlige pålæg. Som tidligere omtalt bør opmærksomheden være henvendt på muligheden for at anvende forsorgsdom overfor visse personer, som ikke ville have fået betinget dom efter den hidtidige praksis.

Det skal af dommens formulering fremgå, at tiltalte *dømmes til forsorg;* derimod kan dommen ikke gå ud på, at spørgsmålet om udmåling og fuldbyrdelse af straf *udsættes,* eller at tilsyn og andre foranstaltninger gøres til *vilkår.*

Dommen skal endvidere altid fastsætte en bestemt prøvetid, der skal være mindst 1, højst 5 år. Der bør ikke tales om en prøvetid af „*indtil* 3 år"; prøvetidens varighed står fast, indtil den eventuelt ændres eller bringes til ophør ved rettens bestemmelse i medfør af § 57, stk. 2. Ved valget af prøvetid, der jo ved forsorgsdom falder sammen med tilsynstiden, bør der tages i høj grad individuelle hensyn. Efter forsorgskyndig opfattelse har man som anført nedenfor p. 82 i praksis gjort den erfaring vedrørende betingede domme, at det ofte er hensigtsmæssigt at nøjes med en tilsynstid på 2 à 3 år, og selvom der ikke kan drages direkte slutninger fra dette område til de nu foreslåede forsorgsdomme, vil dog de nævnte erfaringer kunne være af vejledende betydning ved fastsættelsen af prøvetidens og dermed tilsynstidens længde i de her omhandlede tilfælde.

Stk. 2.

Tilsyn er en fast bestanddel i alle forsorgsdomme, og prøvetiden er identisk med tilsynstiden. Hvis der ikke findes anledning til at tilføje supplerende pålæg, er det derfor tilstrækkeligt at afsige dom „til forsorg". I forbindelse hermed må det siges, at domfældte undergives tilsyn, og hvem der skal udøve det, som regel Dansk Forsorgsselskab. Derimod bør den tilsynsførendes navn i almindelighed ikke nævnes.

Som fremhævet foran p. 36 er det straffelovskommissionens opfattelse, at børne-

værnstilsyn og anden børneforsorg ikke bør regnes blandt de foranstaltninger, som kan iværksættes ved en dom til forsorg.

Dommen må angive, hvilket eller hvilke af de i stk. 2 under nr. 1—7 nævnte *særlige pålæg* den omfatter, hvis man ikke nøjes med tilsyn. Bortset fra det under nr. 6 nævnte pålæg om pligt til at underkaste sig tilsynets bestemmelser om indskrænkninger i rådigheden over indtægter etc. kan dommen aldrig formulere pålægget blot som et referat af vedkommende nummer i stk. 2. Der kræves en vis individualisering af pålæggets art og omfang. Dette er særlig klart ved pålæggene efter nr. 1, men gælder også f. eks. pålæg efter nr. 3 om at afholde sig fra misbrug af alkohol etc., idet der som regel ikke er grund til hos den samme person at frygte misbrug både af alkohol og narkotika. Ved nr. 4 og 5 er det vigtigste spørgsmål, om behandlingen skal gennemføres ambulant eller på hospital. Om delegation af beføjelsen til at bestemme forsorgens nærmere karakter henvises til bemærkningerne ad § 57, stk. 1.

Der er ikke fastsat nogen tidsfrist for varigheden af de enkelte pålæg (se dog nedenfor bemærkningerne til nr. 2 og 7), og kommissionen forudsætter som den almindelige ordning, at pålæggene vedvarer, indtil de eventuelt bringes til ophør ved retskendelse i medfør af § 57, stk. 2. For visse pålægs vedkommende er det en selvfølge, at de kan ophøre med at gælde uden særlig bestemmelse, f. eks. ved pålæg om at gennemføre uddannelse eller afvænningskur, når uddannelsen eller kuren er afsluttet. løvrigt kan det ikke anses for udelukket at begrænse et pålægs varighed til et kortere tidsrum end prøvetiden.

I tilknytning til indledningen kap. 4 og 9 bemærkes følgende om de enkelte pålæg.

Nr.l.

Bestemmelsen omfatter fem forskellige arter af pålæg, af hvilke retten kan bringe eet eller flere i anvendelse.

a) Pålæg om at påbegynde eller tilendebringe en bestemt *uddannelse* er navnlig anvendeligt overfor unge mennesker. Da pålægget er af ret indgribende karakter og kan kræve et betydeligt økonomisk offer fra lovovertræderens side, bør det kun anvendes, såfremt der foreligger fyldige oplysninger om praktiske (herunder specielt økonomiske) muligheder for en uddannelse samt om tiltaltes og hans families stilling hertil. Hvis forholdene taler for et sådant pålæg, kan det allerede ved personundersøgelsen være en nærliggende opgave for forsorgsmyndigheden ikke blot at undersøge de praktiske muligheder, men også aktivt at hjælpe med til at skaffe en læreplads.

Pålæg angående uddannelse omfatter også mindre vidtgående bestemmelser om pligt til at følge faglige aftenkursus etc.; dette kan også betragtes som et pålæg om anvendelse af fritiden, se nedenfor.

b) Bestemmelser angående *arbejde* kan f. eks. gives i form af et pålæg om at *søge* arbejde eller pålæg om at *tage* det arbejde, som anvises. Det kan dog være mindre formålstjenligt at lade alt bero på domfældtes eget initiativ eller omvendt at tvinge ham til at tage det arbejde, som anvises. Den rette fremgangsmåde ved pålæggets iværksættelse må derfor som regel være, at tilsynsmyndigheden *hjælper* den dømte med at finde arbejde og herved i nogen grad lægger vægt på hans egne ønsker. Selv hvor denne fremgangsmåde følges, er det dog meget væsentligt, at pålægget rummer en pligt til at tage anvist arbejde, idet domfældtes udeblivelse fra et arbejde, som ville være velegnet, og som kun dovenskab hindrer ham i at akceptere, må kunne betragtes som en overtrædelse af dommens

pålæg. Det er fra fængselskyndig side i kommissionen fremhævet, at erfaringerne fra prøveløsladelse viser, at ligegyldighed og slendrian over for prøveløsladelsesvilkårene er et meget almindeligt træk fra visse personers side, og at fasthed og konsekvens heroverfor er en god pædagogisk linie.

Om nødvendigheden af en vis varsomhed i brugen af disse pålæg henvises til bemærkningerne ovenfor p. 26—27, hvor det også er fremhævet, at tilsynsmyndigheden jævnlig må forudsættes at ville yde den fornødne bistand uden støtte i noget formelt pålæg.

Undertiden vil der være grundlag for at *forbyde* domfældte at give sig af med en bestemt virksomhed, f. eks. som annonceagent eller kolportør.

c) Man kender i forbindelse med betingede domme to hovedtyper af vilkår angående *opholdssted,* som begge fortsat vil kunne anvendes: *påbud* om og *forbud* mod at bo et bestemt sted eller inden for et vist område. Begge pålæg kan formuleres mere eller mindre snævert. Der kan være tale om at forbyde en person at bo i København (eller positivt at pålægge ham ophold uden for København, eventuelt nærmere bestemt i Jylland eller i Århus). Men et forbud kan også angå bopæl i en bestemt gade eller et bestemt kvarter i København. Der må i almindelighed udvises større forsigtighed med at *foreskrive* end med at *forbyde* et bestemt opholdssted. Også her bør den praktiske fremgangsmåde i høj grad bero på, om forsorgsmyndigheden kan anbefale pålægget og eventuelt anvise tiltalte ophold et andet sted. Det kan ved dommen overlades forsorgsmyndigheden at give nærmere forskrifter om domfældtes opholdssted.

d) Bestemmelser angående domfældtes *samkvem med bestemte personer* kan i praksis kun tænkes anvendt som forbud. Et sådant forbud ville sikkert omfattes af det følgende udtryk i nr. 1: pålæg om anvendelse af fritid, men kommissionen har ment at burde fremhæve det særskilt. Det skal dog bemærkes, at den svenske justitsombudsmand har oplyst, at der i svenske domme jævnlig er anvendt forbud mod omgang med en bestemt person af det modsatte køn, og har betegnet dette pålæg som uhensigtsmæssigt og nedsættende for den, som nævnes i dommen.

Da lovovertrædere jævnlig har optrådt i samarbejde med brødre, svogre eller andre pårørende, kan der være grund til at fremha3ve, at man formentlig kun i yderst sjældne tilfælde bør forbyde samkvem med familiemedlemmer.

e) Pålæg om *anvendelsen af fritid* kan — ligesom med hensyn til opholdssted — forekomme enten som forbud eller som påbud. Som regel vil det vel være mest nærliggende at gribe til et forbud (f. eks. mod at holde til på beværtninger eller på gaden, eventuelt nærmere specificeret). Det er imidlertid klart, at en egentlig forsorg ikke opnås ved forbud, men kun ved at byde lovovertræderen noget nyt og bedre, som kan udfylde hans tid. Derfor er det vigtigt, at der fra de forskellige sociale institutioners side lægges vægt på at skabe fritidsklubber, hvis arbejdsform ligger i et sådant plan, at de unge fra gaden og beværtningen har en rimelig chance for at falde til i kredsen.

Nr. 2.

Bestemmelsen om pålæg angående *ophold i hjem eller institution* fraviger i to henseender de almindelige regler om pålæg efter forsorgsdom. For det første kan varigheden af opholdet højst være 1 år; retten skal ved dommen fastsætte en længstetid, der ikke må overskride dette maksimum. For det andet kan forsorgsmyndigheden lade anbringelsen ophøre uden retskendelse inden den fastsatte tids udløb, men kun hvis formålet med anbringelsen skønnes at være opnået. Hvis fortsat anbringelse er nytteløs, må sagen for retten i medfør af § 57, stk. 2.

Pålæggets anvendelighed beror fuldstændig på, om der findes et hjem eller en institution, som er egnet for den pågældende lovovertræder, og i bekræftende fald om han kan modtages. Disse forhold må klarlægges ved personundersøgelsen eller ved en særskilt forespørgsel til forsorgsmyndigheden. Der er efter reglens ordlyd ingen pligt for retten til at nævne i dommen, hvilket hjem domfældte skal anbringes i, men en bemærkning herom vil formentlig ofte være naturlig, og ellers bør det i hvert fald siges, at anbringelsen sker ved forsorgsmyndighedens foranstaltning.

Ordet „hjem" omfatter også private hjem, således at der kan gives pålæg om indlogering hos private, som har erklæret sig villige til at tage imod den dømte.

Om de forskellige grupper af lovovertrædere og hertil svarende hjem og institutioner henvises til fremstillingen ovenfor i kapitel 4 og 9.

Nr.3.

Såfremt tiltalte er forfalden til *alkoholnydelse,* må et pålæg efter nr. 3 lyde på, at den pågældende skal afholde sig fra misbrug (efter mindretallets forslag: nydelse) af alkohol. Er der tale om misbrug af *narkotika* eller *andre medikamenter,* må oplysningerne i den enkelte sag om misbrugets karakter være bestemmende for pålæggets formulering.

Oplysninger om misbrug af alkohol m. v. kan i mange tilfælde gøre det tvivlsomt, om pålæg efter nr. 3 eller efter nr. 4 (om afvænning) skal foretrækkes. Herom samt om visse andre muligheder i sager, hvor spiritusforbrug eller -misbrug spiller ind, henvises til bemærkningerne ovenfor p. 30—32.

Nr.4.

Hvis *afvænningskur* skal iværksættes i medfør af nr. 4, må dommen dels angive, hvilken art misbrug der er tale om, dels behandlingsformen, i første række om den skal være ambulant eller forbundet med ophold på hospital eller anden anstalt. Ambulant behandling skal såvidt muligt foretrækkes. Om fornødent kan der ved en senere kendelse træffes bestemmelse om indlæggelse.

Efter straffelovskommissionens opfattelse kan varigheden af ophold på hospital eller anstalt ikke anses for begrænset af det i § 56, stk. 2, nr. 2, nævnte maksimum, 1 år, men spørgsmålet om udskrivning kan af domfældte indbringes for retten efter reglerne i § 57, stk. 2.

Ligesom med hensyn til ophold i medfør af nr. 2 gælder her, at retten ikke har pligt til i enkeltheder at angive, hvem der skal forestå behandlingen, eller hvor den dømte skal indlægges, men der må inden dommens afsigelse være skabt klarhed over behandlingsmulighederne. Kommissionen bemærker i den forbindelse, at de overvejelser angående alkoholistforsorgen, som for tiden finder sted, formentlig vil resultere i nogle nye retningslinier, der også kan blive bestemmende for, hvorledes pålæg om afvænning skal formuleres.

Reglerne om dom til forsorg kan ikke komme i konflikt med § 72 om afholdspålæg eller § 73 om anbringelse på drankerhjem, idet anvendelsen af disse bestemmelser forudsætter, at der afsiges dom til ubetinget eller betinget frihedsstraf.

Nr.5.

Som tidligere fremhævet tager bestemmelsen under nr. 5 først og fremmest (efter mindretallets forslag: udelukkende) sigte på *psykiatrisk behandling.* Om forholdet mellem ambulant behandling og hospitalsbehandling henvises til bemærkningerne til nr. 4.

Det må i praksis være en ufravigelig betingelse for anvendelse af pålæg efter nr. 5,

at der foreligger en lægeerklæring, og at der er konkret mulighed for at iværksætte den egnede behandling.

Hvad angår forholdet mellem forsorgsdom og § 70, jfr. § 17, må grænsen principielt drages efter det kriterium, at § 70 kun er anvendelig på strafuegnede personer, medens § 56 forudsætter, at den pågældende er „strafegnet" i den forstand, hvori dette begreb tages i forbindelse med straffelovens § 17.

Nr.6.

Pålæg efter nr. 6 med hensyn til domfældtes *rådighed over indtægter* etc. kan enten formuleres generelt (d. v. s. således at tilsynsmyndigheden får tillagt hele den ved nr. 6 hjemlede kompetence, se herom ovenfor p. 34) eller mere specielt (som en bemyndigelse for tilsynet til at give forskrifter inden for nærmere angivne rammer).

Nr. 7.

Et pålæg om at udrede *skadeserstatning* er helt uafhængigt af reglerne om påkendelse af erstatningskrav og adgang til tvangsfuldbyrdelse; det har alene den virkning, at overtrædelse af pålægget hjemler anvendelse af skærpede pålæg, idømmelse af straf etc. i medfør af § 58, se herom ovenfor p. 35—36. Det vil som regel være hensigtsmæssigt, at der fastsættes betalingsterminer med angivelse af afdragenes størrelse. Efter omstændighederne kan det være hensigtsmæssigt at foretrække pålæg efter nr. 6 fremfor pålæg efter nr. 7, indtil en erstatning er betalt.

Stk. 3.

Bestemmelsen i stk. 3 hjemler en speciel adgang til ved samme dom at dømme en person både til forsorg og til straf, jfr. ovenfor p. 48—49. Der skal foreligge en overtrædelse af straffeloven og en overtrædelse af anden lov til samlet pådømmelse; hvis forsorgsdom da findes formålstjenlig med henblik på straffelovsovertrædelsen, kan retten i stedet for at indbefatte særlovsovertrædelsen under denne afgørelse fastsætte en ubetinget straf (i praksis bøde eller hæfte) inden for den for lovovertrædelsen gældende strafferamme.

Som det fremgår af bestemmelsens formulering, bør denne fremgangsmåde ikke uden videre betragtes som den normale i den omhandlede situation; det skal nøje overvejes, om præventionsgrunde eller — i sager med flere tiltalte — lighedshensyn gør det betænkeligt at nøjes med en dom til forsorg.

Om bødestraf i forbindelse med forsorg ved pådømmelsen af een lovovertrædelse henvises til bemærkningerne ad § 50, stk. 2.

§ 57.

Stk. 1.

Omfanget af forsorgsmyndighedens beføjelse til at give supplerende forskrifter beror efter udkastet på, hvad der er *nødvendigt* til gennemførelsen af tilsynet og eventuelle særlige pålæg. Som omtalt ovenfor p. 39—41 har forsorgsmyndighedens kompetence to sider.

For det første vil selve tilsynet altid indebære en beføjelse til at give visse forskrifter, uden hvilke tilsynet vanskeligt kan praktiseres; det er navnlig vigtigt, at de nødvendige forudsætninger for den tilsynsførendes kontakt med klienten er til stede: kendskab til hans adresse eller opholdssted, mulighed for at træffe ham på bestemte tider etc.

For det andet kan særlige pålæg efter § 56, stk. 2, nr. 1—7, normalt ikke iværksættes uden en vis medvirken fra den tilsynsførendes side. Her må forsorgsmyndigheden i

hvert enkelt tilfælde lægge dommens formulering til grund og være rede til at foretage de skridt, som skal til for at sætte dommen i kraft på en fornuftig og hensigtsmæssig måde. Med hensyn til opholdssted kan der — bortset fra de i § 57, stk. 2, 2. punktum, nævnte påtrængende tilfælde — ikke gives forskrifter om anbringelse i hjem eller institution, når retten ikke har anvendt særligt pålæg herom. Men hvis dommen indeholder et pålæg om ophold på et hjem efter Dansk Forsorgsselskabs bestemmelse, står forsorgsmyndigheden frit ved valget af hjem og med hensyn til senere overflytning til et andet hjem. Pålæg om ophold i et privat hjem kan derimod ikke uden retskendelse erstattes af en forskrift om ophold i en institution.

Hvis tilsynsmyndigheden skønner, at en påtænkt forskrift ligger på grænsen af dens kompetence, eller at forskriften kan medføre vanskeligheder i forholdet til klienten, bør spørgsmålet indbringes for retten i medfør af stk. 2.

Stk. 2.

Bestemmelsen i *stk. 2, 1. pkt.*, giver retten en almindelig adgang til under prøvetiden at ændre forsorgens nærmere karakter eller helt ophæve den. Spørgsmålet herom skal rejses enten af forsorgsmyndigheden eller af den dømte, og det påhviler anklagemyndigheden at indbringe spørgsmålet for retten. Se iøvrigt om bestemmelsen ovenfor p. 38—39.

Ændringer i forsorgen kan ske på forskellige måder. Et eller flere pålæg kan føjes til tilsyn, et pålæg kan erstattes eller suppleres med et andet, og et eller flere pålæg kan falde bort, eventuelt således at kun tilsynet står tilbage. Der kan altså ske ændringer både i skærpende og formildende retning. Dog kan retten ikke forlænge den fastsatte prøvetid, medmindre der foreligger en overtrædelse af pålæg eller forskrifter (§ 58, stk. 1 b) eller en ny lovovertrædelse (§ 59).

Når en afvænningskur eller anden behandling (§ 56, stk. 2, nr. 4 og 5) er gennemført med tilfredsstillende resultat, eller når erstatning er betalt som foreskrevet (nr. 7), er en kendelse om pålæggets bortfald unødvendig.

Om ophold i hjem eller institution gælder efter § 56, stk. 2, nr. 2, den særregel, at forsorgsmyndigheden kan bringe opholdet til ophør, når formålet med det skønnes at være opnået. Dette berører naturligvis ikke domfældtes adgang til at begære kendelse om afkortning af opholdet, når forsorgsmyndigheden ikke ønsker at træffe bestemmelse herom. — Opholdets varighed kan forlænges ved en senere kendelse, men ikke ud over den i loven fastsatte længstetid af 1 år. Det er ingen nødvendighed, at opholdet foreskrives allerede ved selve forsorgsdommen; det kan ske ved en særlig kendelse efter nogen tids tilsyn.

Stk. 2 nævner ved siden af kendelse om ændring også foranstaltningernes *ophævelse*. Bestemmelsen herom har den selvstændige betydning at give hjemmel til kendelse om *tilsynets* bortfald inden prøvetidens udløb, hvorved forsorgsdommens virkninger helt ophører. Der kan således ikke — som ved betingede domme — sluttes af med en prøvetid, der ikke er forbundet med tilsyn.

Ved *stk. 2, 2. pkt.*, gives der forsorgsmyndigheden en beføjelse til »i påtrængende tilfælde« selv at træffe bestemmelse om en ændring af forsorgen, som principielt kræver rettens kendelse. Hermed tænkes på bestemmelser, som ikke ligger i forlængelse af et givet pålæg, men udgør et nyt pålæg. Forsorgsmyndighedens bestemmelse skal da omgående forelægges retten, som enten kan godkende ændringen — eventuelt i forbindelse med en nærmere angivelse af pålæggets karakter og varighed — eller omgøre den. — Reglen i 2. pkt. tager først og fremmest sigte på situationer, hvor man gerne omgående vil have den dømte anbragt i hjem eller institution.

Stk. 3.

Hvis den dømte nårsomhelst kunne få en begæring om ændring eller ophævelse af forsorgen taget under påkendelse, ville man risikere, at domstolene i visse sager med korte mellemrum måtte træffe ny afgørelse, uden at. forholdene havde ændret sig. Kommissionen har anset det for ubetænkeligt at foreslå en begrænsning i domfældtes adgang til at begære kendelse og har foreslået at kræve, at der skal være forløbet mindst et halvt år fra den sidste kendelse, før der kan tages stilling til en ny begæring, jfr. herved straffelovens § 70, stk. 3.

I forbindelse med bestemmelsen i stk. 3 må det dog nævnes, at den dømte altid kan fremtvinge en ny retsafgørelse ved at undlade at respektere de givne bestemmelser.

§ 58.

Stk. 1.

Medens § 57 giver den almindelige hjemmel til at ændre forsorgen i prøvetiden, handler § 58 om de særlige tilfælde, hvor den dømte har overtrådt de meddelte pålæg eller forskrifter, se herom indledningen p. 42—44, hvor det bl. a. er understreget, at en egentlig tvangsmæssig gennemførelse af pålæg og forskrifter normalt ikke kommer på tale.

De forholdsregler, som nævnes i § 58, er anvendelige, hvadenten domfældte direkte har overtrådt de af *retten* fastsatte pålæg eller handlet imod *tilsynsmyndighedens* supplerende forskrifter. Det er en forudsætning, at overtrædelsen kan lægges domfældte til last.

Det er en vigtig opgave for den tilsynsførende at sikre sig, at der virkelig foreligger andet end en-ubetydelig eller tilfældig overtrædelse, og at situationen i det hele har udviklet sig således, at man ingen vegne kommer uden rettens medvirken.

Hvis retten finder, at der foreligger en tilregnelig overtrædelse, må der i det mindste gives domfældte en *advarsel*. Det er en selvfølge, at også de andre i stk. 1 nævnte fremgangsmåder normalt må være forbundet med en udtrykkelig indskærpelse af dommens betydning, jfr. herved nedenfor om § 60, stk. 4.

Under punkt a) nævnes foruden advarsel også idømmelse af en *bøde*. Om sådanne bøder gælder i det hele lovgivningens almindelige regler; det bemærkes særlig, at straffelovskommissionen ikke har fundet tilstrækkelig anledning til på dette punkt at fravige dagbodssystemet (jfr. straffelovens § 51, stk. 1). Bøderne pålægges ved kendelse, medens advarsel processuelt blot er en beslutning. — Efter advarsel eller bøde fortsætter forsorgen på samme måde som hidtil.

Efter punkt b), som i hovedsagen blot er en speciel udformning af § 57, stk. 2, kan retten imidlertid også ved kendelse træffe bestemmelse om *ændring af forsorgen*. Man har fundet det unødvendigt at sige udtrykkeligt, at en sådan bestemmelse efter omstændighederne kan træffes i forbindelse med advarsel eller bøde i medfør af punkt a). Som regel vil der i disse situationer være brug for en skærpelse af de hidtidige pålæg. En speciel form for skærpelse, som ikke er hjemlet ved § 57, stk. 2, er forlængelse af prøvetiden, hvis den ikke i forvejen er fastsat til 5 år; denne fremgangsmåde kan f. eks. tænkes anvendt, hvor (nye) særlige pålæg ikke er egnede, men hvor den dømte henimod prøvetidens udløb, er begyndt at unddrage sig kontakten med tilsynet eller på anden måde har vist tegn på ustadighed. Det er fundet overflødigt at sige i lovteksten, at forlængelse af prøvetiden kun kan ske inden for et maksimum af 5 år fra selve forsorgsdommen.

Stk. 2.

Bestemmelsen hjemler idømmelse af ubetinget (men ikke betinget) *straf eller anden*

retsfølge i overtrædelsestilfælde. Denne fremgangsmåde er efter udkastets formulering obligatorisk, når retten skønner, at fortsat anvendelse af forsorg ikke har noget fornuftigt formål.

At det er en straf „for den begåede lovovertrædelse" vil sige, at den for lovovertrædelsen gældende strafferamme er afgørende, og at lovens øvrige betingelser for dom til straf eller anden retsfølge — f. eks. for indsættelse i arbejdshus — må have været opfyldt allerede på forsorgsdommens tidspunkt.

Ved udmålingen af straf skal der ikke lægges afgørende vægt på at ramme netop den straf, som lovovertræderen ville have fået i første omfang, hvis der ikke var afsagt dom til forsorg. Tværtimod er det, som fremhævet ovenfor p. 44—45, straffelovskommissionens tanke, at der bør tages vidtgående hensyn til forholdene på den nye afgørelses tidspunkt. Det kan f. eks. tages i betragtning, om domfældte gennem længere tid har været undergivet tyngende vilkår, eller om det på den anden side er særlig ønskeligt, at der gennem en straf af længere varighed skabes muligheder for en indgående påvirkning.

§ 59.

Bestemmelsen handler om betydningen af, at der i prøvetiden rejses ny kriminel sigtelse mod den dømte, enten for et forhold begået forud for dommen til forsorg eller —• som det praktisk vigtigste — for en ny lovovertrædelse. Medens disse to situationer hidtil er bedømt efter forskellige regler — straffelovens § 59 og § 57 —, har kommissionen ment, at de principielt kan behandles ens og derfor mest praktisk nævnes i samme bestemmelse.

Det er efter udkastet hovedreglen, at der fastsættes en ubetinget straf eller anden retsfølge efter reglerne i §§ 88—89; herved forlades den gældende regel i § 57 om sammenlægning af to straffe, og det tilkommer retten at afgøre, med hvilken vægt hver af lovovertrædelserne skal gøre sig gældende.

Ifølge bestemmelsens 2. punktum kan retten imidlertid også bestemme, at forsorgen skal fortsætte, på samme eller ændrede vilkår og med samme eller ændret varighed. I modsætning til hvad der nu gælder efter straffelovens § 57, er retten ikke i noget tilfælde afskåret fra at vælge denne fremgangsmåde, men de foreliggende oplysninger om domfældte —• i forbindelse med et skøn over lovovertrædelsens beskaffenhed — skal gøre det ønskeligt at undgå straffuldbyrdelse.

Endelig har retten den mulighed at kombinere forsorg med en ubetinget straf for en af lovovertrædelserne. I praksis vil der formentlig hyppigst være trang til at idømme ubetinget bøde eller hæfte for den nye lovovertrædelse, navnlig hvor der er tale om en særlovsovertrædelse.

Adgangen til at afsige dom til straf for den første lovovertrædelse skal efter udkastet bero på, om den dømte inden prøvetidens udløb *sigtes for retten* for et nyt eller et hidtil upåtalt forhold. Det er ikke nok, at politiet udenretligt fremsætter sigtelsen overfor den pågældende selv; han må være betegnet som sigtet enten i et retsmøde eller skriftligt overfor retten. Kommissionen går ud fra, at en tilsvarende regel må følges med hensyn til den i § 58 nævnte situation, selvom der ikke her er tale om nogen sigtelse for strafbart forhold. En udtrykkelig bestemmelse herom er anset for overflødig.

§ 59 a.

Efter straffelovskommissionens forslag skal en dom til forsorg ikke i sig selv have gentagelses virkning; man finder det i den henseende rimeligt at sidestille dommen med en betinget dom, jfr. den gældende regel i § 61, stk. 1, og udkastets § 61 c, stk. 1. Herved fra-

viges altså straffelovens hovedregel i § 81, stk. 1, som lægger vægt på, at en gerningsmand tidligere er „fundet skyldig". På den anden side må der knyttes gentagelsesvirkning til domme til ubetinget straf eller anden retsfølge i medfør af § 58, stk. 2, eller § 59.

§ 59 b.

Stk. 1.

Reglerne om forsorgsdomme kræver nogle særlige processuelle bestemmelser. I udkastets § 59 b, stk. 1, er det foreslået at henlægge alle afgørelser efter § 57 og § 58 om senere ændring og ophævelse af den anordnede forsorg til underretten. Det kan enten være den underret, som har påkendt sagen i 1. instans, eller underretten på domfældtes bopæls- eller opholdssted (den sidstnævnte fremgangsmåde skal altid følges, hvis sagen i første omgang er pådømt ved nævningeting). I modsætning til den gældende bestemmelse i § 58 kræver udkastets regel ikke domfældtes samtykke til indbringelse for retten på bopæls- eller opholdsstedet. Det er ønskeligt, at afgørelserne så vidt muligt træffes af den ret, som allerede tidligere har behandlet sagen, men hvis domfældte er flyttet, vil det ofte være i hans interesse, at afgørelsen kan træffes på det sted, hvor han nu bor.

Om domsmænds medvirken henvises til bemærkningerne ad retsplejelovens § 684, stk. 3.

Stk. 2.

Afgørelser om ændring eller ophævelse af forsorgen i medfør af § 57 eller § 58, stk. 1, kan af domfældte eller anklagemyndigheden kun indbringes for højere ret med justitsministerens tilladelse. Denne bestemmelse svarer til den nugældende i § 58. Derimod må de almindelige ankeregler finde anvendelse, hvis der er afsagt dom til ubetinget straf eller anden retsfølge i medfør af § 58, stk. 2.

§ 60.

Stk. 1.

Om indholdet af stk. 1—3 henvises til indledningen kap. 8.

Stk. 1,1. pkt., er en *obligatorisk* regel om foretagelse af personundersøgelse i sager, i hvilke der skønnes at kunne blive spørgsmål om dom til forsorg (eller betinget dom, jfr. § 61 d). Undersøgelsen skal såvidt muligt foretages af Dansk Forsorgsselskab.

De i den nugældende § 56, stk. 2, 3. punktum, indeholdte detailregier er udeladt i kommissionens udkast. Man finder det mere hensigtsmæssigt, at sådanne spørgsmål omtales i et cirkulære til politiet.

Stk. 2.

Efter bestemmelsen i stk. 2 kan en sigtet, der nægter sig skyldig i det forhold, som sigtelsen angår, sætte sig imod foretagelsen af undersøgelsen. Dog kan han ikke derved ubetinget hindre undersøgelsen, men spørgsmålet skal forelægges retten til afgørelse. Der kan næppe i loven siges noget nærmere om, hvilke hensyn retten her bør lægge vægt på.

Stk. 3.

Udkastet understreger her betydningen af, at de i stk. 1 nævnte undersøgelser foretages med den størst mulige varsomhed, således at det stadig holdes for øje, om en henvendelse, en oplysning eller et spørgsmål til en bestemt person kan skade tiltalte. Som nævnt ovenfor p. 60 mener nogle af kommissionens medlemmer, at denne vejledende sætning ikke bør optages i loven.

Stk. 4.

Efter strafEelovskommissionens opfattelse er det et væsentligt moment i forsorgsdommen og den betingede dom, at afgørelsens indhold står tiltalte klart. Han skal forstå, at man har afstået fra at anvende straf, og at det nu afhænger af hans eget forhold i prøvetiden, om der skal foretages videre overfor ham i anledning af den begåede lovovertrædelse. Ved dom til forsorg skal han endvidere forstå, at tilsyn og eventuelle særlige pålæg er foreskrevet i hans egen interesse, og at han vil stå sig ved at rette sig efter dommen.

I praksis sker det ikke sjældent, at domfældte personer hævder ikke at have fået nogen klar forestilling om dommens indhold. Straffelovskommissionen har derfor fundet det rettest at henlede dommernes opmærksomhed på disse forhold ved en bestemmelse i loven.

Straffelovens kapitel 7 a.

§ 61.

Stk. 1.

I forhold til den nugældende hovedregel om betingede domme i straffelovens § 56, stk. 1, bevirker udkastets § 61, stk. 1, forskellige ændringer..

De gældende *strafmaksima* slettes, således at enhver straf kan gøres betinget (se herom ovenfor p. 46). Efter ordlyden omfatter § 61 også *ungdomsfængsel,* men kommissionen anser det for praktisk udelukket at afsige betinget dom hertil, thi enten bør behandlingen i ungdomsfængsel iværksættes straks, hvor de fornødne indikationer foreligger, eller også vil dom til forsorg være det rigtige skridt i første omgang.

Prøvetiden kan som hidtil være mindst 2 og højst 5 år, men kommissionen har som omtalt ovenfor p. 47 anset det for hensigtsmæssigt at nævne 3 år som den normale prøvetid. Som det fremgår af lovteksten, behøver tilsynstiden ikke at være af samme længde som prøvetiden, og det er fra forsorgskyndig side fremhævet, at det er hensigtsmæssigt som hovedregel at nøjes med 2 à 3 års tilsyn, således som det også hidtil har været hovedreglen i praksis. Der skal efter kommissionens opfattelse særlig vægtige grunde til for at fastsætte en prøvetid, der går ud over den foreslåede normaltid, 3 år.

Med hensyn til anvendelsen af *tillægsvilkår* foreligger der tre lovudkast, om hvis nærmere begrundelse man henviser til indledningen kap. 3. Der er dog i kommissionen enighed om, at domstolene frit bør kunne skønne over, om et pålæg angående udredelse af erstatning skal føjes til en betinget dom eller til en forsorgsdom.

Flertallets forslag indebærer, at andre tillægsvilkår end erstatning som hovedrege ikke kan knyttes til en betinget dom. Hvis der er trang til tilsyn, forskrifter om opholdssted, afholdspålæg, afvænningskur, indskrænkninger i rådigheden over indtægter etc., skal der normalt afsiges dom til forsorg. Særlige omstændigheder, f. eks. forbrydelsens grovhed, kan dog af og til tale for at knytte en foranstaltning til en betinget dom med udmålt straf. I sådanne tilfælde er retten ikke afskåret fra at gøre tilsyn eller en mindre indgribende foranstaltning eller begge dele til vilkår, men det må kun ske *undtagelsesvis.* — Det kan ikke bestemt angives, hvilke forskrifter man i denne forbindelse skal betragte som „mindre indgribende", men udtrykket omfatter i hvert fald ikke forskrifter angående ophold i hjem eller institution eller på hospital eller anden anstalt, heller ikke sådanne forskrifter om uddannelse, arbejde, opholdssted, fritid etc., som medfører en *særlig* følelig begrænsning i domfældtes handlefrihed.

Omend det efter formuleringen er muligt at fastsætte enkelte foranstaltninger *uden* bilsyn, bør det her som ved dom til forsorg erindres, at de særlige foranstaltninger — f. eks. efter § 56, stk. 2, nr. 1 — kan være stærkt afhængige af bistand fra en tilsynsførende.

Det første mindretal (Lucas) foreslår, at forsorg — d. v. s. tilsyn og en eller flere foranstaltninger efter § 56, stk. 2 — kan gøres til vilkår for udsættelsen, „når det findes hensigtsmæssigt". Efter denne formulering vil det bero på rettens frie skøn, om forsorgsdom eller betinget dom er den bedst egnede ramme om forskrifterne. Det vil derfor ikke være i strid med dette forslags forudsætninger, om betinget dom med tilsyn rent statistisk viser sig at blive mere almindelig end dom til forsorg.

Det andet mindretal (Vetli) ønsker med sin formulering at fastholde det samme udgangspunkt som flertallet: at anvendelsen af betinget dom med tilsyn etc. i stedet for dom til forsorg må være særlig begrundet, d. v. s. kræve særlig overvejelse. Men nogen udpræget undtagelsesforanstaltning behøver betinget dom med tillægsvilkår ikke at blive; heri er dette mindretal enigt med det første mindretal. På den anden side skal det være udelukket at afsige betinget dom med tillægsvilkår som omhandlet i § 56, stk. 2, nr. 2, 4 og 5; dette er ikke udelukket efter det første mindretals forslag.

Stk. 2.

Bestemmelsen om kombination af betinget og ubetinget straf svarer nøje til § 56, stk. 3, om ubetinget straf i forbindelse med forsorgsdom.

§ 61a.

Hvor tillægsvilkår er knyttet til en betinget dom, bliver der brug for at anvende nogle af bestemmelserne om dom til forsorg. I udkastets § 61 a er der henvist til disse bestemmelser.

Henvisningen til *§ 57* medfører, *at* tilsynsmyndigheden (hvor tilsyn er anordnet) kan give den dømte supplerende forskrifter, *at* retten kan afsige kendelse om ændring eller ophævelse af vilkårene, og *at* reglen i § 57, stk. 3, om forløbet af et halvt år fra sidste kendelse skal overholdes.

Det er principielt ikke udelukket, at forsorgsmyndigheden på egen hånd kan træffe en foreløbig beslutning om ændringer, jfr. § 57, stk. 2, 2. punktum. Men om alle ændringer af vilkårene gælder, at det må være ændringer til en foranstaltning, som i medfør af § 61, stk. 1, kan knyttes til betinget dom, det vil efter flertallets forslag sige: en mindre indgribende foranstaltning. Et pålæg om opholdssted kan ikke efter flertallets eller det andet mindretals forslag erstattes af et pålæg om ophold i hjem eller institution; efter det første mindretals forslag er der ingen begrænsning i adgangen til at ændre foranstaltningerne efter de om forsorgsdom givne regler.

Det har været drøftet i kommissionen, om der bør være adgang til ikke blot at ophæve tilsyn og andre vilkår, men også at bringe selve prøvetiden til ophør. Ved dom til forsorg er det som tidligere omtalt således, at en ophævelse af tilsynet eo ipso bringer prøvetiden til ophør. Ved betingede domme er der i almindelighed ikke stærk trang til at træffe en sådan bestemmelse, men der er dog i praksis forekommet tilfælde, hvor det måtte erkendes, at det ville være af væsentlig psykologisk betydning for en betinget dømt at få slettet den resterende prøvetid. Der er i kommissionen enighed om, at enten må man kunne forkorte prøvetiden ved enhver betinget dom — uanset om tillægsvilkår er fastsat —, eller også bør det være generelt udelukket. Kommissionen har valgt den sidstnævnte løsning. Henvisningen i § 61 a til § 57 kan derfor efter kommissionens opfattelse ikke fortolkes

således, at der ved betingede domme med tillægsvilkår skulle være adgang til i medfør af § 57, stk. 2, at ophæve ikke blot tillægsvilkårene, men også selve prøvetiden.

Ved overtrædelse af de fastsatte vilkår finder reglerne i *§ 58, stk. 1,* om advarsel, bøde og ændring af vilkårene eller af prøvetidens længde anvendelse. Adgangen til at ændre vilkårene vil også her begrænses af § 61, stk. 1, såfremt flertallets eller det andet mindretals forslag følges. — Anvendelsen af *§ 58, stk. 2,* forudsætter, at fortsat opretholdelse af betinget dom med tillægsvilkår findes formålsløs. Retten skal da træffe bestemmelse om fuldbyrdelse af den fastsatte straf.

Endelig henvises der til *§ 59 b* om behandling ved underret af disse ændringsspørgsmål samt om kæretilladelse.

Som følge af henvisningen til § 58 vil der ikke være hjemmel for anklagemyndigheden til selv at træffe bestemmelse om straffuldbyrdelse efter vilkårsovertrædelse; sagen skal altid forelægges retten, hvis der bliver tale om ændringer.

Mindretallets udkast til affattelse af § 61 a er en konsekvens af mindretallets forslag til § 61, stk. 1.

§ 61b.

Bestemmelsen handler om påtale for nye eller hidtil upåtalte lovovertrædelser og svarer i det væsentlige til § 59 om forsorgsdomme. Den vigtigste praktiske forskel bliver, at der ved betinget dom allerede er fastsat straf for den første lovovertrædelse, således at der ved den nye dom skal udmåles en tillægsstraf. Den samlede straf skal som hovedregel fuldbyrdes, men kan gøres betinget. En tredie mulighed er at fravige sammenstødsprincippet og gøre den ene straf (normalt den første) betinget, den anden (normalt bøde eller hæfte) ubetinget.

Udtrykket „anden retsfølge" omfatter også dom til forsorg.

§ 61c.

Stk. 1.

Bestemmelsen om, at en betinget dom kun har gentagelsesvirkning, såfremt straffen fuldbyrdes, svarer i det væsentlige til den nugældende § 61, stk. 1. — Da straffelovskommissionen ikke har foreslået nogen bestemmelse svarende til den nugældende § 60 (om strafskærpelse i tilfælde, hvor en lovovertrædelse i prøvetiden først påtales efter prøvetidens udløb), har man også fundet det hensigtsmæssigt at udelade den tilsvarende regel om gentagelsesvirkning. Lovens strafferammer vil normalt give tilstrækkelig mulighed for at tillægge lovovertrædelser i prøvetiden skærpende virkning, og andre konsekvenser af en betinget doms gentagelsesvirkning kan man uden skade give afkald på.

Med fuldbyrdelse af straf må her og i stk. 2 sidestilles fuldbyrdelse af anden retsfølge i medfør af § 61 a, jfr. § 58, stk. 2, eller i medfør af § 61 b.

Stk. 2.

Bestemmelsen svarer i det væsentlige til den gældende § 61, stk. 2.

Spørgsmålet om fortabelse af rettigheder har ikke stor praktisk betydning efter den ændring i retstilstanden, som er sket ved lov nr. 286 af 18. juni 1951. En særregel om betingede domme vil dog stadig have betydning i relation til vandelskravet i værnepligtslovens § 3. Her vil der ganske vist ske en forandring, hvis det forslag til en ny værnepligtslov, som er fremsat i folketinget, bliver vedtaget uden ændringer på dette punkt, men på den anden side kan der blive fastsat nye vandelskrav i fremtidige love. Straffelovskommissionen har derfor foreslået at fastholde som et almindeligt princip, at der ved anven-

delsen af rettighedsregler, som lægger vægt på idømmelsen af straf af en vis størrelse (i modsætning til kriterier som „uberygtet" etc.), skal ses bort fra betingede domme. — Ved forsorgsdomme opstår ikke noget tilsvarende problem.

Det bemærkes særlig, at de i straffelovens §§ 78 og 79 indeholdte regler principielt omfatter også betingede domme (og forsorgsdomme). Når kravet om nærliggende fare for misbrug er opfyldt, kan den, som har fået betinget dom, idelukkes fra at opnå en offentlig autorisation eller godkendelse, og der kan ved en betinget dom træffes bestemmelse om rettighedsfrakendelse.

§ 61 d.

§ 61 d overfører helt de i § 60 om dom til forsorg fastsatte regler til betingede domme.

Andre udkast til lovændringer.

§ 50, stk. 2.

Den gældende bestemmelse i § 50, stk. 2, om bede som tillægsstraf er i udkastet suppleret med en almindelig hjemmel til at idømme en ubetinget bøde ved siden af forsorg eller betinget straf, se herom nærmere ovenfor p. 49. Der stilles ikke krav om, at bestemte forudsætninger skal være opfyldt, eller at bødestraf skal være hjemlet for den pådømte lovovertrædelse.

§ 85, stk. 2.

Den særlige hjemmel til at gere straffe over de i § 56, stk. 1, nævnte maksima betingede bliver overflødig, når disse maksima ophæves.

Retsplejelovens § 684, stk. 3.

Den foreslåede processuelle regel slutter sig til § 59 b om retsafgørelser, som træffes efter afsigelsen af dom til forsorg. Det må anses for nødvendigt, at afgørelser om fastsættelse af straf eller anden retsfølge i medfør af § 58, sfck. 2, træffes under medvirken af domsmænd, hvorimod andre afgørelser om ændring af forsorgen etc. bør kunne træffes af underretsdommeren alene. Den foreslåede bestemmelse går ud på, at lægdommere skal indkaldes, hvis det ved sagens indbringelse for retten skønnes, at der kan blive spørgsmål om at anvende § 58, stk. 2, — navnlig hvor anklagemyndigheden ønsker at nedlægge påstand om fuldbyrdelse af straf eller anden retsfølge.

Den foreslåede regel får ingen betydning for betingede domme med tillægsvilkår, idet bestemmelse om den fastsatte strafs fuldbyrdelse i medfør af § 61 a, jfr. § 58, stk. 2, træffes uden domsmænds medvirken.

Lovens ikrafttræden.

Det er efter straffelovskommissionens opfattelse unødvendigt at give særlige overgangsbestemmelser i forbindelse med den foreslåede reform, idet straffelovens § 4, stk. 1 og 3, må anses for fyldestgørende, også for så vidt angår personer, som er idømt betinget straf før den nye lovs ikrafttræden. I § *4,* stk. 1, bør paragraftallet „61" muligt ændres til „61 d".

Statistiske oversigter vedrørende anvendelsen af betingede domme.

De nedenfor meddelte statistiske oplysninger vedrørende anvendelsen af betinget domfældelse angår kun overtrædelser af straffeloven (dog bortset fra betleri m. v. efter §§ 197—99) og svangerskabslovens §§ 6 og 7. Tabellerne angår efterkrigsårene til og med 1950; til sammenligning hermed er overalt medtaget tallene for 1938—39.

Tabel I.

Betingede domme i forhold til samtlige domme for overtrædelse af straffeloven.

År	Antal betingede domme			I pct. af samtlige domme		
	Mænd	Kvinder	I alt	Mænd	Kvinder	I alt
1938	1 838	371	2 209	33.9	64.4	36.8
1939	1 870	371	2 241	34.8	67.7	37.9
1945	1 353	450	1 803	15.3	46.0	18.4
1946	2 586	1 021	3 607	24.4	56.1	29.1
1947	2 927	1 031	3 958	26.4	58.0	30.8
1948	2 747	765	3 512	26.0	55.5	29.4
1949	2 618	674	3 292	28.8	59.5	32.2
1950	2 502	540	3 042	31.6	60.2	34.5

Efter en stærk nedgang i anvendelsen af betinget domfældelse i krigsårene kom man efter 1945 hurtigt op på ca. 30 pct. af samtlige domme; dette tal holdt sig ret konstant i årene 1946—49. Hvis den yderligere stigning til 34,5 pct. i 1950 er varig, er man ikke langt fra at have nået den samme relative anvendelse af betinget domfældelse som i årene før krigen.

Om anvendelsen af tilsyn i forbindelse med betingede domme henvises til tallene foran p. 24; se endvidere om prøvetidens længde p. 47.

Tabel II.

Betinget domfældte begyndere i pct. af samtlige begyndere idømt højere straf end bøde.

1938	1939	1945	1946	1947	1948	1949	1950
62.4	64.1	31.1	50.4	56.4	57.6	62.6	67.3

Tallene viser specielt for begyndernes vedkommende den stigende anvendelse af betinget domfældelse i årene efter krigen. I 1950 fik forholdsmæssig flere begyndere betinget dom end i 1938—39.

Tabel III.

Betinget domfældte begyndere i pct. af samtlige betinget domfældte personer.

1938	1939	1945	1946	1947	1948	1949	1950
88.7	88.4	93.7	92.3	90.5	89,7	87.3	85.0

I årene efter 1945 har recidivisterne udgjort en stigende andel af de betinget dømte lovovertrædere. Dette hænger sammen med, at recidivisternes antal i forhold til samtlige lovovertrædere har været stigende efter krigen. Derimod er anvendelsen af betinget domfældelse over for recidivister ikke steget i sarr me forhold som for begyndernes vedkommende.

Tabel IV.

Betingede domme, inddelt efter straffens art og størrelse, i pct. af samtlige domme inden for hver gruppe.

År	Hæfte indtil 3 mdr. incl.	Fængsel indtil 3 mdr. incl.	Fængsel 3—6 mdr. incl.	Fængsel 6—12 mdr. incl.
1938	39.8	59.2	25.4	10.2
1939	39.6	61.9	25.3	11.6
1945	26.9	42.5	12.9	2.2
1946	38.5	54.2	20.9	6.8
1947	38.7	54.9	21.1	6.4
1948	37.3	53.4	20.6	6.8
1949	34.8	57.0	25.8	5.5
1950	37.2	60.9	26.1	10.1

Hæftestraffene har lige siden 1946 været gjort betingede i omtrent samme omfang som før krigen. Med hensyn til de forskellige grupper af fængselsstraffe er anvendelsen af betinget dom først i 1950 kommet på højde med tallene fra 1938—39.

Tabel V.

Som tabel IV: særlig om fængselsstraf indtil 3 måneder.

	30 dage	30—60 dage incl.	60 dage—3 mdr. incl.
1949	68.9	61.6	47.1
1950	65.1	67.0	50.3

For så vidt angår fængselsstraffe på indtil 3 måneder, viser tabel V, at straffe på indtil 60 dage noget hyppigere gøres betingede end straffe mellem 60 dage og 3 måneder. De tilsvarende undergrupper var ikke udskilt i kriminalstatistikken før 1940.

Tabel VI.

Betingede domme, inddelt efter forbrydelsesarter, i pct. af samtlige domme inden for hver gruppe.

	Sædelighedsforbr.	Voldsforbr.	Ejendomsforbr.	Andre forbr.
1938	25.6	15.1	45.1	17.9
1939	27.8	15.2	46.2	21.1
1945	19.7	9.1	19.2	22.5
1946	25.2	16.6	31.4	21.4
1947	29.6	20.3	32.8	17.9
1948	29.3	14.4	31.4	25.2
1949	26.2	16.3	35.4	25.6
1950	33.1	17.5	38.0	21.0

Tabel VI viser navnlig, at anvendelsen af betinget domfældelse for ejendomsforbrydelser endnu i 1950 var et godt stykke fra at være på højde med tallene for 1938—39. Til gengæld anvendes betinget dom nu hyppigere over for visse andre forbrydere — navnlig sædelighedsforbrydere — end i 1938—39.

Tabel VII.

Betinget domfældte, inddelt efter alder, i pct. af samtlige domfældte inden for hver aldersgruppe.

	18—20 år		21—24 år		25—29 år		30—39 år		40 år og derover	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
1938	58.5	77.5	39.6	77.3	28.9	60.7	24.8	51.2	23.4	46.2
1939	56.9	85.5	38.6	69.8	28.4	65.6	29.4	58.8	24.6	46.9
1948	47.5	67.7	25.5	50.9	21.5	54.5	21.8	50.6	21.9	53.8
1949	51.5	71.5	27.0	58.6	24.1	53.2	24.0	58.5	25.3	52.4
1950	55.4	75.1	29.4	55.3	27.4	51.7	27.7	60.0	26.4	50.7

Når man tager i betragtning, at tallene inden for hver af de udskilte grupper kan svinge noget fra år til år — især for kvindernes vedkommende—, må man nøjes med at konstatere en ikke ringe overensstemmelse mellem tallene for 1938—39 og 1950. Dog synes anvendelsen af betinget domfældelse over for personer på 30 år og derover nærmest at være steget; med hensyn til lovovertrædere på 21—24 år er betinget domfældelse anvendt noget mindre end i 1938—39.

Tabel VIII.

Betingede domme i hovedstaden, provinsbyerne og landdistrikterne i pct. af samtlige domme inden for de pågældende områder.

	Hovedstad*)	Provinsbyer	Landkommuner
1938	36.6	36.2	37.8
1939	39.6	36.0	37.7
1948	25.5	32.5	32.0
1949	28.7	34.5	35.6
1950	33.5	35.5	34.9

Ligesom før krigen har betinget domfældelse i 1950 været anvendt i nogenlunde samme omfang i hovedstaden, provinsbyerne og landdistrikterne. Tallene for 1948—49 viser dog, at efterkrigstidens stigning i anvendelsen af beringet domfældelse er sket langsommere i hovedstaden end i det øvrige land.

*) Herunder falder København, Frederiksberg samt Nordre og Søndre birk, i årene 1938—39 dog kun København og Frederiksberg.

Uddrag af »Lag om villkorlig dom«, 1939.

1 §. Övertygas någon om brott och finnes, med hänsyn särskilt till den brottsliges karaktär och personliga förhållanden i övrigt, skälig anledning antaga, att han utan att undergå straff skall avhålla sig från att ånyo begå brott, må domstolen under förutsättningar som angivas i denna lag

antingen, i samband med ådömande av straff, förordna att med straffets verkställande skall villkorligt anstå,

eller ock, i samband med sakerförklaring, förordna om villkorligt anstånd med straffets ådömande.

Finnes förordnande enligt 8 § böra meddelas, skall, där ej särskilda skäl till annat föranleda, med straffets ådömande anstå. I annat fall bör som regel straffet bestämmas i domen.

Villkorlig dom som här sägs må ej meddelas, där det av hänsyn till den almänna laglydnaden är påkallat, att den brottslige undergår straff. Ej heller må i fråga om brott av krigsman villkorlig dom brukas med mindre det finnes kunna ske utan fara för krigslydnaden och ordningen inom krigsmakten.[1])

2 §. Villkorlig dom som i 1 § sägs må brukas, om å brottet eller, där flera brott förövats, å något av dem kan följa straffarbete eller fängelse, dock ej såvida den brottslige finnes förskylla högre straff än straffarbete i ett år eller fängelse i två år eller till ungdomsfängelse domes.

Villkorlig dom enligt 1 § må ej meddelas, där den tilltalade tillika dömes ovillkorligt till straffarbete eller fängelse.

3 §. Har tilltalad under de fem åren närmast före brottet undergått straffarbete, omedelbart ådömt fängelse, ungdomsfängelse, förvaring eller internering eller tvångsuppfostran, må villkorlig dom enligt 1 § meddelas allenast såframt synnerliga skäl därtill föranleda.

Samma lag vare, där den tilltalade under de fem åren närmast före brottet erhållit villkorlig dom, som ej avsett förvandlingsstraff för böter.

4 §. Meddelas beslut om förvandling av böter, må genom villkorlig dom beviljas anstånd med förvandlingsstraffets verkställande, såframt omständigheterna ej föranleda till antagande att den bötfällde av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit gälda böterna eller att straffets verkställighet erfordras för hans tillrättaförande.

[1]) Sidste punktum tilføjet ved lov af 30. juni 1948.

5 §. I villkorlig dom, som meddelas enligt 1 §, skall fastställas en prövotid av tre år eller, om den tilltalade dömts till allenast böter, två år, räknat från den dag utslaget i vad angår den villkorliga domen till följd av nöjdförklaring eller eljest vann laga kraft mot den dömde.

I villkorlig dom, som allenast avser förvandlingsstraff för böter, skall prövotiden bestämmas till två år.

Om förlängning av prövotiden stadgas i 12 og 14 §§.

6 §. Den villkorligt dömde skall under prövotiden föra ett ordentligt och ostraffligt leverne, undvika dåligt sällskap och bemöda sig om utväg till försörjning på lovligt sätt samt i övrigt ställa sig till efterrättelse vad enligt denna lag och med stöd därav meddelade föreskrifter åligger honom. Har han förpliktats ersätta genom brottet uppkommeri skada, skall han göra vad i hans förmåga står att fullgöra sin skyldighet därutinnan.

7 §. I villkorlig dom enligt 1 § skall förordnas, att den dömde under prövotiden skall stå under övervakning, såvida ej av särskilda skäl kan antagas att han ändock skall låta sig rätta.

I dom enligt 4 § skall förordnas om övervakning, där det av särskilda skäl finnes erforderligt.

8 §. I den mån det med hänsyn till den dömc.es ungdom, sinnesbeskaffenhet, omgivning eller levnadssätt och tidigare vandel finnes påkallat för hans tillrättaförande, må, jämte det förordnande meddelas om övervakning, tillika åläggas honom att

a. ställa sig till efterrättelse särskilda bestämmelser beträffande hans utbildning, arbetsanställning, vistelseort, bostad eller användande av fritid;

b. avhålla sig från bruk av rusdrycker;

c. underkasta sig behandling å sjukhus, alkoholistanstalt eller annan anstalt;

d. underkasta sig inskränkning i förfogandet ever arbetsförtjänst eller andra tillgångar.

Domstolen äger ock, när det finnes lämpligare ocli av barnavårdsnämnd i avgivet yttrande föreslagits, överlämna åt nämnden att vidtaga å -gärd för den dömdes omhändertagande för skyddsuppfostran.

Där det finnes lämpligt må ock föreskrivas, att den dömde bör å tid och sätt som i domen angivas söka fullgöra honom åliggande skyldighet att gälda ersättning för skada som uppkommit genom brottet.

9 §. Övervakning skall stå under tillsyn av ö vervakningsdomstol och utövas av övervakare.

Har den villkorliga domen meddelats av allmän underrätt, är denna övervakningsdomstol, där ej i domen annan allmän underrätt utses därtill. Har domen ej meddelats av allmän underrätt, skall sådan domstol i domen utses till övervakningsdomstol. Tillsyn å övervakning må av övervakningsdomstolen flyttas till annan allmän underrätt.

Övervakare förordnas i samband med beslut om övervakning, där så lämpligen kan ske. I annat fall ankommer det på övervakningsdomstolen att snarast möjligt förordna övervakare. Övervakningsdomstolen må kunna entlediga övervakaren och förordna annan i hans ställe.

Angående övervakningsdomstols sammansättning vid behandling av ärende, som avses i denna paragraf, gälle vad i rättegångsbalken är i allmänhet föreskrivet om domförhet vid huvudförhandling. Finnes ärendet ej lämpligen böra anstå till allmänt ting eller allmän rättegångsdag, vare rätten dock domför, häradsrätt utan nämnd och rådhusrätt med en lagfaren domare[1]).

10 §. Det åligger den dömde att hålla övervakaren underrättad om sin bostad och arbetsanställning, på kallelse inställa sig hos honom och i övrigt enligt hans anvisningar upprätthålla förbindelse med honom.

Övervakaren äger meddela bestämmelser med avseende å verkställandet av föreskrift varom i 8 § sägs samt de ordningsföreskrifter han eljest med hänsyn till den dömdes ungdom eller sinnesbeskaffenhet finner erforderliga.

11 §. Föreskrift som meddelats jämlikt 8 § må ändras eller upphävas, då anledning därtill förekommer. Har övervakning varat sex månader, må beslut meddelas om dess upphörande, såframt det av särskilda skäl kan antagas att den dömde låter sig rätta utan övervakning.

12 §. Åsidosätter den dömde, utan att därigenom göra sig skyldig till brott, något som till följd av den villkorliga domen åligger honom, må domstolen efter omständigheterna

a. förordna om övervakning;

b meddela föreskrift jämlikt 8 §;

c. förordna om prövotidens förlängning, dock högst med två år utöver den i domen bestämda tiden;

d. besluta att varning skall tilldelas den dömde; eller ock

c. förklara anståndet förverkat.

Meddelas på grund av denna paragraf sådan föreskrift som i 8 § sägs, skall ock förordnas om övervakning, där så ej tidigare skett. Förklaras anståndet förverkat, skall tillika bestämmas straff för brottet, där det ej skett i den villkorliga domen.

13 §. 1 mom. Varder den, som erhållit villkorlig dom enligt 1 §, övertygad att hava begått nytt brott under prövotiden, må domstolen förklara anståndet förverkat; och skall, där ej särskilda skäl till annat föranleda, sådan förklaring meddelas, om det nya brottet finnes förskylla straffarbete eller fängelse. Övertygas han om brott som förövats före prövotidens början, må, under förutsättningar som angivas i 1—3 §§ och 26 §, förordnas att anståndet skall avse jämväl detta brott; meddelas ej sådant förordnande, skall antingen anståndet förklaras förverkat eller ock straff ådömas och verkställas för allenast det brott, varom den dömde sålunda övertygats.

Då i fall som ovan sägs anstånd förklaras förverkat, skall gemensamt straff för de brott som äro i fråga ådömas i enlighet med vad därom är stadgat. Vad nu sagts gälle ock, då anstånd som beviljats med verkställande av straff förklaras skola avse jämväl annat brott.

2 mom. Där den som erhållit villkorlig dom enligt 4 § övertygas om brott som begåtts före prövotidens slut, må anståndet förklaras förverkat.

[1]) Sidste stykke affattet red lov af 20. december 1946.

3 mom. Ålägges villkorligt dömd förvandlingsstraff för böter, må anståndet förklaras förverkat.

14 §. Därest i fall som avses i 13 § anståndet ej förklaras förverkat, äger domstolen i enlighet med vad i 12 § stadgas meddela ändrade bestämmelser med avseende å den villkorliga domen.

Uddrag af „Criminal Justice Act", 1948.

Probation and discharge.

Probation.

3.—(1) Where a court by or before which a person is convicted of an offence (not being an offence the sentence for which is fixed by law) is of opinion that having regard to the circumstances, including the nature of the offence and the character of the offender, it is expedient to do so, the court may, instead of sentencing him, make a probation order, that is to say, an order requiring him to be under the supervision of a probation officer for a period to be specified in the order of not less than one year nor more than three years.

(2) A probation order shall name the petty sessional division in which the offender resides or will reside; and the offender shall (subject to the provisions of the First Schedule to this Act relating to probationers who change their residence) be required to be under the supervision of a probation officer appointed for or assigned to that division.

(3) Subject to the provisions of the next following section, a probation order may in addition require the offender to comply during the whole or any part of the probation period with such requirements as the court, having regard to the circumstances of the case, considers necessary for securing the good conduct of the offender or for preventing a repetition by him of the same offence or the commission of other offences:

Provided that (without prejudice to the power of the court to make an order under subsection (2) of section eleven of this Act) the payment of sums by way of damages for injury or compensation for loss shall not be included among the requirements of a probation order.

(4) Without prejudice to the generality of the last foregoing subsection, a probation order may include requirements relating to the residence of the offender:

Provided that—

(a) before making an order containing any such requirements, the court shall consider the home surroundings of the offender; and

(b) where the order requires the offender to reside in an approved probation hostel, an approved probation home or any other institution, the name of the institution and the period for which he is so required to reside shall be specified in the order, and that period shall not extend beyond twelve months from the date of the order.

(5) Before making a probation order, the court shall explain to the offender in ordinary language the effect of the order (including any additional requirements proposed to be inserted therein under subsection (3) or subsection (4) of this section or under the

next following section) and that if lie fails to comply there with or commits another offence he will be liable to be sentenced for the original offence; and if the offender is not less than fourten years of age the court shall not make the order unless he expresses his willingness to comply with the requirements thereof.

(6) The court by which a probation order is made shall forthwith give copies of the order to a probation officer assigned to the court, and he shall give a copy to the offender, to the probation officer responsible for the supervision of the offender and to the person in charge of any institution in which the probationer is required by the order to reside; and the court shall, except where it is itself the supervising court, send to the clerk to the justices for the petty sessional division named in the order a copy of the order, together with such documents and information relating to the case as it considers likely to be of assistance to the supervising court.

(7) Where a probation order requires the offender to reside in any institution, not being—

(a) an approved probation hostel or approved probation home; or

(b) an institution in which he is required to reside for the purposes of any such treatment as is mentioned in paragraph *(a)* or paragraph *(b)* of subsection (2) of the next following section,

the court shall forthwith give notice of the terms of the order to the Secretary of State.

Probation orders requiring treatment for mental condition.

4.—(1) Where the court is satisfied, on the evidence of a duly qualified medical practitioner appearing to the court to be experienced in the diagnosis of mental disorders, that the mental condition of an offender is such as requires and as may be susceptible to treatment but is not such as to justify his being certified as a person of unsound mind under the Lunacy Act, 1890, or as a defective under the Mental Deficiency Act, 1913, the court may, if it makes a probation order, include therein a requirement that the offender shall submit, for such period not extending beyond twelve months from the date of the order as may be specified therein, to treatment by or under the direction of a duly qualified medical practitioner with a view to the improvement of the offender's mental condition.

(2) The treatment required by any such order shall be such one of the following kinds of treatment as may be specified in the order, that is to say—

(a) treatment as a voluntary patient under section one of the Mental Treatment Act, 1930, in such institution within the meaning of that Act, or in such hospital, nursing home or place approved by the Minister of Health for the purposes of the said section one, or in the charge of such person so approved, as may be specified in the order;

(b) treatment as a resident patient in such institution or place approved for the purposes of this section by the said Minister as may be specified in the order;

(c) treatment as a non-resident patient at such institution or place as may be specified in the order; or

(d) treatment by or under the direction of such duly qualified medical practitioner as may be specified in the order;

but except as aforesaid the nature of the treatment shall not be specified in the order.

(3) A court shall not make a probation order containing such a requirement as aforesaid unless it is satisfied that arrangements have been or can be made for the treatment intended to be specified in the order, and, if the offender is to be treated as a voluntary patient or as a resident patient as aforesaid, for his reception.

(4) While the probationer is under treatment as a voluntary patient or as a resident patient in pursuance of a requirement of the probation order, the probation officer responsible for his supervision shall carry out the supervision to such extent only as may be necessary for the purpose of the discharge or amendment of the order.

(5) Where the medical practitioner by whom or under whose direction a probationer is being treated for his mental condition in pursuance of a probation order is of opinion that part of the treatment can be better or more conveniently given in or at an institution or place not specified in the order, being an institution or place in or at which the treatment of the probationer will be given by or under the direction of a duly qualified medical practitioner, he may, with the consent of the probationer, make arrangements for him to be treated accordingly; and the arrangements may provide for the probationer to receive part of his treatment as a resident patient in an institution or place notwithstanding that the institution or place is not one which could have been specified in that behalf in the probation order.

(6) Where any such arrangements as are mentioned in the last foregoing subsection are made for the treatment of a probationer—

(a) the medical practitioner by whom the arrangements are made shall give notice in writing to the probation officer responsible for the supervision of the probationer, specifying the institution or place in or at which the treatment is to be carried out; and

(b) the treatment provided for by the arrangements shall be deemed to be treatment to which he is required to submit in pursuance of the probation order.

(7) Subject as hereinafter provided, a report in writing as to the mental condition of any person purporting to be signed by a duly qualified medical practitioner experienced in the diagnosis of mental disorders may be received in evidence for the purposes of subsection (1) of this section without proof of the signature, qualifications or experience of the practitioner:

Provided that such a report shall not be so received unless the person to whom it relates consents or, where that person is under seventeen years of age, unless his parent or guardian consents or no parent or guardian can be found.

(8) Where a person of whose mental condition evidence is received for the purposes of subsection (1) of this section (or, where that person is under seventeen years of age, his parent or guardian) desires to call rebutting evidence, the court shall not make a probation order in his case containing any such requirement as is authorised by this section unless he, or his parent or guardian, as the case may be, has been afforded an opportunity of calling such evidence.

(9) Except as provided by this section, a court shall not make a probation order requiring a probationer to submit to treatment for his mental condition.

Discharge, amendment and review of probation orders.

5.—(1) The provisions of the First Schedule to this Act shall have effect in relation to the discharge and amendment of probation orders.

(2) Where a probation order, whether as originally made or as amended under the said Schedule, requires the probationer to reside in an approved probation hostel or home or other institution (otherwise than for the purpose of submitting to treatment for his mental condition as a voluntary or resident patient) for a period extending beyond six months from the date of the order as originally made or of the amending order, as the case may be, the probation officer shall, as soon as may be after the expiration of six months after that date, report to the supervising court on the case.

(3) On receipt of any such report, the supervising court shall review the probation order for the purpose of considering whether to cancel the requirement as to residence or reduce the period thereof, and may, if it thinks lit, amend the order accordingly without the necessity for any application in that behalt'.

(4) Where, under the following provisions of this Part of this Act, a probationer is sentenced for the offence for which he was placed on probation, the probation order shall cease to have effect.

Breach of requirement of probation order.

6.—(1) If at any time during the probation period it appears on information to a justice of the peace on whom jurisdiction is hereinafter conferred that the probationer has failed to comply with any of the requirements of the order, the justice may issue a summons requiring the probationer to appear at the place and time specified therein, or may, if the information is in writing and on oath, issue a warrant for his arrest.

(2) The following justices shall have jurisdiction or the purposes of the foregoing subsection, that is to say:—

(a) if the probation order was made by a court of summary jurisdiction, any justice acting for the petty sessional division or place for which that court or the supervising court acts;

(b) in any other case, any justice acting for the petty sessional division or place for which the supervising court acts;

and any summons or warrant issued under this section shall direct the probationer to appear or be brought before a court of summary jurisdiction for the petty sessional division or place for which the justice issuing the summon;! or warrant acts.

(3) If it is proved to the satisfaction of the court before which a probationer appears or is brought under this section that the probationer has failed- to comply with any of the requirements of the probation order, that court may without prejudice to the continuance of the probation order, impose on him a fine not exceeding ten pounds or, in a case to which section nineteen of this Act applies, make an order under that section requiring him to attend at an attendance centre, or may—

(a) if the probation order was made by a court of summary jurisdiction, deal with the probationer, for the offence in respect of which the probation order was made, in any manner in which the court could deal with him if it had just convicted him of that offence;

(b) if the probation order was made by a court of assize or quarter sessions, commit him to custody or release him on bail (with or without sureties) until he can be brought or appear before the court of assize or quarter sessions.

(4) Where the court of summary jurisdiction deals with the case as provided in paragraph *(b)* of the last foregoing subsection then—

(a) the court shall send to the court of assize or quarter sessions a certificate signed by a justice of the peace, certifying that the probationer has failed to comply with such of the requirements of the probation order as may be specified in the certificate, together with such other particulars of the case as may be desirable; and a certificate purporting to be so signed shall be admissible as evidence of the failure before the court of assize or quarter sessions; and

(b) where the probationer is brought or appears before the court of assize or quarter sessions, and it is proved to the satisfaction of that court that he has failed to comply with any of the requirements of the probation order, that court may deal with him, for the offence in respect of which the probation order was made, in any manner in which the court could deal with him if he had just been convicted before that court of that offence.

(5) A fine imposed under this section in respect of a failure to comply with the requirements of a probation order shall be deemed for the purposes of any enactment to be a sum adjudged to be paid by a conviction.

(6) A probationer who is required by the probation order to submit to treatment for his mental condition shall not be treated for the purposes of this section as having failed to comply with that requirement on the ground only that he has refused to undergo any surgical, electrical or other treatment if, in the opinion of the court, his refusal was reasonable having regard to all the circumstances; and without prejudice to the provisions of section eight of this Act, a probationer who is convicted of an offence committed during the probation period shall not on that account be liable to be dealt with under this section for failing to comply with any requirement of the probation order.

Absolute and conditional discharge.

7.—(1) Where a court by or before which a person is convicted of an offence (not being an offence the sentence for which is fixed by law) is of opinion, having regard to the circumstances including the nature of the offence and the character of the offender, that it is inexpedient to inflict punishment and that a probation order is not appropriate, the court may make an order discharging him absolutely, or, if the court thinks fit, discharging him subject to tha condition that he commits no offence during such period, not exceeding twelve months from the date of the order, as may be specified therein.

(2) An order discharging a person subject to such a condition as aforesaid is in this Act referred to as "an order for conditional discharge", and the period specified in any such order as "the period of conditional discharge".

(3) Before making an order for conditional discharge the court shall explain to the offender in ordinary language that if he commits another offence during the period of conditional discharge he will be liable to be sentenced for the original offence.

(4) Where, under the following provisions of this Part of this Act, a person conditionally discharged under this section is sentenced for the offence in respect of which the order for conditional discharge was made, that order shall cease to have effect.

Commission of further offence.

8.—(1) If it appears to a judge or justice of tie peace on whom jurisdiction is hereinafter conferred that a person in whose case a probation order or an order for conditional discharge has been made has been convicted by a court in any part of Great Britain of an offence committed during the probation period or during the period of conditional discharge, and has been dealt with in respect of that offence, the judge or justice may issue a summons requiring that person to appear at the place and time specified therein, or may issue a warrant for his arrest:

Provided that a justice of the peace shall not issue such a summons except on information and shall not issue such a warrant except on information in writing and on oath.

(2) The following persons shall have jurisdiction for the purposes of the foregoing subsection, that is to say:—

(a) if the probation order or the order for conditional discharge was made by the Central Criminal Court, a judge of that court;

(b) if the order was made by a court of assize (other than the Central Criminal Court), a judge of the High Court or a committing justioe;

(c) if the order was made by a court of quarter sessions, a justice for the county or place for which that court was held, or a committing justice;

(d) if the order was made by a court of summary jurisdiction, a justice acting for the petty sessional division or place for which that court acts;

(e) in the case of a probation order, by whatever court it was made, a justice acting for the petty sessional division or place for which the supervising court acts.

(3) A summons or warrant issued under this section shall direct the person so convicted to appear or to be brought before the court by which the probation order or the order for conditional discharge was made:

Provided that—

(a) if that court is a court of summary jurisdiction and the summons or warrant is issued by a justice acting for the petty sessional division for which the supervising court acts, the summons or warrant may direct him to appear or to be brought before the supervising court; and

(b) if a warrant is issued requiring him to be brought before a court of assize or quarter sessions, and he cannot forthwith be brought before that court because that court is not being held, the warrant shall have effect as if it directed him to be brought before a court of summary jurisdiction for the place in Great Britain where he is arrested; and the court of summary jurisdiction shall commit him to custody or release him on bail (with or without sureties) until he can be brought or appear before the court of assize or quarter sessions.

(4) If a person in whose case a probation orde][1] or an order for conditional discharge has been made by a court of assize or quarter sessions is convicted and dealt with by a court of summary jurisdiction in respect of an offence committed during the proba-

tion period or during the period of conditional discharge, the court of summary jurisdiction may commit him to custody or release him on bail (with or without sureties) until he can be brought or appear before the court by which the order was made; and if it does so the court of summary jurisdiction shall send to the court of assize or quarter sessions a copy of the minute or memorandum of the conviction entered in the register required to be kept under section twenty-two of the Summary Jurisdiction Act, 1879, signed by the clerk of the court by whom the register is kept.

(5) Where it is proved to the satisfaction of the court by which a probation order or an order for conditional discharge was made, or, if the order (being a probation order) was made by a court of summary jurisdiction, to the satisfaction of that court or the supervising court, that the person in whose case that order was made has been convicted and dealt with in respect of an offence committed during the probation period, or during the period of conditional discharge, as the case may be, the court may deal with him, for the offence for which the order was made, in any manner in which the court could deal with him if he had just been convicted by or before that court of that offence.

(6) If a person in whose case a probation order or an order for conditional discharge has been made by a court of summary jurisdiction is convicted before a court of assize or quarter sessions of an offence committed during the probation period or during the period of conditional discharge, or is dealt with by a court of assize or quarter sessions for an offence so committed in respect of which he was committed for sentence to that court, the court of assize or quarter sessions may deal with him for the offence for which the order was made, in any manner in which the court of summary jurisdiction could deal with him if it had just convicted him of that offence.

(7) If a person in whose case a probation order or an order for conditional discharge has been made by a court of summary jurisdiction is convicted by another court of summary jurisdiction of any offence committed during the probation period, or during the period of conditional discharge, that court may, with the consent of the court which made the order or, in the case of a probation order, with the consent of that court or of the supervising court, deal with him, for the offence for which the order was made, in any manner in which the court could deal with him if it had just convicted him of that offence.

(8) In this section the expression "committing justice", in relation to a person in whose case a probation order or an order for conditional discharge has been made by a court of assize or quarter sessions, includes any justice acting for the petty sessional division or place for which the justices acted by whom he was committed for trial or for sentence.

Generalrapport fra De Forenede Nationers seminar om probation.

London 1952.

I. Indledning.

Seminaret om probation afholdtes i London fra 20.—30. oktober 1952. De officielle sprog var fransk og engelsk.

12 særlige eksperter, hvis redegørelser var trykt og omdelt til deltagerne, holdt i formiddagsmøderne korte foredrag om problemets forskellige sider og gav således grundlag for deltagernes diskussioner både i formiddagens plenarmøder og i studiegrupperne, der mødtes om eftermiddagen. Disse grupper, fire ialt. omfattede delegater repræsenterende de forskellige lande og interesseområder.

De fleste af de 17 lande, der var repræsenteret på seminaret, havde i forvejen udsendt en rapport om probation eller om de beslægtede foranstaltninger, som finder anvendelse indenfor deres område, og disse rapporter var til rådighed for de 58 delegater og de særlige eksperter og observatører, som deltog i seminaret.

Under seminaret demonstrerede probation officers på grundlag af konkrete sager deres „case-work"-metode og gav i dramatisk form en fremstilling af deres arbejde i retten; der blev forevist en dokumentarisk film, og der afholdtes besøg i retter og i institutioner, som har med undersøgelsen og behandlingen af kriminelle at gøre. Alt dette bidrog til at belyse de problemer, som man behandlede.

//. Problemets almindelige stilling.

1° Ønskeligheden af at fremme probationssystemets indførelse og udvikling var ikke under debat, men anerkendtes af alle deltagerne, og vægten blev lagt på den kendsgerning, at hovedsagen ikke er den lovgivningsmæssige fremgangsmåde, ved hvilken probationen kan indføjes i de forskellige landes retssystemer, men snarere at udvikle tilsynsarbejdet, d. v. s. den fremgangsmåde at hjælpe lovovertræderen til at genvinde en plads i samfundet gennem positiv behandling i fribed.

2° Seminaret satte sig fra første færd et prakt sk mål: at belyse hvorledes man skal udvikle probationssystemet i lande, hvor det allerede eksisterer, og indføre det i retssystemer, som ikke i forvejen kender det.

Spørgsmål af rent juridisk eller lovteknisk natur blev behandlet i det omfang, hvori det var nødvendigt for at formulere konkrete forslag, som var egnede til at realiseres.

3° Seminaret koncentrerede sig om studiet af probation overfor *voksne lovovertrædere.* Følgelig så man med vilje bort fra spørgsmålet om forebyggende sociale foran-

staltninger med hensyn til personer, som ikke har begået lovovertrædelser, og behandlingen af unge mennesker blev kun omtalt, for så vidt der herfra kunne hentes løsninger med henblik på det behandlede emne.

4° Med hensyn til en definition af probationen, det emne som var genstand for overvejelse, lagde seminaret bevidst større vægt på *probationens væsen* end på de anvendte juridiske begreber.

Som udgangspunkt tog man den definition, der findes side 4 i bogen , Probation and Related Measures“[1]) „. . . .man kan sige, at probation er en fremgangsmåde til behandling af særlig udvalgte lovovertrædere, og at den består i en betinget strafudsættelse, idet lovovertræderen samtidig sættes under personligt tilsyn og får individuel vejledning eller ..behandling" ".

Nogle studiegrupper foreslog til denne definition at føje det begrebsmoment, at det centrale i probation er behandling iværksat i samfundet, d. v. s. i frihed, et begreb der nærmere udvikles i den analyse af probationens definition, som findes i ovennævnte værk. Man fandt det derfor rigtigt at udelukke fra probationens område alle forholdsregler, som indebærer en tvungen frihedsberøvelse.

På den anden side kunne man akceptere, at en foranstaltning, ved hvilken den dømte for en begrænset tid og med sit samtykke anbringes i en institution af *ikke-strafmcessig* karakter med henblik på en hensigtsmæssig lægelig eller opdragende behandling, kan rummes indenfor probationens rammer.

Alle deltagere i seminaret var enige om at understrege, at i probationsbehandlingen indtager tanken om tilsyn en sekundær stilling i forhold til tanken om effektiv hjælp fra en probation officer til den person, som er betroet ham.

III. Afgørelsen om 'probation.

1 ° Spørgsmålet om, på hvilket stadium af straffesagens gang det er hensigtsmæssigt at træffe bestemmelse om probation overfor en lovovertræder, må nødvendigvis bero på de forskellige retssystemer. Det samme gælder de forskellige opfattelser af probationens retlige karakter; den kan betragtes enten som en selvstændig foranstaltning eller som en foranstaltning, der indebærer tilsyn knyttet til udsættelse af strafs fastsættelse eller til udsættelse af en allerede fastsat strafs fuldbyrdelse.

Seminaret mærkede sig de betydelige forskelle, der i så henseende består mellem de repræsenterede landes retssystemer.

Nogle delegater foretrak probation uden fastsættelse af straf og henledte i denne forbindelse opmærksomheden på det system, som er valgt i den engelske Criminal Justice Act af 1948. På den anden side var der andre, som mente, at over for voksne lovovertrædere har truselen om at skulle udstå en bestemt straf, der allerede er fastsat og blot udsat i en prøvetid, en meget gavnlig virkning.

Alle var imidlertid enige om at betone, at undladelsen af at overholde et vilkår i afgørelsen om probation aldrig skulle bevirke en automatisk tilbagekaldelse af afgørelsen.

2 ° Nogle delegater, repræsenterende lande, hvis retssystemer anerkender den simple betingede dom („sursis"), og hvor probationen endnu ikke er formelt akcepteret overfor voksne lovovertrædere, udtalte, at det for tiden er fornuftigt og praktisk at indføre probationssystemet i lovgivningen i form af en særlig type af „sursis", omfattende det tilsyn med lovovertræderen, som er probationens vigtigste kendemærke.

[1]) Udgivet af De Forenede Nationer, New York, 1951.

Den således foreslåede løsning undervurderede ikke de argumenter, der var fremført af delegater fra lande, som foretrækker at forme probationen som en selvstændig foranstaltning, uafhængig af enhver fastsættelse af straf eller anden foranstaltning.

Men for tiden er „sursis" i visse europæiske lande den kanal, gennem hvilken probationen lettest vinder frem indenfor de bestående lovgivningsmæssige rammer. Hvis det lykkes, vil probationen derefter kunne konsolidere sig og opnå en selvstændig kriminalretlig foranstaltnings plads.

Det måtte bemærkes, at denne form for „sursis" kunne og måtte eksistere sammen med den enkle „sursis", som overfor visse lejlighedsforbrydere vil vedblive at være den bedst egnede forholdsregel.

Det kan her anføres, at når probation betragtes som en af „sursis" uafhængig foranstaltning, behøver det ikke at være en domstol, som træffer afgørelsen; det kan være anklagemyndigheden, en fremgangsmåde der for tiden anvendes i visse skandinaviske lande, og som med held er forsøgt i Belgien, Frankrig og Holland. Men nogle delegater ønskede at præcisere, at efter deres opfattelse burde ansvaret for en afgørelse om probation i alle tilfælde påhvile domstolene, som alene frembyder de fuldstændige og absolutte garantier.

IV. Probationens område,

1° I *teoretisk* henseende blev to ting fremhævet:

a) Det er ikke ønskeligt at fastsætte teoretiske eller obligatoriske grænser for probationens anvendelsesområde. Den er et middel til social påvirkning, og det ville være beklageligt, hvis de retlige myndigheder blev afskåret fra at bruge den i tilfælde, hvor denne kurs forekommer dem hensigtsmæssig i individets og samfundets interesse.

b) På den anden side lagde man ved probationens nærmere bestemmelse vægt på nødvendigheden af at bruge denne behandlingsmåde med skønsomhed, således at man omhyggeligt udvælger de personer, på hvem den skal anvendes.

2° I *praktisk* henseende rejste disse henstillinger en hel del vanskeligheder.

Nogle delegater mente, at det netop med henblik på probationens heldige anvendelse var nødvendigt at fastsætte visse legale grænser for dens område.

Til støtte for dette synspunkt henviste man til de reaktioner, som kan tænkes at forekomme i den offentlige mening. Man sagde, at offentligheden ikke ville forstå det, hvis personer, som var skyldige i meget alvorlige forbrydelser, blev begunstiget med en foranstaltning, hvis synlige virkning ville være at lade dem forblive på fri fod. De foreslåede begrænsninger skulle bestå i udelukkelse fra probation af personer, som er skyldige i visse i loven nærmere angivne alvorlige forbrydelser.

Disse begrænsninger kunne også finde anvendelse med hensyn til visse grupper af lovovertrædere som f. eks. recidivister. Da personligheden ikke forbliver uforandret, kunne det imidlertid i overensstemmelse med den almindelige opfattelse være nyttigt i et givet tilfælde at sætte en recidivist under probation. Det gør man for tiden i England og i visse andre lande.

Et andet problem vedrørende en begrænsning af probationens anvendelse var spørgsmålet om at opnå lovovertræderens samtykke. Skulle dette samtykke nødvendigvis indhentes forud for foranstaltningens anvendelse, eller var det blot ønskeligt?

Den overvejende opfattelse gik ud på, at samtykke fra den, som skal sættes under probation, bestemt må regnes blandt de faktorer, som hur betydning for et godt resultat,

da det straks fra starten skaber en gunstig atmosfære af forstående samvirken om den opgave, som klienten har påtaget sig at løse med bistand af en probation officer.

Men nogle delegater fandt, at man ville gå for vidt ved i alle sager og straks fra starten at gøre afgørelsen om probation afhængig af den pågældende persons samtykke. Ofte forstår han ikke tilfulde, hvad det hele drejer sig om, og så snart han er blevet overbevist om foranstaltningens karakter og væsen, medvirker han aktivt til sin egen tilpasning til samfundet.

Medens der var enighed om, at der burde ske en omhyggelig udvælgelse af de sager, hvor probation skulle anvendes, rejste der sig vanskeligheder med hensyn til spørgsmålet om, hvorledes man skulle beskrive fremgangsmåden ved denne indledende udvælgelse.

Man vedtog i almindelige vendinger, at den myndighed, som træffer afgørelsen om probation, skulle have adgang til resultaterne af en social undersøgelse, udført af personer, som er uddannede med henblik på denne opgave, og som er uafhængige af politiet, hvis opgave det er at samle beviser.

Den organisation, hvis pligt det er at foretage disse forudgående undersøgelser, må udføre sit arbejde på en sådan måde, at der siges noget om muligheden for et godt resultat af probationens eventuelle anvendelse. Den må også om fornødent have adgang til bistand fra særlige eksperter, i overensstemmelse med de henstillinger, som på dette punkt blev fremsat af seminaret i Bruxelles om videnskabelig undersøgelse af lovovertrædere. Disse henstillinger understregede, at sociale undersøgelser i visse tilfælde skulle suppleres af lægelig og psykologisk undersøgelse.

Opmærksomheden blev henledt på værdien af gruppearbejde og på brugen af grupper, der omfatter sociale eksperter (læger, psykologer m. v.), som er vant til at arbejde sammen.

Efter den almindelige opfattelse måtte der tages visse forholdsregler for at sikre, at den sociale undersøgelse og — hvor en sådan finder sted — den psykologiske og lægelige undersøgelse ikke udføres på en sådan måde, at der kan voldes skade overfor den sigtedes personlige interesser eller overfor hans familie.

Det blev imidlertid fremhævet, at hvis det altid var nødvendigt at afvente rettens afgørelse af skyldspørgsmålet, før undersøgelsen kunne foretages, ville dette ofte medføre en uheldig forsinkelse og undertiden vanskeliggøre sagens normale gang.

En mellemløsning var at indhente sigtedes samtykke til foretagelsen af en indgående undersøgelse. På denne måde kunne den videnskabelige undersøgelse i flertallet af sager finde sted samtidig med sagens behandling. På den anden side, hvis samtykke blev nægtet, ville det sandsynligvis vise sig at være en vanskelig sag, i hvilken spørgsmålet om hurtighed måtte vige for hensynet til varsomhed og vished ved sagens behandling.

V. Kontrol med probationens forløb.

En undersøgelse af de systemer, som allerede gælder i de forskellige lande, hvor probationen eksisterer, og de forskellige synspunkter, som fandt udtryk under seminaret, viste, at kontrollen med probationens forløb ikke kan organiseres på samme måde i alle lande.

Samtidig syntes det ønskeligt, at den judicielle myndighed skulle have med denne kontrol at gøre, og at en rent administrativ iværksættelse af probationen burde undgås.

Den måde, på hvilken domstolskontrol skulle udøves, måtte variere i overensstemmelse med de forskellige gældende eller foreslåede systemer.

Som eksempler kunne nævnes det system, der henlægger kontrolvirksomheden til den dommer, som har truffet afgørelse om probation, eller det system, der henlægger denne myndighed til en særlig dommer eller kreds af dommere, med hvem en probation officer kan rådføre sig i vanskelige sager; tilsynet med probationens virkemåde kunne også henlægges til en blandet kommission med en dommer som formand og iøvrigt sammensat af eksperter i sociale og kriminalretlige spørgsmål (f. eks. en læge, en jurist og en administrativ embedsmand).

Hvilket system man end slutter sig til, måtte det være den dommer, der træffer afgørelsen om probation, som fastlægger vilkårene. Men han måtte omhyggeligt påse, at formuleringen blev tilstrækkelig vid til at åbne en vis handlefrihed for den organisation eller den probation officer, der skulle forestå probationen.

Hvis de pålagte vilkår kræver en senere ændring, skulle en probation officer henvende sig til dommeren eller til det kontrollerende organ. alt efter det bestående system. Efter flertallets mening skulle en afgørelse om probation idene kunne tilbagekaldes af den domstol, som har truffet den.

VI. Den administrative ordning af 'probationen.

1 ° Probationsvirksomhedens administrative struktur og dens organisation på national eller lokal basis er spørgsmål, hvis løsning afhænger af det i det enkelte land gældende restssystem, på størrelsen af landets befolkning og dens stedlige fordeling.

2 ° Seminaret diskuterede udførligt spørgsmålet om en særlig uddannelse af probation .officers.

Skal probation officers være professionelle, der er særligt udvalgt og uddannet til arbejdet? Skal staben overvejende bestå af frivillige medarbejdere? Eller skal et blandet system lægges til grund, med både professionelle og frivillige medarbejdere, og i bekræftende fald, hvilken opgave skal tilfalde hver af dem?

Ved besvarelsen af disse spørgsmål måtte deltagerne i seminaret tage hensyn til to forskellige betragtninger: for det første det faktum, at en højt udviklet teknik i probationsarbejdet allerede eksisterer, for det andet de store forskelle fra land til land i arbejdsmåde og organisation på den sociale forsorgs område.

Der er ingen tvivl om, at probationssystemets heldige virkninger til syvende og sidst beror på de personlige egenskaber, som probation officers er i besiddelse af. De skal anvende moderne videnskabelige metoder ved den sociale behandling af individet. Den tidsalder, som alene stolede på barmhjertighed, god vilje og simpel personlig intuition, er forlængst forbi.

På baggrund af disse overvejelser har nogle lande med vilje baseret deres probationsvirksomhed på en organisation, der udelukkende består af professionelle probation officers. Andre lande søger på grund af økonomiske hensyn, geografisk nødvendighed eller stedlige traditioner at opnå en harmonisk kombination af begge typer.

Nogle deltagere i seminaret mente, at frivillige medarbejderes deltagelse frembød fordele, idet deres begejstring kunne tjene som en modvægt mod administrativ rutine. Men flertallet anerkendte nødvendigheden af en solid grundstamme af professionelle medarbejdere, som betales af staten eller af sociale forsorgsorganisationer, der kunne appellere til frivillige medarbejderes bistand.

I et blandet system måtte en af opgaverne for den professionelle probation officer

være at føre kontrol og tilsyn med det frivillige arbejde. I nogle tilfælde kunne det endda blive deres opgave at rekruttere de nødvendige frivillige medarbejdere.

3° Probation officers' udvælgelse og faglige uddannelse.

Da probation officers er hovedhjørnestenen i systemet, må aspiranter til tjenesten udvælges med største omhu. Lang tids erfaring i England har givet værdifuld viden om de vigtigste egenskaber, der kræves af den fremtidige probation officer. Disse egenskaber er: god intelligens, fornøden følelsesmæssig modenhed, et godt helbred og en tilfredsstillende almindelig og speciel uddannelse.

Adgangsprøven for kandidaterne må særlig være beregnet på at afsløre mulige kilder til dårlige resultater af et tilsynsarbejde. Når en person er antaget, må han have en faglig uddannelse, der supplerer den teoretiske uddannelse, som han hidtil har opnået. Der må lægges særlig vægt på psykologiske og psykiatriske problemer, og de sagkyndige kan bedst gøre rede for disse ved at gøre brug af praktiske eksempler, som den nyantagne selv møder under sit arbejde.

Under diskussionen pegede man særlig på den interessante fremgangsmåde at dele uddannelsen af probation officers i to stadier: det første stadium er en almindelig træning sammen med andre personer, der deltager i socialt arbejde, det andet og mere specielle stadium er studiet af case-work's anvendelse i behandlingen af kriminelle.

Den faglige uddannelse skulle ikke ophøre med ansættelsen som probation officer. Den skulle i så vidt omfang som muligt fortsætte gennem hele den pågældendes fortsatte virksomhed i form af læsning, besøg, foredrag og diskussioner arrangeret af den myndighed, der er ansvarlig for probationsarbejdet.

Organisationen vil i reglen omfatte medarbejdere af begge køn, således at domstolene i hvert enkelt tilfælde kan vælge den person, der er mest egnet til at løse opgaven.

4° Spørgsmålet om, hvorvidt probation officers bør være statstjenestemænd eller ej, er ikke af afgørende betydning. Men det forekommer vigtigt, at offentlige myndigheder udøver en direkte eller indirekte kontrol, og at der sikres probation officers en stabil og rimelig økonomisk stilling, således at arbejdet trækker interesserede personer til sig, og således at probation officers nyder den uafhængighed og den sociale stilling, der er væsentlig for løsningen af deres opgave.

Det er også ønskeligt, at al den materielle hjælp, som moderne teknik kan yde, er til rådighed for en probation officer og sparer ham for unødvendigt besvær og spild af tid.

Nogle delegater mente, at probation officers under visse nærmere fastlagte betingelser skulle have økonomiske ressourcer til deres rådighed med henblik på umiddelbar pengehjælp i tilfælde, hvor klienter kom i nød.

Endelig skulle det være muligt for probation officers at have nem og hurtig adgang til eksperter, f. eks. psykiatere, hvis hjælp kunne være nyttig eller nødvendig ved arbejdets udførelse, således som det allerede er foreslået med hensyn til undersøgelserne forud for dommen.